

Yvette Brennalt
Anders Nedergaard Nielsen
Hanne Warming
Klaus Goldschmidt Henriksen
Peter Jensen

HØRT!

– unge med særlige livserfaringer
deler ud af deres
meninger og oplevelser

HØRT!

– unge med særlige livserfaringer
deler ud af deres meninger og oplevelser

Yvette Brennalt
Anders Nedergaard Nielsen
Hanne Warming
Klaus Goldschmidt Henriksen
Peter Jensen

Fortalerprojekt HØRT! 2016-2017
med støtte fra VELUX FONDEN

VELUX FONDEN

 SPUK

HØRT!

– unge med særlige livserfaringer deler ud af deres meninger og oplevelser

Af Yvette Brennalt, Anders Nedergaard Nielsen, Hanne Warming,
Klaus Goldschmidt Henriksen, Peter Jensen

© Forfatterne og SPUK ApS, 2017

Publikationen er udgivet af
SPUK, Socialt og Pædagogisk Udviklings- og Kursuscenter, ApS
Birkedommervej 31, 1.
2400 København, NV
www.spuk.dk

Kontakt:

Chefkonsulent Klaus Goldschmidt Henriksen

T: 26 18 26 86

E: klaus@spuk.dk

1. udgave, 1. oplag, 2017

ISBN 978-87-999691-0-4

Foto: Steen Brogaard: s. 7; pixelbay.com: s. 29, 87, 92, 98, 104;
pexels.com: omslag, s. 11, 12, 18, 35, 51, 56, 58, 64, 71, 74, 110, 113, 124

Layout: D-Grafisk, David Lund Nielsen

Tryk: Aka-Print, Århus

Projektet er støttet af

VELUX FONDEN

Rapportens indhold

Forord	
Af børne- og socialminister Mai Mercado (K).....	7
Indledning.....	9
Hvad er Fortalerprojekt HØRT!?	9
Hvad er formålet med rapporten?	9
Hvad har vi gjort?	9
Læsevejledning	10
Resumé.....	13
Del 1: At blive puttet i boks	23
Kapitel 1: Racisme	27
Tørklæder	28
Racistiske betegnelser og jokes.....	33
Gruppeopdeling	35
Politiet.....	37
Diskrimination i andre sammenhænge	39
Medier, der manipulerer.....	41
Diskrimination, som går i en anden retning.....	43
Løsningsforslag til 'Racisme'	45
Kapitel 2: Den stemplende baggrundshistorie	47
Stemplende journal	49
At genfortælle sin historie igen og igen	50
Forskellige forståelser af, hvordan man skal tackle genfortællingen	50
Løsningsforslag til 'Den stemplende baggrundshistorie'	54

Del 2: 'Systemet'	57
Kapitel 3: Det sociale system	61
Når dem fra kommunen ikke lytter eller handler.....	61
Pædagoger og opholdssteder.....	69
Plejefamilier	74
Løsningsforslag til 'Det sociale system'	77
Kapitel 4: Det politiske system	85
Nedskæringer	85
Boligsituationen i København	91
Uddannelse	94
Hash og Christiania	98
Løsningsforslag til 'Det politiske system'	100
Del 3: Ungdomslivet – på godt og ondt	103
Kapitel 5: Fællesskaber, skole samt overgangen til voksenlivet	107
Grupper og fællesskaber.....	107
Det handler om at have noget at stå op til	109
Skolen.....	111
Deling af nøgenbilleder på de sociale medier	112
At flytte hjemmefra	113
Løsningsforslag til 'Fællesskaber, skole samt overgangen til voksenlivet'	116
Perspektivering	
Af professor Hanne Warming.....	119
Referencer	125

Forord

Af børne- og socialminister Mai Mercado (K)

I Danmark har vi gennem generationer opbygget et frit og rigt samfund med gode muligheder for, at den enkelte kan skabe sig et godt liv. En vigtig del af den historie er også at tage ansvar for de borgere, der har de sværeste forudsætninger for at gøre brug af de muligheder, der findes, og som derfor kan havne i udenforskab. Vi skal arbejde på at få flere med i fællesskabet, og det gør vi blandt andet ved at være i dialog med hinanden og lytte til mennesker, der har andre erfaringer, end vi selv har. Det gælder både mennesker, vi ikke kender så godt, og mennesker, vi ikke er enige med.

Når jeg fastholder, at dialogen er vigtig, er det ikke kun fordi, det er rart at blive lyttet til. Men når vi deltager i den dialog med hinanden, vokser vi som mennesker og begynder at tage ansvar for vores egne liv, de nære fællesskaber og det fælles samfund, vi er en del af.

I denne rapport gør unge sig hørt ved at fortælle om de særlige erfaringer, som de bærer med sig i deres liv. Flere unge har oplevet at blive overhørt, overset eller misforstået. Men de unge fortæller også om gerne at ville være en del af noget, bidrage, og have noget at stå op til. De fortæller om, hvordan mennesker og systemer kunne gøre tingene anderledes – bedre. Og de har ideer til, hvordan unge selv kan være med til at gøre en forskel.

Når vi voksne møder de unge, skal vi lytte til deres oplevelse af deres egen situation og deres oplevelse af verden omkring dem og tage dem alvorligt. Det gælder altid, når vi er sammen med unge, både som forældre, badmintontræner eller hvilken anden rolle det måtte være i, men det gælder især, når vi møder de unge som myndighedsprofessionelle. Skolelærere, pædagoger eller socialrådgivere har en særlig forpligtigelse til at lytte. Og når ledere og politikere træffer beslutninger om de rammer, som er med til at forme de unges hverdagsliv og fremtidsmuligheder, skal vi selvfølgelig også lytte og have de unges perspektiv med.

Vi har alle et ansvar for at gøre det bedste for os selv og leve så gode liv, vi kan. Det ansvar vil jeg ikke tage fra mennesker, men vi har også et ansvar for hinanden. Den tidligere konservative socialminister, Palle Simonsen, er kendt for at have sagt, at et samfund er karakteriseret ved, hvordan man behandler sine udsatte borgere. Det er jeg meget enig i, og derfor har vi også en pligt til at lytte, når mennesker i sårbare eller udsatte positioner taler.

H O T
R T

Indledning

Hvad er Fortalerprojekt HØRT!?

Denne rapport indeholder 50 unge med særlige livserfaringers fortællinger og holdninger til hverdagsliv og politik. Rapporten er et resultat af Fortalerprojekt HØRT!, som er gennemført af SPUK med støtte fra VELUX FONDEN.

Det overordnede formål med Fortalerprojekt HØRT! er at sikre en formidling af de unges holdninger, behov samt perspektiver på hverdagslivet over for offentligheden, beslutningstagere samt VELUX FONDEN. Fortalerprojekt HØRT! skaber et talerør for de unge, som kan række ud til fagprofessionelle og politikere, så de kan få et indblik i de fortællinger, de unge sætter fokus på som betydningsfulde i deres liv.

Rapporten indeholder de unges hverdagsnære erfaringer om livet som ung såvel som politiske holdninger til 'systemet', forstået både som det sociale og politiske system, hvilket vil blive forklaret senere, og samfundet. Fælles for de medvirkende unge er, at de har nogle særlige livserfaringer. Det vil sige, at de har oplevet noget udsædvanligt i forhold til for eksempel familieliv, skolegang, venskaber, boligsituation, lovgivning, opholdssteder, plejefamilier eller rusmidler. De unge er tilknyttet seks forskellige steder, hvor de enten får støtte i hverdagen eller i fritiden.

Hvad er formålet med rapporten?

Ambitionen med rapporten er at formidle de unges holdninger og erfaringer så ufiltreret som muligt. Rapporten sætter fokus på områder, de unge peger på som problematiske, og giver nogle af de unges egne løsningsforslag inden for disse områder.

De unge med særlige livserfaringer har hver især en ekspertviden, der udspringer af netop deres erfaringer med for eksempel at bo på socialpædagogiske opholdssteder, at være ung med etnisk minoritetsbaggrund eller være ramt af hjemløshed. Det er denne ekspertviden, rapporten formidler.

Hvad har vi gjort?

Der er taget forskellige metoder i brug for at få de unges ekspertviden på banen.

For det første en hjemmeside, der på de unges telefon fungerer som en app. Her kunne de enten filme, indtale lyd eller skrive om alt, hvad de havde lyst til, og når de havde lyst til det. Hjemmesiden var åben og tilgængelig hele døgnet i 4½ måned – fra 1. juni 2016 til 15. oktober 2016.

En gang om ugen blev der lagt spørgsmål op på hjemmesiden, som var forskellige i form og indhold. De unge kunne svare på spørgsmålene, hvis de havde lyst, men de kunne også lade være. Formålet med spørgsmålene var primært at få de unge til at reflektere over deres hverdag og aktuelle begivenheder og at gøre dem fortrolige med at bruge hjemmesiden.

For det andet tværgående workshops, hvor de unge blev samlet og afprøvede forskellige gruppeteknikker, som er gode til at få unges egne holdninger og erfaringer frem i lyset. Disse forskellige metoder gav de unge mulighed for at tale om emner, som de selv valgte, og mulighed for at uddybe emnerne sammen i gruppediskussioner.

For det tredje har SPUK, pædagoger samt frivillige fra de steder, de unge er tilknyttet, lavet lokale gruppeinterviews med nogle unge.

For det fjerde samledes alle de unge igen til en feedback-workshop, hvor de fik mulighed for at kommentere på de foreløbige tematiseringer af deres egne udsagn, som danner grundlag for opbygningen af denne rapport.

Overordnet set har de unge altså haft mulighed for, via hjemmesiden, at være helt anonyme og fortælle individuelt og uden påvirkning af andre om deres liv, erfaringer, tanker samt følelser. Samtidig har de haft mulighed for at diskutere nogle af emnerne med hinanden gennem gruppeteknikkerne. For at læse en detaljeret beskrivelse af de anvendte metoder og en evaluering af, hvad der har fungeret godt, og hvilke udfordringer vi er stødt på gennem projektet, henvises til rapporten "Evaluering af Fortalerprojekt HØRT!", som forventes at udkomme i sommeren 2017.

Alle de unges udsagn er transskriberet, samlet og tematiseret med hjælp fra analyseprogrammet NVivo, og størstedelen af materialet er formidlet i denne rapport.

Læsevejledning

Rapporten er delt op i fire overordnede dele med hvert deres overordnede tema:

Del 1: **At blive puttet i boks** er delt op i to kapitler:

Kapitel 1: Racisme, som blandt andet handler om at gå med tørklæde, racistiske betegnelser og jokes, medier, der manipulerer samt politiet, som diskriminerer.

Kapitel 2: Den stemplende baggrundshistorie, som blandt andet handler om den stemplende journal og at blive forfulgt af sin baggrundshistorie.

Del 2: **'Systemet'** er delt op i to kapitler:

Kapitel 3: At være ung og en del af det sociale system, som blandt andet handler om at være ung og bo på opholdssted, at bo i plejefamilie samt relationer til sagsbehandlere og professionelle pædagoger.

Kapitel 4: Det politiske system, som blandt andet handler om de unges meninger om SU- og kontanthjælpsnedskæringer, mangel på ungdomsboliger samt hashlegalisering og Christia-nia.

Del 3: **Ungdomslivet på godt og ondt:**

Kapitel 5: Fællesskaber, mobning og overgangen til voksenlivet, som blandt andet handler om grupper og fællesskaber, rygning og stoffer samt mobning og deling af nøgenbilleder på de sociale medier.

Del 4: **Perspektivering ved Hanne Warming**, som er professor (MSO) i barndoms- og ungdomssociologi ved Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv, Roskilde Universitet, sammenholder de unges perspektiver med forskning i de respektive emner for at vise, at de unge langt fra er

alene med deres oplevelser, og at dette opråb bør give anledning til øget fokus dels på politisk handling og dels på, hvordan vi omgås hinanden.

Rapporten indledes med kapitlet 'De unges overordnede budskaber', som kort opsummerer de unges centrale holdninger og løsningsforslag, som de præsenteres gennem den udfoldede analyse.

Alle navne i rapporten er opdigtede for at sikre de unges anonymitet. En gang imellem kan to citater fra den samme ung have to forskellige navne tilknyttet for at gøre det endnu sværere at spore de unges identitet. Citaterne kan desuden være rensset for gentagelser og meningsforstyrrende fyldord, som ofte optræder i talesprog.

Resumé

I det følgende opsummerer vi de unges pointer, holdninger, erfaringer samt løsningsforslag, som bliver udfoldet gennem rapporten i de respektive dele og kapitler. Indledningen til kapitlerne, og en forklaring af emneopdeling mm., beskrives ikke uddybende her, idet de i stedet indgår i selve analysen. Formålet med dette resumé er således at skabe et overblik over de unges centrale udsagn og give læseren en fornemmelse af rapportens opbygning og struktur.

Del 1: At blive puttet i boks

Kapitel 1: Racisme

En del af de medvirkende unge i projektet har oplevet racisme. Andre har holdninger til racisme i medierne. Herunder opsummerer vi de unges meningstilkendegivelser om racisme.

Tørklæder

I forhold til brug af tørklæder er de unge kritiske over for mediernes ensidige fremstillinger; at der på den ene side er stort fokus på, at nogle muslimske piger bliver undertrykt og tvunget til at gå med tørklæde, mens der på den anden side mangler fokus på det grænseoverskridende

i, at muslimske piger, blandt andet gennem politikernes forslag om tørklædeforbud, føler sig presset til at tage det af. De er ligeledes kritiske over for den forskelsbehandling, der ligger i, at det er sværere at få job, når man går med tørklæde, end hvis man ikke gør. De unge ønsker at blive mødt uden fordomme og forskelsbehandling og i højere grad at blive set som de mennesker, de er – med de kvalifikationer og kompetencer, de har.

Racistiske betegnelser og jokes

Om racistiske betegnelser og jokes italesætter de unge, at der findes krænkende og ikke-krænkende måder at bruge disse på. Sammenfattende er pointen, at der er forskel på, hvem der bruger dem – og at det, at man kan bruge dem internt i en gruppe, ikke giver lov til, at andre uden for gruppen også kan bruge dem. De unge ønsker, at man ved brugen af betegnelser respekterer og accepterer hinanden som ligeværdige.

Gruppeopdeling

Gruppeopdeling er også et emne, som de unge gennem projektet har taget op i forskellige sammenhænge. De unge italesætter, hvordan de ofte er delt op i grupper ud fra etnicitet eller hudfarve. De unge taler både om denne grup-

peopdeling i forhold til skolen og der, hvor man bor. De unges pointe er, at man let kommer til at gruppere sig med dem, der ligner én selv – men at det er noget, man bør prøve at modvirke, da det netop kan være med til at skabe fordomme.

Politiet

Politiet er en myndighed, som mange af de unge både har erfaringer med og holdninger til. Overordnet beskriver de, hvordan politiet 'diskriminerer', 'generaliserer' samt 'dømmer'. De unge med etnisk minoritetsbaggrund oplever, at politiet bevidst går efter dem, selvom de intet har gjort galt.

Diskrimination i andre sammenhænge

I forhold til diskrimination i andre sammenhænge oplever de unge, at de ofte bliver mødt med mistillid eller mistænkeliggørelse. Vi får et indblik i forskellige hverdagsoplevelser, hvor de unge bliver mistænkeliggjort både på gaden og i skolen. De unge sættes i boks med folk som stjæler, er ude på ballade eller er skyld i skænderier i klasseværelset.

Medierne manipulerer

De unge tager kritisk stilling til mediernes fremstilling af muslimer og mennesker med anden etnisk baggrund end dansk. Hovedbudskabet er, at medierne er med til at skabe fordomme og fastholde eller danne en 'dem og os'-mentalitet.

Diskrimination, som går i en anden retning
De unge taler også om diskrimination, der går i en anden retning end mod folk med anden etnisk baggrund end dansk, som racisme. Vi får således et indblik i de unges måde at nuancere racismedebatten på. Ifølge de unge er racisme ikke kun noget, som mennesker med anden etnisk baggrund end dansk bliver udsat for. Det kan også ske mod dem med etnisk dansk baggrund, hvis de er i mindretal. Begge dele er forkerte, mener de unge.

Løsningsforslag

De unge har ikke bare kritiske holdninger til racisme, men også bud på nogle løsninger. I det følgende præsenteres en opsummering af de unges centrale løsningsforslag i forhold til bekæmpelse af racisme.

Man kan dele de unges løsningsforslag op i to kategorier:

- * **Det, man selv kan gøre via ens handlinger i hverdagen**
- * **Forskellige politiske tiltag**

Det, man selv kan gøre:

Lad være at dømme folk for deres udseende og respekter hinanden. En lille, men betydelig, start på at kunne bekæmpe racisme er at have fokus på de små handlinger i hverdagen. Selvom det for nogle kan være svært, så kan man forsøge ikke at tænke i fordomme.

Hold provokationerne for dig selv. Hvis man har racistiske fordomme mod andre mennesker, så skal man lade være med at ytre dem. Provokationer på gaden kan skade dem, der bliver udsat for dem, mere end man tror.

Tag chancen og snak med folk. Tilbyd for eksempel en kage til underboen, en cigaret til en på bustoppestedet, eller snak med sidemanden i bussen. Nogle gange handler det om at turde være den, der tager initiativet. Det kan bygge bro mellem mennesker.

Tiltag, der samler folk:

Månedlig fællesmiddag i boligblokken er et tiltag, som kan give rum til, at man møder de folk, man bor tæt sammen med. Hvis man bor i en etnisk blandet boligblok, er dette et godt initiativ til at lære hinanden og hinandens kulturer at kende for eksempel ved at lave mad til hinanden.

'Tour de chambre' for klassen, hvor man tager rundt og besøger hinandens hjem, kan være en

god grobund for at få mere viden og indsigt i hinandens forskelligheder, hvilket kan ophæve mange fordomme.

Bland børn i børnehaverne, så de lærer fra de er helt små, at morskab, leg og venskaber opstår på tværs af etniske, udseendemæssige samt kulturelle forskelligheder. Det kan måske bekæmpe racisme blandt disse børn, når de vokser op.

'Kulturdistortion' som et større event, hvor der opstilles boder eller steder, man kan besøge, og hvor man kan få et indblik i hinandens kulturer. For eksempel ved at servere mad til hinanden.

Gør opmærksom på det via medierne. Særligt de sociale medier har stor magt. Jo bedre man kan gøre opmærksom på at bekæmpe racisme i medierne, jo større er sandsynligheden for, at det når ud til folks bevidsthed, og at ændringer kan ske.

Kapitel 2: Den stemplende baggrundshistorie

Flere unge oplever at blive dømt ud fra deres baggrundshistorie – både med henblik på journaler og personlige livshistorier, hvilket ifølge de unge er u hensigtsmæssigt.

Plettet journal

En plettet journal mindsker tilliden fra sagsbehandlere, før de overhovedet har været i kontakt med de unge, hvorfor det bliver sværere at skaffe en lejlighed eller et job. Det skaber dårligere muligheder for, at de unge kan lede deres liv i en positiv retning og dermed klare sig selv fremover.

Personlig baggrundshistorie placerer unge i kasser

Desuden oplever de unge, at den personlige livshistorie placerer dem i kasser – i en offerrolle – som de ikke er interesserede i. Derfor undlader flere af projektets unge at fortælle nye venner og bekendte om deres fortid og i stedet

holde fast i gamle venner fra opholdssteder og projekter, som de muligvis ikke længere har fælles interesser med, men som dog kender deres historie.

Løsningsforslag

Anerkend de unge for dem, de er i dag

Et ung fortæller om, at andre skal blive bedre til at anerkende de unge for dem, de er i dag, og at man bør fokusere på fælles interesser frem for baggrundshistorien fra fortiden. På den måde kan man lære at overskride de kasser, som de unge ofte føler sig placeret i.

Søger større forståelse og respekt

Endvidere beskriver en ung, at folk skal have en større forståelse og respekt for, at unge med særlige livserfaringer til tider har det psykisk svært og derfor ikke er i gang med en uddannelse eller har et job. Dette ville bidrage til at fjerne følelsen af at være stemplet.

Del 2: 'Systemet'

Del 2 er opdelt i kapitel 3 og 4. Kapitel 3 handler om at være ung og en del af det sociale system, og kapitel 4 handler om de unges holdninger til det politiske system.

Kapitel 3: Det sociale system

Det tager for lang tid, før kommunen handler på de unges henvendelser

Flere unge forsøger at kontakte kommunen på grund af alvorlige situationer, som de gerne vil ændre. Mange oplever, at deres henvendelser ikke bliver taget seriøst, eller at der går alt for lang tid, før kommunen handler på dem. Overordnet føler de unge, at der er mistillid fra kommunens side, og at den i højere grad burde lytte til deres historier og sikre en langt kortere behandlingstid.

Direkte mistillid fra kommunens side

De unge taler også om den direkte mistillid fra kommunens side og manglen på at blive taget seriøst. De unge siger, at nogle sagsbehandlere afskriver børns historier om seksuelle overgreb og vold som fantasifulde og derfor ikke tager sagen yderligere op til overvejelse og behandling. Her lægger de unge vægt på, at sagsbehandlere i højere grad burde tro på børnenes fortællinger, også selvom de kan virke fantasifulde.

Sagsbehandlere er svære at få fat på

Nogle sagsbehandlere er svære at få fat på. De unge taler om oplevelser, hvor de har prøvet at ringe til kommunen eller deres sagsbehandlere, men hele tiden bliver sendt videre og videre i systemet. De unge bruger lang tid på at vente på, at kommunen vender tilbage til dem som lovet, men ofte uden held. Nogle gange kan man slet ikke få fat på sin sagsbehandler. Hvis de unge ønsker at tale med nogle længere oppe i hierarkiet, kan de ikke få kontakt til dem.

Sagsbehandlere lytter ikke, men kigger i journaler

Nogle unge beskriver en oplevelse af, at sagsbehandlere ikke lytter til dem, men blot kigger i journalerne. Ved møder hos sagsbehandlere føler en del unge, at sagsbehandleren kun tager stilling til, hvad der står i den unges papirer, og derfor lytter mindre til hvad den unge fortæller til mødet. Det kan have konsekvenser, da det ikke er altid, at det er de rigtige oplysninger, der står i journalerne. Hvis der står i journalen, at den unge trives og har det godt på opholdsstedet, så kan der gå lang tid, før den unge får et møde igen. Det er et problem for de unge, der i virkeligheden ikke trives.

Afvist af døgnvagten

Nogle unge har erfaringer med Den Sociale Døgnvagt i Københavns Kommune. De unge fortæller om de oplevelser, de har haft, hvor døgnvagten som tilbud ikke har fungeret for

dem. De unge har oplevet enten at blive afvist af døgnvagten eller at blive sendt hjem om natten, fordi der er kommet en ny ung ind.

At blive 18 år

Flere fortællinger knytter sig til det at blive 18 år. Vi hører om de unge, som tidligere har fået forskellige former for støtte fra kommunen, som dog, efter de er blevet 18 år, slipper det sikkerhedsnet, de unge er vant til at have. Det kan både handle om økonomisk støtte, hjælp til bolig eller samtaler med den unge om at blive voksen. De unge taler om, at der sker et alt for brat skift i kommunens måde at støtte dem på, den dag de fylder 18.

Vold fra pædagoger

Nogle unge har oplevet vold fra pædagoger. To unge fortæller om hver deres oplevelse, hvor en pædagog er gået langt over grænsen, og den mistillid, der opstår i relationen.

Om magtanvendelse fortæller flere unge om oplevelser på egen krop. Der er delte meninger om magtanvendelse fra pædagoger: Nogle synes, det er rart at blive holdt fast, så man kan afreagere og komme ud med sin vrede, mens man bliver holdt fast, andre synes, at det er det værste. I dette afsnit reflekterer nogle af de unge også over, at de selv er med til optrapningen af konfrontationer med pædagogerne, men at dette sker, fordi de har det svært, og at der bør være plads til dette, når man står i en situation som deres.

Manglende tilknytning og interesse

Om manglende tilknytning og interesse taler de unge med udgangspunkt i følelsen af, at nogle pædagoger virker ligeglade, og at de bare ser dem om et arbejde frem for oprigtigt at gå op i at tage sig af dem.

Tilsyn på opholdssteder

I forhold til tilsyn på opholdsstederne bringer en ung på banen, at der burde holdes mere øje

med de unge, der bliver placeret på opholdssteder. De bliver forkælet en uge op til besøget af tilsynskonsulenterne, og på den måde kommer de til at tale godt om opholdsstedet. Dette giver derfor ikke tilsynskonsulenterne et helhedsbillede af, hvordan de har det generelt.

Forskelsbehandling

Om forskelsbehandling fortæller en ung, at hun og hendes søster er blevet behandlet meget forskelligt i plejefamilien. Det er vigtigt, at man som plejeforældre ikke forskelsbehandler søskende i så høj en grad, da de unge er blevet udsat for svigt før.

Vold i plejefamilier

Nogle unge har oplevet vold i plejefamilier. Dette er en fortælling om at blive svigtet gang på gang: Først af den biologiske familie og senere igen af plejefamilien.

Manglende omsorg

Nogle unge beskriver, at de mangler omsorg. To unge har erfaringer med plejefamilier, der enten er arbejdsnarkomaner eller har en au pair ansat, som hverken taler dansk eller engelsk og derfor ikke kan kommunikere med de unge. Fælles for begge situationer er, at de unge mangler nærhed og omsorg fra deres plejeforældre.

Akutte plejefamilier

I forhold til akutte plejefamilier fortæller en ung om, at børn ikke burde blive placeret i akutte plejefamilier, da disse unge, som ofte i forvejen har haft en ustabil barndom, kun lige når at tilknytte sig, hvorefter de skal videre i systemet igen. Det handler om en grundlæggende følelse af, at systemet kaster rundt med de unge.

Fejlplacering hos plejefamilier

Her handler det om frustration over, at nogle unge bliver fejlplaceret i en familie, som kun vælger at være plejefamilie for pengenes skyld.

Dette er samtidig en kritik af systemet, som bør bruge mere tid på at finde det rigtige match mellem en ung og en plejefamilie.

Løsningsforslag

Håb om, at egen historie kan hjælpe andre

Nogle unge udtrykker et ønske om at hjælpe andre unge i tilsvarende situationer. Det handler om, hvordan de med deres historie og erfaringer fra opholdssteder og plejefamilier ønsker at hjælpe den næste generation af unge for eksempel gennem deltagelse i et projekt som Fortalerprojekt HØRT! Dette kan eksempelvis være ved at give andre mennesker større viden om og indsigt i, hvordan det er at være ung i plejefamilier og på opholdssteder, så de kan bakke op om forbedringer inden for området. De unge ønsker også at ændre nogle samfundsstrukturer ved at lave love og stramme eksisterende regler.

Sagsbehandlere og kontaktpersoner med samme erfaring som de unge

Nogle unge har et ønske om, at kontaktpersoner og sagsbehandlere har den samme slags erfaring som de unge. Dette vil gøre, at de har en bedre forståelse for de unges situation, og de unge vil føle sig mere forstået og lyttet til.

Mere inddragelse af de unge, når deres journaler skal skrives

Der kommer også et forslag om, at man som ung bliver inddraget mere, når journalerne skrives. At man er med til at læse sine egen journal, og at informationerne i journalen udveksles mere åbent mellem ung og sagsbehandler. På den måde vil man kunne undgå, at nogle unge føler sig overset i systemet, ligesom færre forkerte beslutninger vil blive taget.

Glidende overgang, når man bliver 18 år

Flere unge ønsker en mere glidende overgang i systemet, når de bliver 18 år. En ung fortæller om sit misbrugsforløb som et eksempel på en god form for udslusning. Et tilsvarende tiltag vil man kunne bruge i forbindelse med, at den unge bliver myndig, hvor systemet aktuelt slipper sikkerhedsnettet meget pludseligt.

Pædagoger og opholdssteder

I forhold til pædagoger og opholdssteder kommer de unge med seks overordnede løsningsforslag til, hvordan man kan optimere forholdene på opholdssteder og de unges relationer til pædagogerne.

Det første forslag handler om, at der skal være mere tid med pædagoger og mindre tid til skrivearbejde. De unge ønsker mere nærvær og tid med pædagogerne, og det viser sig, at det gør pædagogerne faktisk også.

Pædagoger skal give plads

Det andet forslag er en positiv historie fra en ung, som har oplevet, hvordan en pædagog har taklet hendes vredesudbrud på en god måde. Pædagogen skal give plads, lytte og give én tiltro til, at han eller hun nok skal komme til at forstå, selvom den unge hulker eller taler uklart. Samtidig giver pædagogen nogle råd, som den unge føler, hun kan bruge til noget i stedet for at sige: 'Det forstår jeg godt' og derefter tale om noget andet.

Pædagoger skal lytte og spørge ind

Det tredje forslag handler også om, hvad en pædagog kan gøre for at hjælpe den unge på den bedste måde. Den unge foreslår, at pædagogen kan stille spørgsmåle som: 'Skal vi gå uden om psykolog, og så kan du prøve at snakke lidt med mig?' og 'Hvad er det bedste for dig?'. Overordnet handler det om følelsen af at blive lyttet til og spurgt ind til. En anden ung fortæller, at hun har brug for en pædagog, der gør alt for at trænge ind, så hun kan åbne sig op og

fortælle om de hårde og traumatiske oplevelser, hun har med i bagagen. Det kræver, at pædagogen giver plads og tid til dette.

Magtanvendelser

Det fjerde forslag handler om magtanvendelse. En ung foreslår, at der kommer nogle professionelle ud og taler med de unge, når de har været udsat for magtanvendelse af en pædagog. På denne måde kan man sikre, at den unge ikke bliver traumatiseret og får 'ar på sjælen', samtidig med at man kan sikre, at den forkerte form for magtanvendelse ikke sker igen. En anden ung foreslår, at pædagogerne får et kursus i magtanvendelse, så den unge og pædagogen efterfølgende kan tale om, hvad der skete. Dette kan forhindre, at situationen eskalerer til vold fra den unges eller pædagogens side.

Den gode pædagog er forstående

Nogle unge kommer med bud på, hvordan en god pædagog er. En god pædagog er forstående, vil tale om ens problemer og hjælpe én. Presser ikke én til at komme i klubben. En, man har et slags familiebånd med. En, der tager initiativ til at skrive og ringe og spørge, hvordan man har det – så det ikke altid er den unge, der tager kontakt.

Der burde oftere komme tilsynskonsulenter på opholdssteder

I forhold til tilsyn på opholdssteder foreslår en ung, at der burde komme tilsynskonsulenter på opholdsstederne oftere, så man ikke har en følelse af, at man bliver placeret der og glemt igen. Dette kan være med til at sikre, at forholdene bliver bedre på opholdsstedet.

Løsninger til plejefamilier

Fra de unges synspunkt er en god plejefamilie en, som ønsker at gøre noget for dig, og som vil behandle dig på lige fod med deres biologiske børn. En, som får dig til at føle dig elsket, og som ikke kun gør det for pengenes skyld. En anden ung foreslår, at staten ikke burde give

plejefamilier penge for at have børnene, men kun betale kost og logi. På denne måde, mener den unge, ville man kunne bekæmpe de dårlige plejefamilier, der kun gør det for pengenes skyld.

Kapitel 4: Det politiske system

Frygter USA-lignende tilstande

De unge udtrykker bekymringer angående kontanthjælpsloftet og SU-nedskæringer. Gennem egne erfaringer fra kontanthjælpsloftet og via holdninger til SU-nedskæringer beskrives det, hvordan de unge frygter, at Danmark er på vej mod USA-lignende tilstande, hvor kløften mellem rig og fattig bliver endnu større, og betydningen af den sociale arv intensiveres.

Boligsituationen i København

Når de unge ytrer sig om boligsituationen i København, omhandler det ofte markante huslejestigninger, som indebærer, at man som ung uden rige forældre har meget svært ved at være bosat i København. Endvidere kræver det kontakter, da hjælpen fra kommunen er fraværende, og det heller ikke er muligt at finde lejligheder gennem boligsider. Dette kan i værste fald føre til, at man som ung i perioder må være uden en fast adresse, hvilket kan resultere i en ond spiral, hvor det at passe en uddannelse eller et arbejde kan være nærmest umuligt. For nogle fører dette til længerevarende hjemløshed, som har alvorlige konsekvenser for den unge på sigt.

Uddannelse og karakterer

De unge fortæller, at uddannelser i Danmark favoriserer bestemte typer af mennesker, mens den praktiske type – bulldozeren – bliver tilsidesat. Desuden er uddannelsessystemet skruet sammen på en måde, der ikke inviterer til faglig progression, hvilket ifølge de unge skyldes, at der bliver lagt for stort fokus på karakterer og for lidt fokus på at lære og forstå de fag, som man faktisk interesserer sig for. Endvidere

diskuterer de unge deres individuelle, forskellige holdninger til karakter, hvor der i de unges udsagn både ses gode og dårlige sider af karaktergivning.

Christiania og legalisering af hash

Blandt de unge er der forskellige holdninger til, hvorvidt hash skal legaliseres eller ej. Det går igen, at en gruppe unge mener, at hashen skal legaliseres. Det rationale, der lægges til grund for dette synspunkt, er, at det er åndsvagt, at den danske stat ikke skal tjene penge på hashhandlen, når den alligevel foregår. Omvendt fortæller et par unge om, at de er bekymrede for en eventuel bandekrig, hvis hash bliver legaliseret.

Løsningsforslag

Mere feedback og færre karakterer

De unge kommer med flere løsningsforslag til, hvordan uddannelsessystemet kunne forbedres i Danmark. De foreslår eksempelvis mere feedback og færre karakterer. Lærere skal være bedre til at hjælpe unge med særlige livserfaringer med at vurdere deres niveau og eventuelt tilkalde en hjælpelærer eller tilbyde lektiecafe til unge, som har det fagligt svært. Derudover peger de på behov for flere ressourcer til hjælp og rådgivning inden uddannelsesstart.

Flere ungdomsboliger

Flere ungdomsboliger bliver i mange sammenhænge nævnt som løsningsforslag på emnet om boligsituationen i København. Særligt container-byggeri omkring kanalerne er ofte oppe og vende, hvilket er en løsning, der er anvendt i andre storbyer – boliger til en billig penge og udelukkende for unge. Derudover beskriver en ung, at folk må bo tættere i de store villaer, hvor der aktuelt kun bor en enkelt familie.

Christiania og legalisering af hash

En ung forslår en politistation midt på Christiania for at stoppe salget i Pusher Street, mens en gruppe andre unge forslår at legalisere hashen.

Del 3: Ungdomslivet – på godt og ondt

Kapitel 5: Fællesskaber, skole samt overgangen til voksenlivet

Grupper og fællesskaber

I forhold til grupper og fællesskaber fortæller nogle unge om, hvordan man i høj grad bliver påvirket af det, som den gruppe mennesker, man er sammen med, gør. Det kan eksempelvis handle om at ryge cigaretter eller hash, tage stoffer eller lave kriminalitet. Grunden til, at de unge gør det, er ofte for at være en del af fællesskabet, opnå accept og måske endda imponere.

Den stærke viljestyrke

Nogle af de unge kommer ind på, at hvis man har det dårligt, så har man ikke altid en lige så stærk viljestyrke til at sige 'nej tak' til rusmidler eller kriminalitet, som når man har det godt. Hvis man har det slemt i forvejen, så har man større tendens til at tænke, at det alligevel ikke kan blive værre. Hvis livet kører for en, for eksempel i skolen, så kan man også have mere viljestyrke til takke nej og sige fra.

At have noget at stå op til

De unge kommer frem til, at for at have det godt og komme ind i en god rutine handler det nogle gange om at have noget at stå op til. At have noget at stå op til og at være i gang med noget, som man er glad for, samtidig med at man har et socialt liv, kan være en vigtig faktor for de unges trivsel. Hvis ikke man har noget at stå

op til, så kan man have en tendens til at blive hjemme i sengen, hvilket ofte ikke hjælper til, at man får det bedre. I forhold til at komme i gang understreger en af de unge dog, at det handler om først at finde sig selv og komme over den fase, hvor man er ked af det og deprimeret.

At gå i skole

De unge fortæller om forskellige aspekter af at gå i skole. Nogle unge synes, at den manglende hverdag, når man har ferie fra skolen, kan resultere i, at man kan komme til at kede sig, 'dovne den' samt føle sig 'sørgelig'. Der er også eksempler på unge, som synes, det er sjovt at komme tilbage til skolen og starte det sociale fællesskab op igen efter sommerferien.

Pres til eksamenerne

Men det at gå i skole er ikke altid lige sjovt. Andre unge fortæller om det pres, de føler op til eksamener. Nogle føler sig stressede, og at de ikke har tid til både at passe arbejde, venner og familien.

Mobning i skolen

En ung fortæller, hvordan mobning i skolen kan medføre, at man er ramt af det i mange år frem. Hos ham har det blandt andet hængt ved i form af den manglende læring, som har sat ham bagud i skolen.

Nøgenbilleder på de sociale medier

Der foregår også mobning andre steder end i skolen. Nogle unge i projektet diskuterer deling og offentliggørelse af nøgenbilleder på de sociale medier uden samtykke fra personen på billedet. Nogle af de unge fortæller, at man nogle gange ikke tænker over, at deling af et nøgenbillede kan skade en selv eller andre. En ung siger også, at man bør lære unge kvinder, at de skal have mere respekt for sig selv og deres krop ved ikke at dele nøgenbilleder af sig selv.

Egen lejlighed giver ansvarsfølelse

Tanken om at få en lejlighed er for nogle unge forbundet med en ansvarsfølelse. Dette gælder for eksempel i forhold til at tage oprydning og rengøring seriøst og i forhold til at kunne styre økonomien. Det betyder meget for nogle unge at kunne bo deres eget sted og selv bestemme og selv have ansvar for, at det hele kører. Det er en del af en proces, mange unge går igennem, når de skal lære at klare sig selv og føle sig mere 'voksne'. De unge fortæller også om de overraskende mange udgifter, som man skal tage stilling til, når man flytter hjemmefra.

Løsningsforslag

Grupper og fællesskaber

I forhold til grupper og fællesskaber beskriver en ung, hvordan det kan have en positiv indflydelse på ens liv at udfordre sig selv og bevæge sig ud i nogle nye og andre slags sociale fællesskaber, som er gode for en. Dette kan være et vendepunkt, hvis man sidder fast i nogle fællesskaber, som har en dårlig indflydelse på en, og som får en til at tage beslutninger, man selv synes er forkerte. Det kan for eksempel være i forhold til rusmidler eller kriminalitet.

En god skolelærer dømmes og forskelsbehandles ikke

Nogle unge siger, at en god skolelærer ikke dømmes og forskelsbehandles, men observerer eleverne og ser dem som individuelle mennesker. En god skolelærer er en, som gør eleverne handlekompetente og reflekterende, og som hjælper på en sjov og kreativ måde. En god skolelærer tænker ikke udelukkende på undervisningen, men også på eleverne ved at inkludere dem i undervisningen.

Vi skal blive bedre til at tages os af dem, der mobber – ikke kun mobbeofre

En ung foreslår, at vi som samfund skal være bedre til også at tage hånd om dem, der mobber, og ikke kun mobbeofrene, fordi dem, der mobber, ofte også har det svært og har brug for hjælp. Derudover siger han, at han ønsker, at vi i Danmark kæmper for at få ødelagte mennesker bedre ind i samfundet – herunder både mobbere og mobbeofre.

Negative konsekvenser af at dele nøgenbilleder af sig selv og andre

Nogle piger fortæller, at der kan være meget negative konsekvenser forbundet med at sende og dele nøgenbilleder af sig selv og andre på de sociale medier. En ung foreslår, at man ved at implementere undervisning om deling af nøgenbilleder i skolen kan undgå, at nogle piger kommer ud i en skidt situation. Undervisning i dette vil klæde de unge bedre på til at begå sig på de sociale medier. Den unge understreger, at deling af nøgenbilleder – og de negative konsekvenser, som dette kan medføre – er et kollektivt problem og ikke noget, man udelukkende kan give den ramte ansvaret for.

Gode råd i forbindelse med at blive 18 år

En ung siger, at det ville være en god ide, hvis man blev undervist i skat og privatøkonomi i skolen. Det vil hjælpe de unge til at forberede sig på at flytte hjemmefra og at skulle klare sig selv. Ved at have det som fag i skolen ville de unge blive undervist i, hvordan man kan styre økonomien og dermed også undgå det, som for nogle er ubehagelige overraskelser i forhold til forskellige udgifter.

At blive puttet i boks

”Når man bor på opholdssted, eller man har nogle ting med sig i bagagen, så bliver man tit puttet i en boks, og så hører man til den her gruppe.”

Første del af analysen handler om de unges fortællinger om at blive puttet i boks.

Størstedelen af de unge deltagere i projektet har noget på hjerte i forhold til følelsen af at blive puttet i en boks, at blive forskelsbehandlet eller at blive placeret i en bestemt kategori. De unge diskuterer emnet på vidt forskellige måder og med forskellige ord og begreber:

'At blive puttet i boks', 'fordomme', 'at blive sat i en bestemt kategori', 'at blive stemplet', 'forskelsbehandling', 'diskrimination', 'betegnelser', 'at generalisere' samt 'at dømmе andre'.

Vi har samlet disse begreber under samme overordnede kategori: at blive puttet i boks. Det er altså ikke de unge selv, der har tematiseret det på denne måde, men i forhold til hvordan de bruger disse ord om forskellige problematikker i deres liv, står det klart, at de alle hører ind under samme følelse af ikke at blive set som individ, men derimod med en forudindtaget holdning til, hvem de er.

I det følgende vil vi, gennem konkrete eksempler fra de unge, indkredse, hvorledes temaet skal forstås ud fra de unges synsvinkel, og hvad

problemet med denne boks-tænkning ifølge de unge er. Trine og Mohammed forklarer:

” Trine: Når man bor på opholdssted, eller man har nogle ting med sig i bagagen, så bliver man tit puttet i en boks, og så hører man til den her gruppe.

” Mohammed: Man kan også tage et eksempel med skole, jo. Hvis du er den elev, der sidder bagerst, med måske en gruppe drenge, og I følger med, men I sidder trods alt bagerst ... Så bliver du puttet i boksen med, at lærerne ikke tænker, at han er en type, der tager skolen seriøst. Han er ikke engageret. Det er også at blive puttet i boks. Man kan blive puttet i boks på mange forskellige måder.

At blive puttet i boks og høre til en specifik gruppe er netop, hvad mange af de unge beskriver som hverdag. Andre placerer én i en kategori, som de tror, man tilhører – i ovenstående som en, der har bestemte egenskaber på grund af en historie om at bo på opholdssted, eller som en, der tager skolen useriøst på grund af sin placering bagerst i klasselokalet. Flere af de unge føler sig sat i en kategori, som de egentlig ikke har lyst til at være en del af. Problemet med at placere de unge i disse kasser er, at de kan være svære at bryde ud af, og at man bliver reduceret til kun at være det, som boksen tilsi-

ger – man bliver altså hurtigt til den boks, man er i.

Men hvem er det så, der placerer folk i de kasser, som de unge så ofte i projektet henviser til? Mie forklarer:

” Jamen, det tænker jeg, at det er der faktisk rigtig mange, der gør. Folk, der ikke kender til at have prøvet de ting, som mange af os her har prøvet, ik’. Og måske også politikerne et eller andet sted. Og også nogle gange pædagoger.

Nogle mennesker har ingen viden, eller måske en anden slags viden, om nogle af de situationer, de unge har stået eller står i. Manglen på den konkrete erfaringsviden om disse situationer kan medføre, at man putter de unge i kasser og møder dem med uvidenhed, fordi man måske tror, at man ved noget om disse situationer. Ud fra citatet handler det således om manglende viden om mennesker, der står i en anden situation end én selv.

På trods af dette er mange af de unge i projektet bevidste om, at det ikke kun er andre, der putter dem i boks. De gør det også selv, hvilket Ibrahim beretter om til en fælles workshop:

” Ja, jeg kan komme med et eksempel. Lige på den anden side, til højre for det her bord, der

putter jeg pigerne hurtigt i boks – deres adfærd, deres opførsel, ik’, det er bare noget, der sker.

Citatet reflekterer, at det er svært helt at undgå at sætte andre mennesker i boks. At kategorisere er en del af vores sprog og måde at kommunikere på. Det er noget, vi nogle gange bliver nødt til at gøre for at tale om forskellige grupper af mennesker. Men på trods af opmærksomheden på, at boks-tænkningen virker uundgåelig, understreger de unge igen og igen og på forskellige måder, at det optimale ville være at blive set som en individuel person i stedet for at blive set i lyset af en kasse eller kategori.

At blive puttet i boks er et paraplybegreb, der dækker over mange af de unges forskellige fortællinger og udsagn. I materialet ses to forskellige områder, som hører under at blive puttet i boks:

Det første område, som mange af de unge taler om, er at blive puttet i boks, fordi de har en anden tro eller hudfarve end de flestes – dette betegner de racisme.

Det andet område handler om, at de unge føler sig puttet i boks på baggrund af historien om deres fortid. Nærværende kapitel struktureres ud fra disse to temaer.

Kapitel 1: Racisme

Racisme er et af de temaer, som en del unge på forskellige måder taler om gennem projektet. De unge har diskuteret emnet både under workshops, i gruppeinterviews samt på hjemmesiden.

De unge taler om racisme på både en bred og en snæver måde. De definerer racisme på en snæver måde ved at italesætte det som noget, der har at gøre med diskriminerende handlinger i forhold til race. Nogle unge definerer racisme bredere; som for eksempel at blive behandlet anderledes, fordi man har tørklæde på. Nogle forbinder racismebegrebet med faktorer, som ikke nødvendigvis har noget med hverken tro eller race at gøre.

Forklaringen af, at de unge både bruger en bred og en snæver definition af racismebegrebet skal understrege, at vi lægger vægt på de emner og situationer, de unge selv definerer som racistiske, og ikke på de emner, som i officiel forstand – eller som vi synes – hører under begrebet.

Fælles for mange af de unge er, at racisme fylder negativt i hverdagen:

” Det påvirker ens hverdag rigtig, rigtig meget. Man skal ikke have det sådan, så jeg skal tænke over, hvordan man skal behandle mig over for dig på grund af min hudfarve. Jeg skal ikke være på en speciel måde over for dig, fordi jeg er en anden hudfarve.

Citatet er et eksempel på en generel holdning blandt mange af de unge. De vil ikke hverken behandles eller handle på en særlig måde på grund af deres eller andres hudfarve.

Når de unge taler om racisme, sker det på to forskellige niveauer: både som den personlige og nære hverdagsfortælling og på et mere politisk og samfundsmæssigt niveau.

Gennem de personlige hverdagsfortællinger beskriver de unge konkrete situationer, de har stået i, hvor de har mærket racisme på egen krop. Det kan eksempelvis være i klasselokalet, på gaden eller i den boligblok, de bor i. Disse fortællinger giver et indblik i de unges hverdag såvel som beskrivelser af, hvordan det er at være ung med en anden etnisk baggrund end dansk og at være i mindretal (også selvom man er etnisk dansk). Det er her værd at pointere, at det langt fra kun er unge med anden etnisk baggrund end dansk, der taler om racisme. Også de etnisk danske unge har enten oplevet det blandt deres venner eller har en generel holdning om, at racisme ikke bør finde sted.

Nogle unge fortæller om racisme på en mere samfundskritisk og politisk måde. Der er blandt andet stærkt kritiske holdninger i forhold til politikerne Pia Kjærsgaard og Pernille Vermund og det, de står for på området, og til mediefremstillinger og mediernes medvirken til at skabe fordomme og et 'dem og os'.

I det følgende vil vi gengive de unges menings-tilkendegivelser og oplevelser med racisme ud fra følgende fokuspunkter:

- * At gå med tørklæde
- * Racistiske betegnelser og jokes
- * Opdeling af grupper i skolen og boligblokke,
- * Politiets fordomme
- * At blive mistænkeliggjort på gaden og i skolen
- * Mediernes fremstilling af personer med anden etnisk baggrund end dansk
- * Diskrimination, som går i en anden retning.

Tørklæder

Når gruppesamtalerne med de unge bevæger sig inden for emnet racisme på et mere politisk og samfundskritisk plan, er det i høj grad diskussionen om tørklæder, der går igen. Fatima opsummerer en af hovedpointerne for dette afsnit:

” Tørklæde, det er ikke en hobby – en ting, man bare tager af og på.

I citatet understreges den pointe, som går igen i mange af de unges tilkendegivelser vedrørende tørklæder. For dem er tørklædet ikke bare et stykke tøj – det er mere end det. Derfor har det også stor betydning, hvordan der tales om og eventuelt sanktioneres i forhold til det.

Således er Fatima stærkt kritisk over for, at Pernille Vermund vil forbyde piger at gå med tørklæde i skolen. I nedenstående citat referer hun til et konkret interview med Pernille Vermund, som hun har set i fjernsynet:

” Altså, hun viser også lidt af sådan en slags undertrykkelse selv, fordi hun siger jo, at når vi har tørklæde på og sådan noget i skole, at det er undertrykkelse. Men det er også undertrykkelse, hvis hun siger, at vi skal gøre det udenfor. Vi skal 'tage det af', det er nærmest noget med 'skal', og det er også undertrykkelse, fordi vi skal gøre noget, som vi ikke har lyst til.

Fatima mener således, at når Vermund siger, at piger ikke burde gå med tørklæde i skolen, fordi det er undertrykkelse, så hjælper hun ikke de muslimske piger, men er i stedet selv med til at undertrykke. Hvis Fatima skulle tage tørklædet af i skolen, ville hun føle sig presset til at gøre noget, som krænker hende.

Dette indikerer, at for denne gruppe unge har det at gå med tørklæde ikke nødvendigvis noget med undertrykkelse at gøre. Samtidig viser det, at medierne og politikerne når ud til de unge, og det på en måde, som opleves krænkende for de unge. Desuden viser det også, at de unge har en holdning til, hvad der foregår i de politiske debatter. Dette ses også i følgende citat, hvor det igen er tørklæder, der er omdrejningspunktet for diskussionen. Samira siger:

” I forhold til tørklæder: Hvem var det, DF, som lige har lavet det der med (...). Jeg læste det på nyhederne, at de for to dage siden talte om, at tørklæder (...) må folk ikke have på arbejdspladser og i skole. Hvis de vil have tørklæder på, så må de have det i deres fritid. Det synes jeg er ret grænseoverskridende, fordi tørklæde, det er ikke en hobby, en ting, man bare tager af og på. Det er en måde, vi viser vores egen religion på.

Det er grænseoverskridende for Samira at skulle tage tørklædet af. Dette siger noget om, at politikere ved dette forslag blander sig i noget, som ligger inden for privatsfæren; nemlig religion og identitet. Samira udtrykker således, at man skal have lov at vise sig med den identitet og det tilhører, man har, hvilket i dette tilfælde er en religiøs identitet. Dette er også et udtryk for ønsket om at få lov til at være den, hun er. Her fortæller hun om sin måde at føle sig puttet i boks eller krænket på. Hun bliver puttet i en kasse, som andre har forudindtagede holdninger til. Disse forudindtagede holdninger bunder ikke i erfaringsviden fra dem, som putter hende i en kasse, og derfor mangler der forståelse for graden af krænkelser og undertrykkelse, som disse lovforslag vil medføre for hende og andre piger med tørklæde. At blive puttet i boks, og ikke at føle sig forstået i forhold til at have tørklæde på, er dele af den måde, hvorpå de unge piger

ofte ser sig selv i – og bliver set på af – samfundet.

Alaa fortæller om en video, hun har set med Pia Kjærsgaard:

” Interviewer: Du sagde lige Pia K. Hvornår er hun racistisk?

Alaa: Hvornår er hun ikke racistisk? Hun siger det jo direkte. Jeg så engang en video, hvor hun finder en pige med tørklæde udenfor, så siger hun: 'Se, hun har ikke en fremtid, fordi hun gør det der.'

I ovenstående citat har Alaa fokus på, hvordan Pia Kjærsgaard skærer alle piger med tørklæde over en kam som nogle, der ikke har en fremtid. Dette opleves som krænkende og racistisk og er et godt eksempel på, hvordan de unge piger med tørklæde føler sig krænket af politikeres udtalelser i medierne.

For at komme ind på de mere hverdagsnære og personlige situationer kommer her et citat fra Selina, som til en politikerdebat på Christiansborg fortæller om en konkret tørklædehistorie henvendt til de to politikere, der er en del af diskussionen:

” Min mor går med niqab, og da vi går ind i en bus, så smider han (buschaufføren, red.) min mor ud, selvom hun havde et rejsekort og bare skulle tjekkes ind.

Hovedbudskabet her er et opråb til politikerne, buschaufførerne og andre, der mangler konkret erfaringsviden om at gå med tørklæde. Et opråb, der forsøger at sætte fokus på, hvor krænkende det kan føles at møde mennesker, der er uforstående – og som prøver at presse en til at ændre sig – fordi man bærer tørklæde i det offentlige rum. Selina føler, at det er yderst ubehageligt at blive mødt med, at hendes mor kun kan tage bussen, hvis hun tager sin niqab af.

”Hvordan kan det overhovedet have noget at gøre med, hvordan du arbejder? Hvordan du er påklædt? Jeg kan have kjole på og have mit hår pink, det betyder ikke, at jeg gør mit arbejde dårligt. Derfor synes jeg heller ikke, at hvis du har et tørklæde på, at der skal være forskel.”

Tørklædediskrimination i forhold til arbejde

Udover at gå op i politikernes holdninger til tørklæder i skolen og på arbejde italesætter de unge også, hvordan dét at gå med tørklæde kan medføre forskelsbehandling i form af forskellige begrænsninger i forhold til at få arbejde:

” Fatima: Det er svært at få job, hvis man har et tørklæde. I nogle former for job. Desværre.

Emine: Og kan du huske den gamle lovgivning med Føtex, hvor de ikke vil have piger med tørklæde?

Fatima: JA!

Her taler pigerne om fordomme og knæfald for fordomme, der gør det sværere at få job, hvis man går med tørklæde. Denne pointe er især bakket op af begivenheden med Føtex, som ikke ville ansætte folk med tørklæder, hvilket har gjort stort indtryk på flere af de unge. Således

bringes samme historie også på bane af andre unge i projektet:

” Alaa: Jeg synes, det er racistisk, at Føtex ikke ansætter piger med tørklæde.

Fatma: Matas gør heller ikke.

Alaa: Det er det. Der er nogle steder i Danmark, hvor de ikke gør. Hvordan kan det overhovedet have noget at gøre med, hvordan du arbejder? Hvordan du er påklædt? Jeg kan have kjole på og have mit hår pink, det betyder ikke, at jeg gør mit arbejde dårligt. Derfor synes jeg heller ikke, at hvis du har et tørklæde på, at der skal være forskel.

Alaa sætter her spørgsmålstegn ved, hvordan det at gå med tørklæde kan have noget at gøre med, hvilken arbejdsindsats man leverer. Alaa påpeger dermed indirekte, at der er tale om racisme frem for et rationelt hensyn, når man ikke vil ansætte unge piger med tørklæde. I de unges

fortællinger og synspunkter om tørklædedebatten bliver der lagt vægt på den forskelsbehandling, det fører med sig: At nogle kan få job et sted, hvor andre med tørklæde ikke kan. Dette viser også de unges måde at føle sig diskrimineret på baggrund af deres udseende. De bliver puttet i boks ved at blive frataget jobmuligheder, fordi de har tørklæde på.

Fatma fortæller om en konkret oplevelse, som samtidig sætter perspektivet om tørklæder som (køns-)undertrykkelse lidt i relief:

” Jeg havde også en samtale med en pige, som jeg arbejdede sammen med. Hun fik ikke arbejde i en bagelshop, fordi ham der manden – og det kommer også lidt an på ligestilling, nu hvor vi snakker om det – sagde til hende: 'Jeg vil ansætte piger, der ikke går med tørklæde, og som viser lidt hud, for det sælger bedre.' Og så sagde jeg: 'Ej, kan du ikke klage over det?' Og så sagde hun: 'Ej, det er jo bare sådan, det er. Det er jo ham, der ejer shoppen.'

I denne fortælling synes det ikke så meget at være på grund af tørklædet som religiøst symbol, at manden ikke vil ansætte piger med tørklæde. Snarere mener manden tilsyneladende, at han vil sælge færre bagels, hvis ekspedienterne har tørklæde på. Han har således en formodning om, at han nok ikke kan få pigerne med tørklæde til at vise hud. Citatet viser dels, at Fatma ikke synes, dette er i orden, og at man bør forsøge at gøre noget ved det, og dels at veninden ikke oplever dette som en mulighed; man må blot finde sig i kravet til de kvindelige sælgere om at vise hud – og i forlængelse heraf udelukkelse af dem, der ikke ønsker at gøre det, herunder muslimske piger med tørklæde – for 'det er jo bare sådan, det er'.

Fatma uddyber:

” For eksempel, så synes jeg, rigtig mange gange i tørklædedebatten, så snakker man om, at det er problematisk, at der er nogle piger, der bliver tvunget til at gå med tørklæde, men man snakker ikke om, at det er problematisk, at der er virksomheder og en eller anden chef,

der siger, at han hellere vil ansætte en, hvis hun viser mere hud. Det kan godt være, det er hans shop, men det er ikke sådan, det fungerer, du ved. Man skal ansætte en på kvalifikationer, hvor meget personen kan. Og det er sådan, jeg har oplevet diskrimination.

I denne udtalelse påpeger Fatma det dobbelt-moralske i, at der i den offentlige debat er et udtalt fokus på det problematiske i at tvinge piger til at gå med tørklæde, mens der er meget lidt fokus på den diskrimination, de fleste piger står over for: At føle sig tvunget til at tage tørklædet af for at få bedre jobmuligheder. Fatma ytrer, at man i højere grad skal ansætte folk på baggrund af kvalifikationer, frem for i hvor høj grad de er af- eller påklædt. Dette viser ikke kun en holdning til tørklædedebatten, men også en generel holdning i forhold til uhensigtsmæssige og kønsdiskriminerende ansættelsesforhold.

Esra opsummerer problematikken i forhold til manglende jobmuligheder på trods af de rigtige kvalifikationer:

” Jeg har kendt nogle piger, som er meget bedre end mig i skolen og klarer sig generelt bedre, men fordi de går med tørklæde, så bliver de dømt. De får færre jobtilbud, fordi de går med tørklæde. Der er en kæmpe diskrimination omkring det.

Her italesætter Esra problemet som rendyrket diskrimination: Uanset hvor godt du klarer dig i skolen, hvor dygtig du er, samt om du har de rigtige kvalifikationer til en jobsamtale, så kan tørklædet være en afgørende faktor for din mulighed for at få jobbet. Dette er ikke kun fortællingen om en enkelt veninde, men en personlig erfaring fra flere piger, hun har kendt, som har oplevet denne diskrimination i deres hverdag.

Nu ser vi nærmere på, hvad nogle unge fortæller i forhold til den skjulte diskrimination, der sker, når man går med tørklæde. Fælles for disse historier er, at tørklædet begrænser i forskellige situationer, men ofte på en skjult og udtalt måde. En form for diskrimination, som

kan være svær at tage hånd om, netop fordi den er så subtil. Esra siger:

” Man hører om nogle virksomheder, der faktisk kan tillade sig at sige: 'Vi vil ikke ansætte dig, fordi ...' Og så kan det godt være, de ikke siger, det er, fordi du går med tørklæde, men det er derfor, de gør det. Og det synes jeg er med til at skabe denne her kæmpe splid.

Med 'kæmpe splid' henviser Esra til en 'dem og os'-mentalitet, interkulturelle konflikter samt fjendebilleder, og hun sætter her fingeren på, hvordan alle i samfundet, herunder virksomhedsledere, har et ansvar i forhold til den sociale sammenhængskraft. Udtalelsen kommer fra de unges debat med to politikere på Christiansborg. En af politikerne bakker den unges iagttagelse af forskelsbehandling på arbejdsmarkedet op ved at fortælle om de 'klokkeklare statistikker' om, hvordan folk frasorteres i ansøgningsprocesser på baggrund af deres navn og brug af religiøst tørklæde. Det har Esra også en holdning til:

” Det er ikke i orden. Vi lever i 2016. Folk skal ikke blive fravalgt på grund af deres navne. Vi skal leve i et land, hvor folk ikke bliver valgt fra. Det ligger på en måde usynligt: Det er der, men man snakker alligevel ikke helt om det. Jeg har også sjove eksempler på folk, der har skiftet navn for at få job. Og det synes jeg er mærkeligt.

Udover at påpege, at diskrimination ikke er i orden, italesætter Esra her, hvordan denne ikke kun finder sted på baggrund af religiøse symboler som tørklædet, men at også navne kan være med til, at mennesker bliver sat i boks og diskrimineret på den baggrund. Dette er en anden form for diskrimination, som dog har det tilfælles med tørklædediskrimination, at de begge er faktorer, som begrænser de unge, og som har noget at gøre med at være (og blive sat i boks som en særlig og ikke-ønsket) etnisk minoritet. De unge føler sig puttet i boks på baggrund af andres forudindtagede holdninger til, hvad deres navn og tørklæde betyder. Når de unge siger, at de burde blive ansat på baggrund af kvalifikationer, lægger det sig op ad andre

unges ønske om at blive set som en individuel (og hel) person frem for i lyset af den boks, de er sat i.

Tørklædedebatten er blevet diskuteret – lad os komme videre

Fælles for de unge, der tager tørklædediskussionen op, er, at de synes, det er trættende at skulle blive ved med at høre om det i medierne, fordi der ifølge de unge er andre og vigtigere problemer, som der burde være fokus på i stedet.

Milan siger:

” Det er også det, der ødelægger det for os, ik'. At de bliver ved med at snakke om religionsfrie Danmark, og vi er dit, og vi er dat. Men så kommer de med et påbud om, at man ikke må gå med tørklæde på arbejde.

Her italesættes den dobbelthed, at Danmark forsøger at fremstå som et land med religionsfrihed, mens de unge oplever at blive mødt med holdninger, som ikke stemmer overens med dette, hvilket 'ødelægger det' for dem.

Kerim bakker denne pointe op:

” Det er bare trættende at høre på noget igen og igen og igen, specielt når I har fået svaret på spørgsmålet, som I stiller før, og vi har diskuteret den her diskussion med, at hvorfor man ikke må det, og hvorfor man gerne vil have tørklæde på og alt det her, det er blevet diskuteret før. Og det bliver diskuteret hver dag. Hvorfor er det ikke bare, at man kan lade det ligge og bare køre videre. Tro mig, der er andre problemer i Danmark, der har brug for meget, meget mere fokus end det her. Det er bare spild.

Udtalelsen slutter af med at påpege, at debatten om tørklæder får lov til at fylde på bekostning af andre vigtige politiske emner. Videre viser den et ønske om at blive accepteret i samfundet, uanset hvilken etnicitet og tro man har. Et ønske om, at de vil blive set som individer frem for i lyset af de fordomme, andre har om dem.

Det overordnede budskab er i direkte forlængelse med kritikken af boks-tænkningen: De unge udtrykker et ønske om at blive set og behandlet som individuelle og hele personer og ikke i forhold til de markører, der gør dem anderledes og putter dem i boks.

Racistiske betegnelser og jokes

Racistiske og ikke-racistiske måder at bruge betegnelser på

Betegnelser med baggrund i etnicitet er blevet en stor del af måder at tale til hinanden på. De kan være udtryk for bestemte relationer, som for eksempel relationer i forhold til at have den samme hudfarve. De unge forklarer, at det ikke nødvendigvis er betegnelserne i sig selv, men i høj grad også af hvem, og i hvilken sammenhæng, de bliver brugt, som har betydning. Dette siger Sena og Ada om betegnelsen 'nigger':

” Sena: Vi kan godt kalde hinanden niggers.

Ada: Ja, det synes jeg ... Det synes jeg er ok.

Sena: Men hvis der er white girls, der kalder dig nigger, wauw, så bliver jeg pissed.

Her udtrykker de to piger, der begge har mørk hudfarve, at det er i orden, hvis de kalder hinanden 'niggers', men hvis nogle hvide piger havde kaldt dem det samme, så ville de blive 'pissed'. Pigerne uddyber:

” Ada: Nigger, det betyder slave.

Sena: Ja, men hvad betyder det, når sorte siger det til hinanden?

Ada: Så betyder det mere homie.

Her italesættes, hvilke forskellige betydninger de unge lægger i ordet 'nigger', alt efter hvem der bruger det, og til hvem det siges. Hvis hvide mennesker kalder dem det, opfattes det som

nedladende, fordi ordet i sin oprindelige form betyder slave. I denne sammenhæng opfatter de det racistisk, mens de, når de kalder hinanden 'nigger', opfatter det som noget venskabeligt.

At respektere hinanden som ligeværdige

De unge bliver spurgt, hvordan det ville være, hvis de kunne drømme sig til de mest optimale forhold. Hvad ville man kalde hinanden der? De svarer:

” Samira: Mennesker. Vi er alle sammen mennesker.

Agnete: Det er, når man respekterer hinanden og accepterer hinanden.

Interviewer: Ok, det er noget med respekt?

Agnete: Ja, for så er der jo ikke noget negativt, der kommer ud af munden på dig mod den anden. Det er jo først der, det bliver et problem.

Interviewer: Men hvordan kan du vide, at de respekterer dig?

Agnete: På den måde, folk er. Man ved jo udmærket godt, om folk respekterer én og respekterer, om man er en person. Man behøver ikke respektere alt, hvad den anden mener eller føler, bare man respekterer den anden som ligeværdig. Det er jo det, vi snakker om.

I dialogen lægger de unge vægt på, at vi alle sammen er mennesker – og at dét kan man kalde hinanden. Man behøver ikke sætte race, religion eller hudfarve på. De ønsker, at alle respekterer og accepterer hinanden som ligeværdige. Det står også klart, at det ikke nødvendigvis forudsætter ensartethed, eller at man er enig i den andens meninger og følelser, så længe der er fokus på ligeværdighed. Dette er en central holdning blandt alle de unge, som på forskellige måder taler om at blive puttet i boks. I den samtale, hvor ovenstående citater kommer fra, bliver de alle enige om, at der skal lægges mindre vægt på betegnelser i forhold

til hudfarve og etnicitet. Betegnelser er nemlig med at til putte folk i boks, og det er netop det, vi, for at bevæge os i retning af deres visioner for den ideelle verden, bør undlade.

Racistiske jokes er krænkende

Ud over brugen af betegnelser i forhold til etnicitet og hudfarve bringer de unge også brugen af jokes på banen som en måde at diskriminere eller krænke på. Pinar fortæller således om, hvordan hun har oplevet dette i sin hverdag:

” I forhold til skolen havde vi personligt en meget, meget racistisk lærer før i tiden. Han kaldte en af mine klassekammerater for en pirat på grund af, at han var mørkhudet.

Forud for denne udtalelse har de unge diskuteret forskellige former for racisme. De bliver spurgt, hvor de oplever racisme. Skolen bliver nævnt og uddybet med ovenstående citat. Det vides ikke, i hvilken konkret kontekst læreren har udtalt sig, og en anden ung ved bordet siger: ”Det er normalt, det er bare for sjov.” Til dette svarer Pinar: ”Nej. Det var ikke sagt i en sjov kontekst.”

Lærerens udtalelse bliver ikke opfattet som sjov og bliver her sat i forbindelse med racisme. Men det er ikke kun lærere, som de unge oplever racistiske bemærkninger fra i skolen. Alaa fortæller, hvordan de andre elever i klassen laver racistiske jokes:

” De havde mange racistiske jokes, og det var faktisk rigtig krænkende til sidst, synes jeg. De var faktisk meget onde mod mørke mennesker, mod muslimer, mod jøder, så ja ... Der var mange, mange, mange jokes om det.

Den unge synes ikke, det er sjovt med racistiske jokes, når de kommer fra klassekammerater. Disse jokes bliver opfattet som ’krænkende’ og som ’onde’ mod mørke mennesker, muslimer samt jøder. Drengen fortæller, at de i klassen var tre med anden etnisk baggrund og 20 etniske danskere. Selvom det fra de andre elever

måske var ment for sjov, hvilket vi naturligvis ikke kan vide noget om, så følte det ikke sjovt.

Når jokes og humor er indforstået i en gruppe

I en gruppediskussion taler de unge om, at det nogle gange måske kan være svært at finde ud af, hvornår andre opfatter en joke som racistisk. Hvor går grænsen for, hvad der opfattes som sjovt, og hvad der opfattes som krænkende? Gruppen diskuterer, hvordan humor kan opfattes forskelligt i forhold til hvilken gruppe, de er en del af:

” Azem: Jeg tror, det er det der med, at man ikke kender hinanden så godt og ikke kender hinandens måde at være på. For eksempel mig, eller ... For eksempel den gruppe, vi er sammen med, vi er ret blandede, ik’, men mange gange er der nogle jokes eller noget internt noget, som vi laver, som er ret indforstået, som måske dem, som er danskere, ikke helt forstår. Og omvendt.

Interviewer: Synes I, at I har store forskelle i jeres humor – jer og så jeres danske kammerater?

Milan: Nej.

Azem: Jo.

I ovenstående citat byder Azem ind med en anden vinkel på at lave jokes end ’ofrets’. Han siger, at jokes og andet internt kan være ’ret indforstået’ og noget, som hvide danskere ikke helt forstår, men også omvendt. Hans udtalelse viser, at han selv kan genkende det at være en del af en gruppe, som laver jokes, andre uden for gruppen måske ikke forstår.

Da gruppen bliver spurgt, om der er forskel i humor i forhold til deres egen og deres danske kammeraters, er svarene tvetydige. De unge reflekterer over, at de interne jokes kan være svære at forstå for dem, som ikke er en del af den gruppe, der laver dem.

De unge har således nuancerede erfaringer og refleksioner i forhold til brugen af humor. I

ovenstående citat siger Aze, at indforstået humor kan have noget at gøre med, at man kender hinanden godt, men også at det kan have noget med etnicitet og fælles kulturelle koder at gøre – eller begge dele.

” Men jeg har også lagt mærke til, at når jeg for eksempel laver jokes med mine venner, som også er mørkere i huden, så begynder de at lave jokes om racisme. Fordi alle de ting der, de bliver ok, når du er mørk, og jeg er mørk. Så er det jo jokes om mørke mennesker, men så bliver man fornærmet, lige så snart, der er en person, der er lysere i huden, der siger præcis det samme.

Her fortæller Selina om de indlejrede og skjulte koder, der findes, og den fingerspitzengefühl, der er brug for i forhold til racistiske jokes. Der er stor forskel på, om to mørke personer bruger de her jokes indbyrdes, eller om en hvid person laver joken.

Gruppeopdeling

Opdeling i grupper på baggrund af etnicitet er også et emne, de unge taler om. De taler både om det i forhold til gruppeopdeling i klasseværelset og i boligblokkene og på et mere overordnet politisk plan, hvor de for eksempel nævner, at der findes skoler kun for muslimer og kun for kristne. Hovedbudskabet her er, at de overordnet – på et samfundsstrukturelt niveau – finder opdelinger problematisk og bidragende til 'dem og os'-skabelse. Samtidig oplever de, at de i hverdagen i klasselokalet sker helt naturligt, at man finder sammen med dem, der ligner én selv mest.

Som det blev beskrevet indledningsvist i dette kapitel danner de unge også grupper og venner på baggrund af andre faktorer end dem, der skaber den kasse, de er i. En pige beskrev eksempelvis, hvordan hun ikke ligner nogle af sine veninder i forhold til baggrund, men at de fandt sammen, fordi de har samme interesser.

I forrige afsnit så vi også, hvordan en gruppe af drenge kan have en fælles og intern humor, både hvis de kender gruppen rigtig godt, men også hvis det har noget med nogle fælles kulturelle koder at gøre. Der danner sig altså et nuanceret billede af, hvordan de unge nogle gange danner grupper og ligner hinanden på tværs af hudfarve, baggrundshistorie samt religion, mens etnicitet andre gange er udgangspunktet for klikedannelserne i skolen. Det skal vi i det følgende se nærmere på.

Gruppeopdeling i skolen

I nedenstående citat fortæller Ada til en workshop om, hvordan hun føler sig ekskluderet fra at hænge ud med en gruppe i skolen, fordi hun er mørkere end dem, og at hun synes det er forkert, at det er sådan:

” På min gamle skole, der var vi ikke delt op som sådan, men der var altid en gruppe mennesker, som aldrig nogensinde gad hænge ud med én, fordi du er anderledes, end hvem de er. Det er da forkert. Hvorfor kan jeg ikke være sammen med dig, bare fordi jeg er mørkere, end du er?

Dette citat handler ikke kun om at være opdelt i grupper, men også om at blive holdt ude af gruppen på grund af hudfarve. Ada beskriver, hvordan hendes hudfarve gør hende 'anderledes' end nogle af de andre grupper. Hun sætter spørgsmålstegn ved, hvorfor dette sker, og hun giver udtryk for, at det ikke burde være sådan.

I et andet citat forklarer Samira, hvordan hun selv søger hen mod de mennesker, der ligner hende selv i klassen:

” Jeg tror bare, man er lidt mere tryk ved ... Altså, for eksempel når jeg går til hende den mørke her agtigt og begynder med at tale ... Altså, for eksempel første skoledag ... Den første, du får øje på, er sådan ... Enten er du den eneste, der er mørk eller mørkfarvet i klassen, eller om der er andre, der også, på en eller anden mærkelig måde, er ligesom dig. Altså, den klasse, jeg går i, jeg kan virkelig godt lide min

klasse, der er ikke så meget der, men vi er delt op i grupper på en eller anden mærkelig måde.

Samira siger i citatet, at hun godt kan lide sin klasse. Derfor er opdelingen af grupper i dette tilfælde ikke nødvendigvis noget, der gør klassen til en dårlig klasse at gå i – men opdelingen er der. Hun siger, at gruppeopdelingen sker 'på en eller anden mærkelig måde'. Her sker der noget andet end i forrige citat: Hun putter både sig selv i boks ved at gå hen til dem, der ligner hende selv, og putter også de andre i boks – både dem hun går hen til, og dem hun fravælger.

Dannelse af grupper sker af mange forskellige grunde, men de unge fortæller, at de ofte oplever, at etnicitet er en vigtig faktor. Som Fatima konkluderer:

” Ja, det er altid sådan: De hvide er sammen med de hvide, og indvanderne er sammen med indvanderne.

De unge tænker ikke, at det behøver være problematisk, at de deler sig op i grupper på baggrund af etnicitet i klassen. De konstaterer bare, at det sker. En af de andre unge i workshop-gruppen, Agnete, handler dog anderledes. Hun gør præcis det modsatte end at søge hen til dem, der ligner hende selv:

” Er det, fordi man er bange for at blive ... Altså at ramme de der fordomme? Er det derfor, man vælger det fra? Fordi jeg har det på en helt anden måde. Altså, dem der ligner allermindst mig selv, det er dem, jeg altid søger over for at finde. Det er altid sådan.

Dette citat indikerer, at det er noget, Agnete gør bevidst, da hun indledningsvis beskriver den etnisk-baserede opdeling som værende relateret til fordomme. Dette er dermed også et eksempel på, hvordan nogle af de unge aktivt forsøger at gøre op med 'os-dem' og boks-tænkningen.

Ud over gruppeopdeling i skolen, taler de unge også om, at folk bor i grupper i boligblokkene:

” Camilla: Altså, det er næsten sådan noget, hele den ene blok, det er fætre og kusiner tyrkere, den anden blok det er fætre og kusiner somaliere. Altså, er vi enige?

Fatma: Ja.

Camilla: Så bor de også i grupper i grupperne, ik'? Så har de valgt at for eksempel bo et sted, men så bor, altså ... Jeg synes bare, de skulle blande dem.

Her har Camilla observeret, at hun synes, der er en tendens til, at tyrkiske og somaliske familier bor sammen i boligblokkene. Hun taler om, at de også bor 'i grupper i grupperne'. Udover at bo i en gruppe med etnisk minoritetsbaggrund, deler folk sig også op i forhold til tilhørsforhold ud fra hvilken kulturel baggrund, de kommer fra eller hvilket land, de kommer fra samt hvem, de er i familie med. Hun foreslår, at man burde bo mere blandet. Dette løsningsforslag, blandt flere, bliver behandlet mere i kapitlets afsluttende afsnit 'Løsningsforslag til racisme'.

I samfundet

En gruppe af unge taler om at adskille muslimer, kristne og jøder ved at lave separate skoler:

” Kerim: Men er det ikke skræmmende, at de er begyndt at lave sådan nogle skoler? Er der ikke noget med, at de alle sammen skal kunne enes det samme sted? De laver separate skoler kun for muslimer og kun for kristne. De skiller muslimer og kristne ad.

Milan: Lige præcis! Men det er jo synd for landet, jo. Og så klager de over, at vi er på den måde, som vi er, når de selv indretter nogle skoler, som kun er til kristne eller kun er til jøder.

Kerim: De adskiller os jo.

De to unge problematiserer det hensigtsmæssige i at skille muslimer og kristne ad i skolerne ud fra perspektivet om social sammenhængskraft. Det er 'synd for landet', hvis der skal være

separate skoler for muslimer og kristne. Ingen af de deltagende unge har på noget tidspunkt talt for opdelte skoler.

Der er både fortællinger om at være sammen på tværs af de bokse, de unge er eller bliver sat i, som i dette tilfælde er centreret omkring hudfarve og etnicitet, men også fortællinger om trygheden i at finde sammen med andre, der er i samme boks.

Det lader til at være afgørende for de unges opfattelse af problemet ved gruppeopdeling, hvorvidt de selv kan vælge at være en del af forskellige grupper eller ej. Det er således ikke eksistensen af grupper som sådan, de unge opfatter som et problem.

Politiet

Rigtig mange af de unge har dårlige erfaringer med politiet. Således bliver politiet mange gange nævnt i sammenhæng med ord som 'diskriminerer', 'generaliserer' samt 'dømmer'.

Særligt for to af ungegrupperne nævnes politiet som et centralt emne i forhold til racisme. Fælles for alle deltagere i projektet er, at politiet bliver nævnt i forbindelse med diskriminerende oplevelser eller situationer. Adem fortæller:

” Der er nogle politimænd, ik', de anholder indvandrere, fordi de tænker, det er dem, der ser mest mistænkelige ud.

Ud fra citatet ser vi, at Adem oplever, at det at have anden etnisk baggrund i sig selv giver anledning til mistænkeliggørelse fra politiets side. Denne erfaring, og andre der ligner, er de mest centrale blandt de unge, når samtalen drejer sig om politiet. Fælles for disse udtalelser er, at unge med anden etnisk baggrund oplever, at politiet har større fokus på dem end på andre unge. I en workshopgruppe har de unge diskuteret racisme og forskelsbehandling. Diskussionen handlede om politiets hensynsløse måde at behandle mørke mennesker på i USA. I forlængelse af dette kommer de ind på, at nogle

”Der er nogle politimænd, ik’, de anholder indvandrere, fordi de tænker, det er dem, der ser mest mistænkelige ud.”

mørke mennesker bliver dræbt af politiet i USA, og Alaa siger:

” (...) Heldigvis er der ikke så mange herhjemme, der bliver dræbt af politibetjente generelt, vel (...) Men alligevel bliver man dømt ud fra sit udseende.

At ’man alligevel bliver dømt ud fra sit udseende’ betyder i dette tilfælde, at de unge oplever at blive mødt med fordomme fra politiet om, at hvis man har anden etnisk baggrund end dansk eller er mørkere i huden, så er man sikkert også kriminel.

Emine siger på en anden workshop:

” De anholder én uden grund. Man går på gaden, så stopper de dig: ’Må vi gerne visiterer dig?’

I dette citat fortæller Emine om at blive stoppet og visiteret på gaden, uden hun kan finde an-

den forklaring end sit udseende, der signalerer anden etnisk baggrund end dansk.

Udsagn i lighed med ’Politiet generaliserer meget’ og ’Der er nogle, som er racister’ går igen flere gange, når samtaleemnet er politiet.

Samlet set er denne gruppe unge frustrerede over, at politiet forskelsbehandler dem ved at være ekstra opmærksomme på eller opsøgende over for dem, i forhold til hvad de er mod etniske danskere. De oplever sig diskrimineret med afsæt i politiets fordomme.

På hjemmesiden er politiet også et emne, der er kommet op en del gange. Vi lagde et spørgsmål op, der lød: ”Oplever du at blive mødt med fordomme, eller oplever du at blive mødt som den, du er? Fortæl om dine oplevelser.”

En af de unge uploader tre svar på spørgsmålet:

” Politiet, der hele tiden stopper én, og når man spørger hvorfor, så kan de ikke svare.

” Når politiet bliver ved med at følge efter én og når at filme og tage billeder og vores navne.

” Når man går med måske fem med en anden etnisk baggrund, (...) så kommer politiet 24/7 og siger, at folk føler sig utrygge og beder os om at forlade området.

I det sidste af disse udsagn får man en tydelig fornemmelse af, at det er noget, den unge har oplevet flere gange, idet personen skriver ”Politiet, der hele tiden stopper én” og ”så kommer politiet 24/7.”

Det første oplæg kan sættes i forbindelse med den subtile form for racisme, som blev nævnt tidligere i afsnittet om tørklæder. Den unge bliver stoppet af politiet, men de kan ikke svare på hvorfor. Idet den unge skriver, at vedkommende er en del af en gruppe med anden etnisk baggrund, kan vi se, at den unge mener, at det er på grund af etnicitet, politiet stopper den unge. Dette kan, på samme måde som med tørklædediskrimination i forhold til jobsøgning, være en svær sag at tage hånd om, fordi politiet ikke direkte siger, hvorfor de stopper den unge. Det er noget, den unge ved, men som i princippet ikke kan bevises eller siges med hundrede procents sikkerhed. Det samme gælder for det andet udsagn om, at politiet følger efter dem, filmer, tager billeder samt beder om deres navne. Det er tydeligt, at den unge selv føler, at vedkommende og vennerne ikke har gjort noget galt, og at der derfor ikke er grund til, at politiet opsøger dem. Det tredje indlæg, hvor den unge fortæller, at vedkommende og vennerne af politiet bliver bedt om at forlade området, fordi folk føler sig utrygge, viser i samme grad, at de ikke føler, at der er nogen konkret grund hertil. Overordnet handler alle tre indlæg om, at de unge i deres hverdag bliver mødt diskriminerende med afsæt i fordomme fra politiets side. Disse fordomme er ifølge de unge relateret til deres udseende, eftersom dette signalerer en etnisk minoritetsbaggrund.

Diskrimination i andre sammenhænge

At blive mistænkeliggjort

Der er også andre sammenhænge i de unges hverdag, hvor de oplever at blive mødt med fordomme på grund af deres etniske minoritetsbaggrund. Fællestrækket er, at de oplever at blive mødt med mistillid og mistænkeliggørelse i forskellige situationer på baggrund af deres udseende. Det kan både være, når de går på gaden og i skolen. I dette afsnit skal vi se nærmere på fortællinger om disse situationer.

Det er både piger og drenge, der oplever at blive mødt med mistillid og mistænkeliggørelse. En ung fortæller på hjemmesiden om to konkrete hverdagshistorier fra gaden:

” Damer gemmer deres tasker, når jeg eller vi går forbi.

” Ja, engang så var det, jeg gik på vej hjem om natten, så er der en hvid dame, som går mod mig, og så, når hun kommer tæt nok, så hun kan se mig, går hun over på den anden side, og så skal jeg også over, så går hun til den anden side igen.

De to beskrevne situationer er ligeledes svar på førnævnte spørgsmål om fordomme, som blev lagt op på hjemmesiden. Igen er der her tale om den skjulte eller mere indirekte form for diskrimination. Det er små, men for de unge betydningsfulde, hverdagssituationer, som får dem til at føle sig mistænkeliggjort og diskrimineret. Selvom det ikke er udtalt fra hverken damerne med taskerne eller damen på den anden side af gaden, er det de unges opfattelse, at folk føler sig truet af dem på baggrund af fordomme, der knytter sig til deres etniske minoritetsbaggrund.

Også i klasselokalet oplever de unge at blive mistænkeliggjort. En ung fortæller på hjemmesiden:

”Ja, engang så var det, jeg gik på vej hjem om natten, så er der en hvid dame, som går mod mig, og så, når hun kommer tæt nok, så hun kan se mig, går hun over på den anden side, og så skal jeg også over, så går hun til den anden side igen.”

” Hver gang der bliver stjålet noget i klassen, så siger de: 'Er det dig, der har taget det?' til mig, som den hovedmistænkelige hver gang.

” Hvis jeg og en Danish pige kommer op at skændes, så er det kun mig, der kommer på kontoret.

Disse fortællinger handler ligeledes om de unges oplevelser af diskrimination og af at blive sat i boks: Som en der stjæler, og en der er årsag til eller 'den skyldige' i et skænderi. Den første historie indikerer, at det ikke kun er sket én gang, fordi den unge skriver, at hun bliver gjort til 'den hovedmistænkelige hver gang'. I den anden fortælling kommer den unge på kontoret i stedet for den etnisk danske klassekammerat. Her tydeliggøres det også, at den unge mener, at det er den ikke-danske etniske baggrund, der gør udslaget for, at læreren sender den unge på kontoret. På samme måde som i de forrige fortællinger er grunden til, at de unge bliver mistænkeliggjort, ofte usagt. De møder diskriminationen gennem andres handlinger og får ikke direkte den afgørende grund til forskelsbehandlingen at vide.

I en workshopgruppe bliver de unge spurgt, om de oplever racisme til hverdag:

” Interviewer: Oplever I racisme til hverdag?

Pinar: Nej.

Fatma: Jo, det sker bare sjældent. Men jeg synes, efter de der terrorangreb, så er der kommet mere sådan racisme indover.

Esra: De der blikke, man får, når man går på gaden.

Der svares både ja og nej på spørgsmålet. Det er altså ikke alle de unge, der oplever racisme til hverdag. Endnu en gang beskrives den skjulte form for racisme, som ifølge de unge har taget til efter terrorangrebene. Esra indikerer hermed, at der er en forbindelse mellem terrorangrebene, hendes etnicitet samt de blikke, hun får på gaden. Hun bliver sat i boks som potentiel terrorist eller terroristsympatisør.

Medier, der manipulerer

De unge i projektet har et forhold til, hvad der sker i medierne. Via deres smartphones, og især gennem Facebook, følger de med i nyheder og offentlige debatter. Et emne, som mange af de unge har en holdning til, er mediernes fremstilling af personer med anden etnisk baggrund end dansk. De unge observerer, og har en kritisk holdning til, mediernes måde at manipulere folk på gennem forskellige fremstillinger af visse befolkningsgrupper.

På en workshop taler to unge sammen om mediernes fremstilling af indvandrere:

” Milan: Medierne kører meget offensivt på indvandrere – anden og tredje generation.

Sena: Det er rigtigt. Også dem, der er født i Danmark.

I ovenstående lægges der vægt på, at medierne 'kører offensivt' på indvandrere, også selvom de er født i Danmark. Fatima kommer med et konkret eksempel på dette:

” Sådan noget med medier ... De er også virkelig fordomsfulde. Lad mig tage et eksempel. Der var en eller anden gammel mand, der blev slået ned. Det kunne sagtens være af en dansker, altså. De vil ikke skrive det på medierne, altså i avisen for eksempel, hvis det havde været en dansk fyr, der havde gjort det. Men lige så snart det er en med anden etnisk baggrund, så skriver de det, og folk, altså, det er manipulation på en eller anden mærkelig måde.

Fatima fremanalyserer det som manipulation og et bidrag til skabelse af fordomme, når medierne lægger vægt på og skriver, hvis gerningsmanden er af anden etnisk baggrund end dansk, men hvis han er dansk, så skriver de det ikke. De unge er opmærksomme på, at medierne, ved gentagne gange at sætte 'anden etnisk baggrund end dansk' i forbindelse med dårlige nyheder, er med til at skabe et billede af og placere dem i boksen som kriminelle.

Fatma fortæller, at denne tendens også kan ses den anden vej rundt: At medierne undlader at fortælle, hvis et angreb blev udført af den etniske majoritet:

” Jeg læste i Norge ... Der var sådan et skyderi for et par år siden – det var et terroristisk angreb. Men på grund af personerne, der lavede det, de var nordmænd, de var ikke indvandrere og ikke muslimer, så gik der op til fire uger, før medierne begyndte at tale om det som et terroristisk angreb. Alle vidste, at det var det, men der blev bare sagt 'Den her gruppe angreb de her mennesker' og så videre.

Her har Fatma fokus på, at terror gennem medierne i høj grad forbindes med indvandrere og muslimer. Forbindelsen mellem terror og muslimer er noget, der går igen blandt de unges udsagn. Vi så også tidligere, hvordan nogle unge følte, at de fik nogle særlige blikke på gaden efter terrorangrebene. De føler, at meget af det er på grund af mediernes manipulation, eftersom der lægges særlig vægt på at udtale, når det er muslimer, der har udført terrorangrebene.

Ada uddyber denne tendens foran de andre unge til politikermødet:

” Jeg skal for eksempel sige, at jeg tager afstand, og det burde jeg ikke skulle sige. Ja, det der med, at man er skyldig, indtil man ikke er skyldig, det synes jeg er nederen, og det synes jeg, der har været rigtig meget af efter det der terrorangreb i Frankrig, hvor nogle i debatten, der ligesom har krævet og sagt: 'Nu må I andre muslimer ligesom gå ud og tage afstand.' Og det kan man da ikke bare. Hvis der var en eller anden kristen, der skød en masse kvinder, så skal man da heller ikke forvente, at alle kristne skal gå ud og tage afstand. Det synes jeg er totalt uretfærdigt. Og det synes jeg, at jeg har oplevet rigtig meget af, når nu vi snakker om personlige erfaringer.

Ada taler om debatten på de sociale medier, her primært Facebook, hvor folk udtrykker, at de muslimer, der ikke bakker op om terrorangrebene, skal stå frem og tage afstand. Hun

fremlægger uretfærdigheden i denne holdning ved at sammenligne det med, hvis kristne skulle gøre det samme. Hun føler, at det handler om, at man som muslim er skyldig, indtil man viser, at man ikke er skyldig og ikke bakker op om de terroristiske handlinger og bagvedliggende holdninger. Dette er både uretfærdigt og giver et negativt billede af muslimer. Hun sætter her fingeren på en form for diskrimination, hvor det almene princip om, at man er uskyldig, til det modsatte er bevist, vendes på hovedet i forhold til muslimer: De er skyldige, indtil de selv beviser deres uskyld.

Facebook-debatter i forhold til racisme har en stor indflydelse på de unges hverdag. Fatima beretter:

” Jeg læste på Facebook om en dreng, der var blevet fyret fra Bilka på grund af, at han havde skrevet en eller anden kommentar på sin Facebook – det var et eller andet digt eller sådan noget – som en dansk mand så havde læst og syntes, det var ret racistisk mod danskere. Så havde han ringet til arbejdspladsen og havde klaget over ham, og Bilka havde fyret ham. Senere var både manden og drengen blevet interviewet på DR, hvor de bad manden om at pointere, hvor i det her digt der var racisme. Han kunne ikke finde noget.

I dette citat kommer Fatima også med historien om, hvordan en dansk mand fandt en muslimsk drengs udtalelser på Facebook racistisk over for danskere, hvilket fik drengen fyret. Fatimas udsagn har det tilfælles med de andre udsagn om racisme i medierne, at det ofte er muslimske personer, eller personer med anden etnisk baggrund end dansk, der bliver sat i et dårligt lys. I denne konkrete sag var omtalen af drengen på Facebook en direkte grund til, at han blev fyret fra sit arbejde i Bilka. Fatimas fortælling (også den offentlige historie) konkluderer, at den muslimske dreng i sidste ende ikke havde gjort noget forkert eller havde været direkte støden- de mod danskere.

Medier er i dag en stor del af også de unges hverdag og har derfor stor indflydelse på, hvor-

dan vi ser os selv og forstår vores omverden. Når de unge læser racistiske indlæg eller om racisme, så rammer det dem – det bliver en del af deres oplevelse af, at der er racisme, og at andre mennesker potentielt betragter dem gennem racistiske briller. Samtidig er de, som det fremgår ovenfor, opmærksomme på, hvordan det også er med til at forme andre menneskers blikke og oplevelser.

Emine taler med en medarbejder til et lokalt gruppeinterview om, hvordan racisme påvirker hendes hverdag gennem medierne:

” Emine: Racisme påvirker ens hverdag.

Interviewer: Hvorfor påvirker det ens hverdag, når I siger, det ikke sker hver dag?

Emine: Det sker jo i medierne. Det er jo i USA, det sker, og i alle mulige andre lande.

Sena: Bare fordi det ikke sker for os personligt, betyder det ikke, at det ikke sker.

Her sætter de to piger fokus på, at selvom racisme sker via medierne, også selvom det ikke sker i det land, de bor i, så sker det, og er en del af deres hverdag. Tilmed siger citatet også noget om, at de unge er bevidste om, hvor stor en indflydelse medierne kan have, og at de er optagede af og kritiske i forhold til mediernes fremstilling af begivenheder og episoder.

Fælles for de unges udtalelser om medierne er, at de er bevidste og reflekterede om, på hvilken måde fremstillingen af muslimer eller den etniske minoritet direkte kan påvirke menneskers måde at behandle hinanden på. Agnete siger:

” Agnete: Jeg mener bare, hvis man bor forskellige steder og ikke har muligheder for at se, hvordan hinanden er, så bliver det også svært ikke at have fordomme på grund af medierne. Så ser man kun, hvad man hører i medierne, og så ved man ikke mere end det.

Alaa: Manipuleret og alt det der.

Agnete: Ja.

Denne udtalelse kom frem i forlængelse af diskussion om, at mennesker er delt meget op i grupper i samfundet på baggrund af etnicitet, også de steder, hvor man bor, hvilket vi behandlede i afsnittet om gruppeopdeling. Her peger Agnete på en central pointe blandt de unge: At medierne ofte skaber fordomme, og at det nogle gange skiller folk med forskellige etniske baggrunde ad. Tilmed, at mange mennesker overvejende får deres viden gennem medierne og derfor ikke oplever, hvordan forskellige befolkningsgrupper er i virkeligheden. På denne måde er medierne med til at skabe eller fastholde en 'dem og os'-mentalitet.

Diskrimination, som går i en anden retning

Som afslutning på dette kapitel om de unges holdninger til at blive puttet i boks på grund af racisme, og i forbindelse med den indledningsvise beskrivelse af de unges definition af racismebegrebet, vil dette afsnit have fokus på den form for racisme, som går i den modsatte retning af, hvad vi har behandlet indtil videre. I dette tilfælde handler racisme ifølge de unge både om, når etnisk danske personer udgør en minoritet, eller når personer med anden etnisk baggrund end dansk diskriminerer etniske danskere.

Hovedbudskabet i dette afsnit er, at de fleste unge deltager i racisme-debatten på en nuanceret måde. Lige meget hvilken etnicitet disse unge har, så har de alle det tilfælles, at de mener, at racisme går begge veje.

Azem siger til en gruppediskussion:

” Man må heller ikke begynde at generalisere, fordi racisme er ikke kun mod indvandrere. Det kan også være en skole på Nørrebro, hvor alle sammen er indvandrere, og så er der måske to danskere, så kan de også føle sig lidt krænkede. Selvfølgelig.

Her fortæller Azem, at racisme også kan finde sted, hvis det er nogle etniske danskere, der er

i undertal i klassen. Med dette citat bliver de unges definition af racismebegrebet udvidet, da det i deres optik kan gå begge veje. I dette tilfælde handler det om at være en del af den etniske minoritet i klassen.

Katrine fortæller i en anden gruppediskussion:

” Jeg har jo ikke prøvet at være i jeres sko. Jeg har ikke stået og været på den anden side. Jeg har været på min side. Det er ikke, fordi jeg ikke har oplevet det før, for jeg har også haft mange muslimske veninder gennem hele mit liv, hvor de lige pludselig har stået over for noget racisme, hvor jeg har tænkt: 'Undskyld, hvad laver du?' På den anden side har jeg også stået i mange situationer, hvor det er mig, der er blevet gjort til den, der er til grin på grund af min hudfarve. Altså, jeg synes, det er lige forkert, lige meget hvilken banehalvdel du står på, om det er dem, der er racistiske over for mig eller omvendt, ik'?

Katrine uddyber sin holdning med en konkret situation:

” Altså, for eksempel, nu har jeg boet et sted. Der var jeg ikke så meget værd, som andre piger med tørklæder var. Der blev jeg jo virkelig chikaneret på grund af min hudfarve, fordi folk havde fordomme om, at jeg var hvid, så var jeg bare en luder (...) Og igen, så kan man sige sådan: 'Okay, det er heller ikke i orden med mig, at jeg bliver behandlet på den der måde,' altså, det er jo omvendt racisme. Det sker også tit. Det går begge veje, det er jo det, der er ærgerligt. Det er, at man ikke kan acceptere hinandens måde, kultur, forskelligheder og sådan noget.

Racisme er altså i de unges optik forkert, ligegyldigt i hvilken retning det går. De unge mener, at hvis man er en del af en minoritet, uanset hvilken etnisk baggrund man har, så kan man blive udsat for racisme. Man kan stå i situationer, hvor man er den, der bliver holdt uden for eller chikaneret. Dog taler størstedelen af de unge om racisme, som foregår mod dem med en anden etnisk baggrund end dansk.

Løsningsforslag til racisme

Som det er fremgået har de unge mange oplevelser, som de forbinder med racisme, og de forholder sig kritisk til racisme og diskrimination. Men hvad er deres bud på, hvordan det kan blive bedre?

Nogle af ønskerne er abstrakte (for eksempel: 'Man skal ikke bruge betegnelser om hinanden') mens andre er mere konkrete (for eksempel: 'Flere indslag om at bryde fordomme på Folkemødet'). De mere abstrakte visioner siger noget om, hvordan man ud fra de unges synspunkt kan bevæge sig i den rigtige retning, og hvad den rigtige retning er. De kan fungere som orienteringspunkter. Desuden siger de noget om de unges måde at se verden på. Deres opfattelse af, hvad den gode verden er. Det gode liv, det gode samfund, de gode måder at være menneske på – i forhold til racisme. Det skal vi nu se nærmere på.

Man kan dele de unges løsningsforslag op i to overordnede kategorier:

- * **Det man selv kan gøre via ens handlinger i hverdagen**
- * **Forskellige (politiske) tiltag**

Vi starter med at se nærmere på den første kategori, som handler om, hvordan man på et individuelt niveau kan formindske racisme og fordomme.

På en workshop siger et par unge:

”Sena: Lad være at dømme folk for deres udseende, og respekter hinanden!

Interviewer: Hvordan gør man det?

Sena: Det er meget svært, fordi vi dømmer, lige så snart folk træder ind ad døren.

Esra: Man kan prøve at gøre en forskel, så det ikke kommer til at ske. Det eneste man kan hjælpe med, det er fra sig selv.

Her italesættes vigtigheden i at starte med sig selv, hvis man skal formindske racisme, forskelsbehandling og fordomme. Man kan starte med at prøve at gøre en forskel – helt ned til de små handlinger eller tanker i hverdagen. Selv om det kan være svært ikke at komme til at dømme folk ud fra deres udseende, så kan man lade være med at ytre sig om sine fordomme, som to unge siger til samme workshop:

”Alaa: Jeg synes ... Fint nok, hvis folk har problemer med folk med farve eller religion, men så hold det til dig selv.

Fatma: Præcis.

Alaa: Så ville der ikke komme de der provokationer på gaden eller i det offentlige, hvis de bare holdt det til sig selv.

Alaa udtrykker her, at selvom nogle har problemer med folk med en anden hudfarve eller religion end deres egen, så ville det hjælpe, hvis de holdt disse holdninger for dem selv. I forbindelse med ovenstående citat har nogle af de unge fortalt, hvor ubehageligt det er, når andre kommer med racistiske bemærkninger mod dem i det offentlige rum.

Udover at holde de racistiske bemærkninger for sig selv foreslår nogle unge også, at man kan opsøge hinanden på tværs af kulturelle, etniske eller religiøse forskelle:

”Anna: Det der med bare at gå over og så tage chancen.

Fatima: Ja.

Anna: Tag chancen!

Emine: Ja! Tag chancen og snak med dem, altså.

Der er mange måder, hvorpå de unge foreslår, at man kan tage chancen og tale med andre mennesker. Nogle af forslagene er for eksempel at tilbyde en cigaret til personen ved siden af en ved busstoppestedet eller at tage sine høretelefoner af i bussen og snakke med sidemanden. Man kan også gå ned til underboen og aflevere en kage, hvilket Samira fortæller om, at hendes mor gjorde:

” Samira: Der er en dansker, der bor under os, som er meget utryk omkring alt det her, og hvor hun er flyttet hen. Så min mor siger: 'Der er nogle danskere, der bor nedenunder nu, og hun kiggede bare meget mærkeligt på mig, da jeg gik ind i elevatoren. 'Kunne du ikke lave kage?' Og så lavede jeg kage, og så vidste jeg ikke, hvem jeg skulle give den til. Så går hun ned, min mor, og siger: 'Værsgo.' Så siger hun (underboen, red.): 'Er det til mig?' og jeg lytter og tænker: 'Hvem er hun gået ned til?' Jeg troede, det var en pakistaner, hun skulle ned og snakke med, og så siger hun (underboen, red.): 'Tak' og 'tusind tak' og alt muligt, og jeg siger jer, hun (moren, red.) forstår ikke noget. Og så gik hun bare op, og jeg var sådan der: 'Ej, hvor er du sej, mor'.

Camilla: Det er sådan noget, der bygger bro mellem mennesker. Kage, det kan man altid skabe broer med.

Denne historie er et konkret bud på, hvordan man kan bygge bro mellem hinanden og formindske fordomme og utryghed i hverdagslivet. I dette tilfælde prøver Samiras mor at få den nytilflyttede underbo til at føle sig velkommen og mere tryk. Samira fortæller efterfølgende, at moren ikke taler dansk, men alligevel prøvede at bygge en bro med en kage.

Tiltag, der samler folk

Nu skal vi se nærmere på, hvilke løsningsforslag de unge har i forhold til konkrete tiltag, der har til formål at bygge bro mellem mennesker og formindske fordommene.

Historien om kagen var et forslag til, hvordan man kunne samle mennesker de steder, man bor. Trine fortæller om, hvordan hendes boligforening er med til at danne et fællesskab i boligblokken:

” Jeg tror, vi bor lige mange ikke-etniske danskere i min blok, som vi bor pæredanske eller sådan noget. Og de laver sådan noget ... Jeg tror, det er en gang om måneden, hvor man kommer ned i beboerlokalet, og så kan man alle sammen spise sammen, dem der har lyst, og det synes jeg også bare er blæret. Altså, for eksempel min nabo, han er pakistaner, han kommer ind med sådan noget ekstra mad, du ved, rigtig sød og sådan noget, ik'. Altså, jeg elsker sådan noget. Det er det vigtigste, det der med at lære ens naboer at kende og den der dialog, det er bare rigtig fedt.

Eksemplet med en månedlig fællesmiddag i boligblokken er endnu et forslag til, hvordan man kan lære sine naboer bedre at kende, og hvordan man kan nedbryde fordomme og racisme i hverdagslivet. Det er et forslag, som Trine kom med i en gruppediskussion om, hvilke ønsker de unge har for et liv uden fordomme og racisme.

Mange af de unges løsningsforslag handler overordnet om, at man bedst kan bekæmpe fordommene ved at blande mennesker på tværs af etnicitet, kultur samt religion. At blande mennesker kan for eksempel ske ved, at man selv tager initiativ til at besøge hinanden og se hvordan hinanden bor, for eksempel ved at lave en form for 'Tour de chambre', som nogle piger foreslår til en workshop:

” Fatma: Tour de chambre?

Pinar: Ja, sådan noget der.

Anna: Besøge hinanden noget mere. Se hinandens kultur.

Interviewer: Tour de chambre?

Anna: Ja, det er sådan noget, altså for eksempel i klasser, det ville jeg synes var herrefedt, hvis man fik lov til at komme hjem og se, hvordan hinanden boede. Kulturmæssigt og sådan noget.

Men man kan også blande mennesker via de samfundsmæssige institutioner. Således foreslog Pernille at blande børnene helt fra børnehaven af, så de ikke vokser op med fordomme:

” Pernille: Det man kan gøre, det er at lære børnene fra de er helt små (...) at være sammen med andre og have det sjovt. Udlændinge og alt det der.

Selina: Så hvis man blander i børnehaverne, måske halv/halv, så vil der ikke være så megen racisme.

Et andet forslag går på at blande mennesker ved at lave en slags 'kulturdistortion', hvor der er forskellige boder eller events, som alle kan gå rundt og prøve, se eller besøge for dermed at få et indblik i hinandens kultur. Malene siger:

” Altså, at lave noget i form af distortion, hvor det er med mangfoldighed (...) For eksempel: Nu siger vi Valbyparken, hvor det er de der ting,

hvor man for eksempel kan komme ind i den kinesiske have og opleve noget mad fra Kina. Sådan noget, hvor du kan komme ind og opleve folk i deres del, og så også se hvordan det er på en eller anden måde, ik', sådan så det også er, at man bare kan droppe mange af de der fordomme, for man tænker meget sådan: 'Ok, så er det sådan.' Altså, man behøver jo ikke være et dårligt menneske, fordi man har fordomme om folk, det er jo bare uvidenhed, ik'.

Det centrale budskab med disse løsningsforslag er, at en god måde at ruske op i fordommene på er at ruske op i uvidenheden, og at det gør man måske bedst ved at lære folk at kende. Det handler om at få et dybere indblik i de menneskers liv, som man har fordomme imod.

En del af de unge foreslår også sociale medier som en platform til at gøre opmærksom på racisme og formindske den. Emine foreslår dette til en workshop:

” Emine: Jeg tænker medierne. Vores generation er jo for det meste i medierne, så det er nok der, man mest vil lægge mærke til det.

Interviewer: Så de sociale medier?

Emine: Ja, præcis. En debat på de sociale medier. Også interviews og sådan noget.

De sociale medier er en stor del af mange menneskers hverdag og bevidsthed. De unge foreslår, at man, ved at gøre opmærksom på racisme gennem for eksempel en debat eller interview på de sociale medier, vil nå ud til flest mennesker.

Kapitel 2:

Den stemplende baggrundshistorie

Dette kapitel handler om, hvordan mange af de unge taler om at blive puttet i boks på grund af deres baggrundshistorie.

Ifølge flere unge i projektet bliver man hurtigt stemplet på sin baggrundshistorie – en hård fortid bliver dermed ofte til en hård nutid og fremtid. Der er en udbredt konsensus blandt flere af de unge om, at det er svært for både sagsbehandlere, skolekammerater og venner at adskille barndom fra, hvem man er i dag. Nedenstående citat stammer fra hjemmesiden, hvor Sofie ytrer, at folk stempler hende, fordi hun har oplevet ting, som for andre ikke er 'normale'.

” Jeg oplever ofte, at folk dømmes dig ud fra din historie. Lige så snart du fortæller om din opvækst, sætter de dig i en boks. En boks, som du måske ikke passer ind under, men de placerer dig der, fordi du ikke er som andre, og fordi du har været igennem nogle 'unormale' ting.

Citatet rammer, hvordan flere af de unge føler sig stemplet, nøjagtigt som det også blev beskrevet i indledningen til afsnittet 'Puttet i boks'. Her blev det belyst, at en fortid på opholdssteder kan være stemplende. Men herudover kan dette ligeledes være reproducerende.

På en workshop beskriver Susanne, hvordan det at have en 'svaghed' i samfundet – i dette tilfælde ordblindhed eller en alkoholisk mor og far – udover selve svagheden begrænser, hvor man kan bevæge sig hen i livet:

” Jeg er træt af at blive puttet i en boks, at blive puttet i en kasse, at blive stemplet. Og det kan for eksempel være, det er det her, jeg er, jeg kan ikke blive til noget. Og så tænker jeg også, at hvis man har en svaghed i samfundet, og man er ordblind eller har haft det svært derhjemme eller har haft en mor, der har drukket for meget, eller man har været på opholdssted hele sit liv, så bliver man hurtigt placeret i en kasse. Og det synes jeg er rigtig, rigtig synd, at stemple folk og lægge vægt på, at det er det her, I er, det er det her, I kan blive til.

Hun fortæller, at hvis man bliver stemplet og placeret i en kasse, så lægges der også vægt på, hvad man fremover kan blive til. At blive puttet i boks kommer således ifølge de unge til at fungere som en selvopfyldende profeti.

Følgende afsnit vil berøre **de unges journaler** og det at skulle **genfortælle sin historie** i nye fællesskaber.

”Jeg oplever ofte, at folk dømmer dig ud fra din historie. Lige så snart du fortæller om din opvækst, sætter de dig i en boks. En boks, som du måske ikke passer ind under, men de placerer dig der, fordi du ikke er som andre, og fordi du har været igennem nogle ’unormale’ ting.”

Stemplende journal

Martin fortæller til en workshop, at hans journal har været særligt betydningsfuld i en negativ forstand. Sagsbehandlere har ikke lyttet til hans historie, men har derimod udelukkende fokuseret på, hvad der stod i hans journal. I Martins tilfælde har sagsbehandlerens fokus på hans tidligere forbrug af hash, og det, hun forbinder med mennesker, der ryger hash, fået negative konsekvenser for hendes villighed til at komme ham i møde og hjælpe ham med at finde bolig:

” Fordi nogle af dem ryger hash, og så bliver de stemplede som hash-rygere – eller som har et problem med hash eller sådan noget der. Så tror de, at man ikke kan finde ud af at have sin egen lejlighed – sådan var det hvert fald med mig. Det er derfor, jeg ikke har fået min egen lejlighed, jeg er 20 år lige om lidt, og jeg har boet på gaden i snart tre år. (...) Det er bare, fordi de har stemplet det inde i papirerne.

Journalen bliver en faktor, der fastholder Martin i boksen 'hash-misbruger' med de dertilhørende fordomme, selvom han er stoppet med at ryge regelmæssigt. Forudindtagetheden om hashrygere, som skyldes hans journal, er en boks, der kan være svær at bryde ud af, så man kan blive mødt med tillid. Budskabet er her dobbelt: Dels er fordommene omkring hashbrugere med til at stemple de unge, og dels medvirker nedskrivningen i journalen til at gøre det vanskeligt at bryde ud af kassen igen. Stemplingen i journalerne på grund af hashrygning beskrives ikke kun i forbindelse med at skaffe lejlighed. En anden ung, Sally, fortæller, at fordi hun tidligere – én gang – er blevet taget med hash på sig, står dette nu i hendes papirer, hvilket har fået konsekvenser for sagsbehandlerens og forsikringselskabets tillid til hende:

” Sally: Nemlig, fordi de dømmer folk, der har røget ... Jeg er blevet taget én gang med noget hash på mig. Ja okay, det var så ... Men det var, før jeg begyndte at ryge fast. Jeg havde det slet ikke i blodet, jeg havde ikke røget i sådan der et halvt år eller sådan noget, før det der skete.

Agnete: Men så står det i dine papirer, og så på grund af det, så tror de, at du vil lave forsikringsnyd.

Sally: Ja.

Ud fra de unges beretninger tegner der sig et billede af, at hashrygning kan være en stor udfordring at have stående i sine journaler, da hashrygning forbindes med en række andre måder at agere på, som giver anledning til mistillid. Og når det så står i journalen, er det svært at slippe af med, og mistilliden forfølger en. Sally og Martins udfordringer er netop eksempler herpå.

Mistilliden viser sig ikke udelukkende i forbindelse med hashrygning, men også i andre former for stemping i journalen. Mikael fortæller, hvordan en plettet straffeattest kan have negative følgevirkninger i forhold til fremtidige jobmuligheder. At have dummet sig i en tidlig alder, i Mikael's tilfælde med butikstyveri, kan skabe en fremtid, hvor privatøkonomien er svag, fordi han ikke kan få et job:

” Det kommer an på, hvor længe ... Altså, der blev lavet den lovgivning, der hedder, at hvis du blev taget for butikstyveri, så kommer det kun til at stå der et år, medmindre du bliver taget igen inden for et vist antal tid, og det gjorde jeg sådan der fem gange. Så det vil sige, den står der i hvert fald i seks år. Som lærestreg. Ja, det er flot! Så får jeg ikke nogen penge. Det vil sige, hvad skal jeg så gøre? Så er vi tilbage til butikstyveri. Altså, det' ikke, fordi det gør jeg ikke længere, men ...

Det, som Mikael beskriver, er risikoen for en ond spiral, hvor butikstyveri udvikler sig til mere butikstyveri, og hvor det kan være svært at bremse denne glidebane, fordi de samfundsmæssige sanktioner i form af stemping gør, at man ikke har så mange andre muligheder end at forsætte. Endnu engang er dette et eksempel på, at journalen kan have store konsekvenser for de unges nutid og fremtid: Deres fortid får lov at determinere nutiden og fremtiden.

At genfortælle sin historie igen og igen

Mange unge i Fortalerprojekt HØRT! er indehavere af nogle særlige livshistorier, som for mange andre opfattes 'unormale', hvilket en ung beskrev indledningsvist i afsnittet. Det kan være trættende at skulle genfortælle denne historie, og det kan ligeledes placere de unge i en offer-rolle, som de ikke er interesserede i. Endvidere fortæller flere af de unge om udfordringer med at skulle indgå i nye fællesskaber.

Flere af de unge i projektet beretter om, at de ofte står i situationer, hvor deres baggrundshistorie skal genfortælles: For eksempel når de starter i en ny klasse, på en ny aktivitet eller i nyt arbejde. Marie fortæller, at det kan være trættende, og at det ikke er noget, man er interesseret i at gøre for ofte:

” Og når man skal sidde og fortælle det der på syv år, så kan det tage lang tid, og man magter bare ikke. Så det er sådan lidt: Lad os høre din historie. Ej, det synes jeg ikke.

At det kan være trættende at genfortælle sin lange historie er en årsag til, at flere af de unge ikke magter at genfortælle deres historie igen og igen, men det er ikke den eneste. Den manglende lyst til at genfortælle sin historie kan tillige ifølge Marie være rodfastet i et behov for ikke at blive placeret i en offerrolle – som den, man skal have ondt af:

” Jeg har ikke brug for nogens medlidenhed, når jeg fortæller min livshistorie, hvad jeg har været igennem. Jeg vil have en forståelse, så de kan forstå, hvorfor jeg er, som jeg er, hvorfor jeg har det svært, og hvorfor jeg nogle gange er ked af det.

Citatet beskriver, at boksen 'offer' ikke er attraktiv, og at medlidenhed ikke er en følelse, som man er interesseret i at frembringe hos folk, når man fortæller sin historie. For Marie er der en markant forskel mellem forståelse og medlidenhed, som ifølge hende viser sig på vidt forskel-

lige måder. Hun vil ikke behandles som 'et barn fra Afrika', som hun formulerer det.

” Forståelse og medlidenhed, for mig er det to forskellige ting, hvor folk de kan godt sætte det som en. Det der med at have ondt af den.

Hun vil ikke placeres i offerrollen: Den, som folk har ondt af. I stedet vil hun ses som den, hun er nu, og mødes med forståelse for sin adfærd. En anden pige i projektet, Signe, understøtter denne afstandstagen fra offerrollen. Signe fortæller, at det nogle gange bare er for meget:

” Men når man når forbi det og tænker: 'Okay, de er sgu egentlig meget søde, jeg kan godt stole på hende her, og jeg har egentlig lyst til at fortælle det,' og så kommer hele historien, og så sidder de og får ondt af én. Du ved, det er nogle gange bare sådan ... Det er bare lidt for meget.

I forlængelse af ovenstående kommer Signe endvidere ind på den svære balance, som opstår, når man indlemmes i nye fællesskaber. På den ene side vil hun gerne fortælle sine nye venner og klassekammerater om sin fortid, da det kan bringe dem tættere sammen, men omvendt kan det have nogle følgevirkninger, som hun ikke er interesseret i – eksempelvis kan det blive sværere at skabe sig selv som en ny person. Man risikerer at blive fastholdt i det, man var, i stedet for at få rum til at bevæge sig derhen, hvor man gerne vil.

Forskellige forståelser af, hvordan man skal tackle genfortællingen

Malene beskriver, hvordan det kan være svært at skabe sig selv som ny person, hvis folk får et nyt billede af hende som en, de har ondt af:

” Det her med, at det også kan være trættende at begynde helt forfra og tænke: 'Det her er ikke så vigtigt, jeg vil bare begynde fra nu af.' Og der har jeg tit valgt at sige: 'Ok, fra et år siden, det er det,' og jeg har valgt ikke at komme ind på detaljer, fordi jeg er bange for enten at blive

afvist, og de så får et helt nyt billede, fordi de ikke kan lide mig, eller det her med, at de får ondt af mig.

Malene har valgt ikke at gå i detaljer med sin historie, da hun oplever at blive puttet i boks på baggrund af den. For hende er både medlidenhed og misbilligelse vanskeligt at have med at gøre. Til tider har hun valgt helt at undlade at fortælle sin historie, så hun undgår, at folk stempler hende. Dette, fortæller Sophie og Silje, har ligeledes været deres måde at håndtere genfortællingen på:

” Sophie: Og vi snakkede om det og lavede sådan lidt sjov med det. Og jeg var bare sådan, du ved, altså ... Jeg er ude her, et eller andet sted, eller nu har jeg muligheden her for skabe et nyt billede af mig selv. Og der ville jeg for eksempel ikke komme ind på det ...

” Silje: Altså, jeg har valgt ikke kun lyve om nogle ting, men også lade være med at fortælle en stor del, fordi når jeg så har fået en ny venin-

de i klassen, som ikke sådan ikke kommer fra det samme, og jeg tænker: 'Ok, nu har jeg en anden, en veninde for første gang, der egentlig har haft det sådan rimeligt velfungerende i forhold til de mennesker, jeg kender og mig selv.' Hvor hun har sagt: 'Ok, det der er klamt. Så har jeg tænkt: 'Ok, det der skal hun aldrig vide.

De to piger vælger altså ofte slet ikke at gå i dybden med deres baggrundshistorier, fordi de frygter for, hvordan de vil blive modtaget, og hvilken kasse de risikerer at blive puttet i. Problemet med denne fravælgelse af baggrundshistorien er ifølge de unge, at dette kan forhindre nye venskaber i at opstå. I stedet bliver man måske hængende i gamle venskaber og bekendtskaber fra tidligere opholdssteder og projekter og giver derfor ikke de nye fællesskaber, man indgår i, en ordentlig chance, som Camilla fortæller:

” Og så tror jeg også, man er mere tilbøjelig til bare at holde sig til dem, der allerede kender én og har hørt alle tingene, i stedet for man skal

”Jeg har ikke brug for nogens medlidenhed, når jeg fortæller min livshistorie, hvad jeg har været igennem. Jeg vil have en forståelse, så de kan forstå, hvorfor jeg er, som jeg er, hvorfor jeg har det svært, og hvorfor jeg nogle gange er ked af det.”

genfortælle det igen, ik'. Og så kommer man bare heller ikke ud og møder nye mennesker og måske finder ud af, at de gamle er måske ikke så gode for én alligevel. Men det er nemmere bare at blive hos dem, for de kender allerede til historien.

En anden ung, Anna, fortæller:

” For jeg vil jo ikke miste mange af de venner eller veninder, jeg har fra opholdssteder eller projekter eller sådan noget, men samtidig vil jeg også gerne have nogle andre, som har nogle af de samme interesser, som jeg har fået med tiden, hvor jeg er vokset fra nogle af de venner fra dengang. Og det er sådan lidt svært, fordi ja ...

Som citaterne antyder, er det at skulle fortælle sin historie et vigtigt emne, som endda kan betyde, at man ikke engagerer sig i nye fællesskaber, på trods af at folk dér måske i højere grad har samme interesser som én selv, og man på nogle måder tænker, at de kunne være gode for én.

Christina fortæller, at når hun endelig vælger at gå ind i fortællingen om sit liv, så bliver det med et værktøj som kan vise, at hun er kommet videre i sit liv: Jokes. Hun benytter sig af humor, fordi folk ikke skal skifte billede af hende i det fællesskab, som hun endelig er blevet glad for:

” I stedet for har jeg lavet lidt jokes med det: 'Haha, ja, jeg har ikke lige passet i skolen' og sådan. For ligesom at gøre det mere sådan ... Ja, at tåle det mere, for nu er der endelig kommet en klasse, hvor jeg godt kan få det her fællesskab og kan holde ud at være i klassen. Og så vil jeg ikke miste det.

Christinas brug af jokes har været effektivt til at overkomme skolekammeraternes placering af hende i en udsat boks, hvilket hun altså ikke har oplevet, når hun har kunnet holde en ironisk distance til sin fortid.

De unge benytter sig altså af forskellige metoder til at tackle de stemplende blikke ved

genfortællingen af deres historier. En ung understreger, at man kun skal fortælle sin historie, hvis det er noget, man har lyst til – der skal ikke være tvang:

” Men det, der er det vigtigste, det er, at du mærker efter, hvornår du er klar til at fortælle de her ting. Men hvis du ikke er klar, så er det fair nok. Lad være med at fortælle noget, medmindre du har den der gode mavefornemmelse med, at jeg kan egentlig godt fortælle det, jeg har lyst.

Det er vigtigt, at man ikke føler sig presset til at fortælle noget – så skal man sige fra. Nina udtaler, at man ikke skal frygte at udlevere sin historie, da rigtige venner burde kunne være forstående over for en lidt anderledes baggrundshistorie:

” Det kan godt være, du har oplevet de ting, du har, og prøvet de ting, du har, men det skal ikke holde dig tilbage. Altså, hvis de ikke kan lide den person, du er, den sande dig, så er det måske heller ikke, fordi det er dine rigtige venner. Og alle har jo lavet dumme ting i sin barndom ...

Man bør kunne fortælle historien til sine venner, og hvis de er gode venner, vil de kunne forstå det. Dette klinger godt med beskrivelsen fra indledningen til 'Puttet i boks', hvor en ung fortæller, at hun ikke ligner de venner, som hun har i dag, men at de aldrig har stemplet hende for hendes anderledes fortid. Udsagnet er også et vink med en vognstang om, hvordan mennesker bør forholde sig til hinanden: Man skal forholde sig fordomsfrit og ikke stemple folk for deres fortid. I stedet skal man forholde sig til, hvem de er i dag, og hvor de gerne vil bevæge sig hen. Fortiden er ikke nutiden og fremtiden – men den kan let blive det, hvis man bliver mødt sådan, eller hvis man, af frygt for at blive mødt sådan, holder sig til dem, man kender fra sin fortid.

Løsningsforslag til den stemplende baggrundshistorie

Følgende løsningsforslag forholder sig ikke konkret til de ovenstående skitserede problematikker med den stemplende baggrundshistorie. I stedet giver de deres bud på mulige løsninger for at komme boks-tænkningen til livs.

Mere forståelse og respekt for hinanden

Til en workshop, hvor to grupper af unge arbejdede med det overordnede tema 'Livet som ung', opsummerede en af de unge deres gruppe-diskussion med overskriften: "Tag mig, som jeg er – fat det eller lad være." Agnete forklarer gruppens overskrift med, at de søger forståelse fra omverdenen:

” Vi vil gerne have en forståelse. Hvorfor vores liv er, som det er, og hvor vi er henne i livet, og hvorfor vi måske har lidt sværere ved ting end andre ting (...) En forståelse for, at man måske ikke er færdiguddannet, eller ikke er i gang med noget, eller man har det svært derhjemme.

Agnetes løsningsforslag går således på en større grad af forståelse fra mennesker, som ikke

kender til at være i situationer som dem. Et af budskaberne fra den anden gruppe var: "Learn to accept each other." Camilla uddyber overskriften:

” Der er meget med racisme iblandt mennesker. Og vi har snakket om, hvad for nogle måder vi kan ændre det på, hvor jeg synes, det kunne være det med at tage chancen og snakke med folk, der ikke ligner én selv. Vi synes, der mangler noget respekt for hinanden i vores samfund.

En interessant pointe i denne sammenhæng er, at de to grupper ikke arbejdede sammen under hele workshoppen. På trods af dette ender begge grupper budskaber med at handle om denne boks-tænkning. Den ene i forhold til at have det svært på grund af baggrundshistorie og fortid, den anden på grund af racisme og det at være en etnisk minoritet. Fælles for de to grupper er, at de tager afstand fra boks-tænkning, og at de, gennem henholdsvis forståelse og respekt, forsøger at overskride kasserne.

Man skal anerkendes for den, man er

Unge, som på forskellige måder har haft det sværere end andre, bliver ofte sat under betegnelsen 'udsat ung'. Et andet hyppigt benyttet ord for unge, der på den ene eller anden måde bliver puttet i boks, er 'stemplet'. Katrine forklarer, at hun ikke vil sættes i forbindelse med nogle af begreberne, men i stedet anerkendes for det menneske, hun er:

” Interviewer: Nu bliver jeg helt nysgerrig, for nu har I sagt det nogle gange: Er 'stemplet' et bedre ord end 'udsat'?

Katrine: Der er ingen af de ord, der er gode (...) Der er ingen af os, der har lyst til at være stemplet. Jeg vil bare gerne anerkendes for den, jeg er.

I forbindelse med at blive anerkendt for den, man er, fortæller en anden ung, Anna, at det handler om at have fokus på, at man har samme interesser, og at acceptere hinanden som man er, selvom man er forskellige og ikke minder om hinanden:

” Altså, jeg minder på ingen måde om nogle af de venner, jeg har. Jo, om én veninde. Men ellers ikke. Så er det venner, der har haft det meget bedre, end jeg har, men de har jo aldrig nogensinde stemplet mig for at være en anden. Vi har stadig de samme interesser. Det handler jo bare om at acceptere, hvem man er.

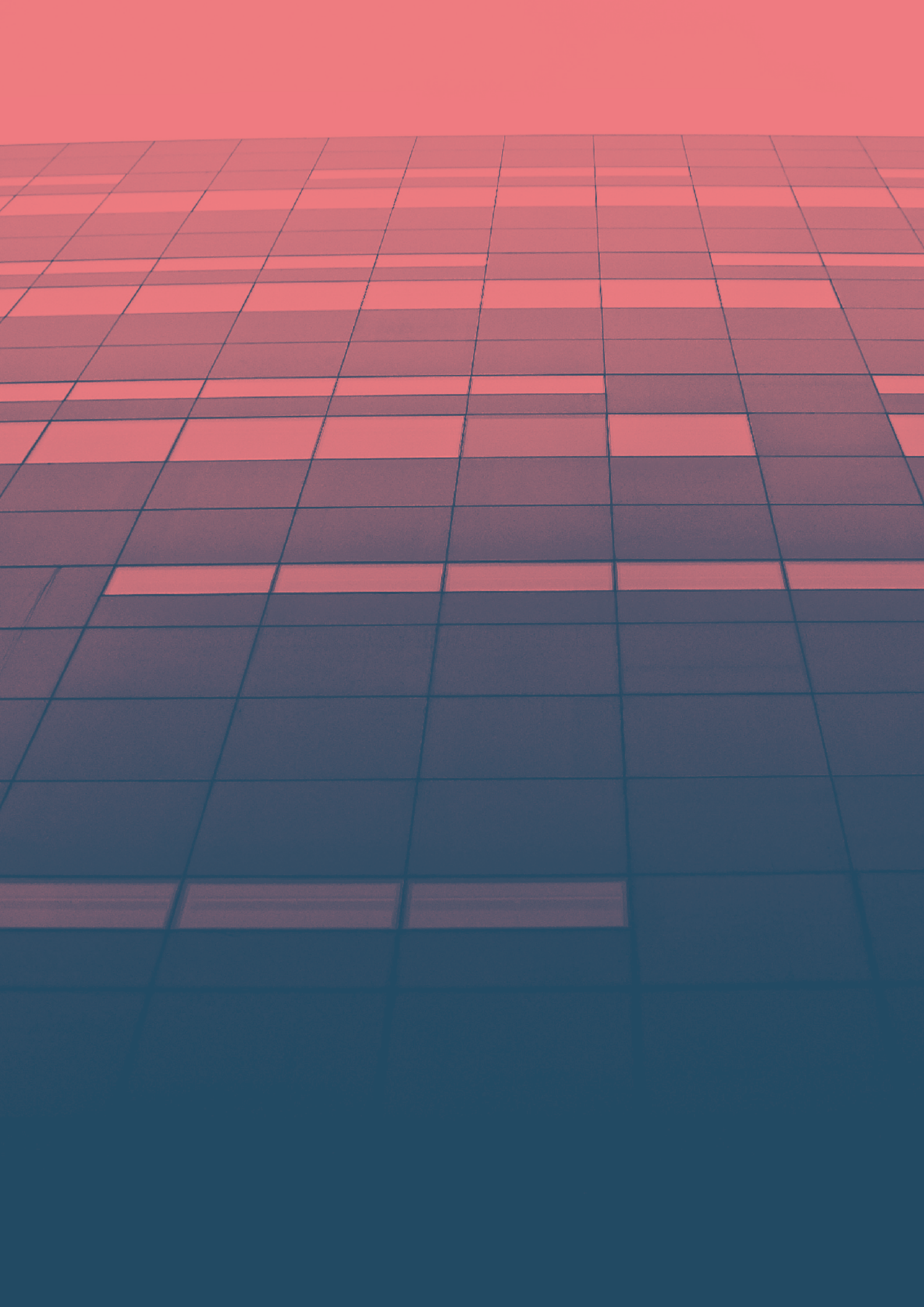
Her forklarer Anna, hvordan hun og hendes veninder kan mødes om andet end den kasse, de er i, som i Annas tilfælde er at have haft en svær opvækst. Kasserne eksisterer selvfølgelig, men de prøver at overskride dem ved at have fokus på, at de stadig har de samme interesser. Dette er et godt eksempel på, hvordan de unge selv arbejder på at se ud over boks-tænkningen ved at være sammen med veninderne på trods af deres forskelligheder.

NEW
Stadium
ttle

'Systemet'

det samlede materiale går ordet '**systemet**' ofte igen – deraf titlen. Ordet bliver dog brugt på forskellige måder og i forskellige sammenhænge. For at skabe en vis struktur i materialet har vi derfor valgt at inddele 'systemet' i to kapitler.

Kapitel 3 henviser til den konkrete eller specifikke betydning af ordet 'systemet', som hovedsageligt omhandler udfordringer for unge med særlige livserfaringer. Dette indebærer udfordringer med opholdssteder, plejefamilier, kommunen samt andre instanser, som nogle unge er i kontakt med, når de oplever svigt eller generelt har det svært derhjemme. I dette afsnit gives der ofte en kritik af fagprofessionelle inden for disse områder såsom blandt andre pædagoger og sagsbehandlere.

Kapitel 4 henviser til en bredere betydning af 'systemet', hvor særligt politikere kommer i

fokus. Politiske beslutninger, love samt diskussioner, som vedrører alle mennesker i Danmark, bliver undersøgt og set fra de unges perspektiv. Diskussionerne i denne sammenhæng er derfor mere overordnede og går i dybden med problematiske samfundsforhold, som skaber ulighed for bestemte grupper i samfundet.

Det skal dog understreges, at dette er en meget groftmalet opdeling, hvorfor afsnittene til tider kan være overlappende. Det forholder sig således ikke sådan, at alt, hvad der opleves som udfordringer på opholdssteder, er uden for politikernes rækkevidde og vice versa.

I begge afsnit gør det sig gældende, at mange unge føler sig overset i og af systemet. Der bliver truffet beslutninger på deres vegne, som de kan have svært ved at forstå meningen med, og som de er stærkt uenige i.

”Da jeg blev 18, var det som at støde panden mod en mur. Der var ikke rigtig så meget hjælp at hente hverken fra kommunens side eller noget som helst andet. Jeg kæmper stadig for at komme videre, men det er som om, det hele bare ... Altså, man skal eddermame vide, hvad det er, man skal sige og gøre for at komme videre, ik’?”

Kapitel 3:

Det sociale system

I dette afsnit behandles de unges oplevelser af at være en del af systemet. Det handler om det system, man er del af, når man som barn og ung har eller har haft det svært. De unge, der er en del af dette system, har erfaringer med sagsbehandlere, døgnvagten, pædagoger, opholdssteder samt plejefamilier.

En rød tråd gennem hele dette afsnit er, at de unge ofte ikke føler sig lyttet til eller taget alvorligt i deres møde med systemet. Det føler, de gang på gang bliver sendt videre af kommunen. De føler sig overset eller glemt af sagsbehandlere, og mange oplever at blive mødt med mistillid og uhensigtsmæssige reaktioner fra pædagoger og plejefamilier.

I følgende citat beskrives denne følelse af ikke at føle sig hørt, hvilket er et gennemgående tema i dette afsnit. En ung har skrevet på hjemmesiden:

” Føler ikke, min sagsbehandler lytter til mig. Føler, at jeg ikke bliver lyttet til og ikke set for den sags skyld. Er jeg usynlig? Er det vigtigste ikke mit velvære? At jeg har det godt og får den rigtige hjælp og vejledning. Jeg bliver bare skubbet til siden, som om jeg ikke er vigtig eller noget værd. Er jeg den eneste, som føler sådan her? Er der ingen, som ville lytte til mig? Jeg vil

gerne blive hørt! Derfor er jeg med i dette projekt. Dejligt endelig at blive hørt! Tak!

Følelsen af ikke at blive lyttet til af sin sagsbehandler og at være usynlig er følelser, mange af de unge i projektet har. At tage kontakt til kommunen for at bede om hjælp i forskellige situationer, hvor der ikke er nogen hjælp at hente. Ofte er det, fordi sagsbehandlerne ikke handler på de unges henvendelse eller er svære at få fat på. Dette kan, som citatet viser, frembringe en følelse hos de unge af, at de ikke er vigtige eller noget værd. Vi kan kun sige til den pågældende unge, der har skrevet indlægget: Nej, du er ikke den eneste, der føler sådan. Vi skal nu se nærmere på andre unges fortællinger, som relaterer sig til denne følelse.

Når dem fra kommunen ikke lytter eller handler

Det tager for lang tid, før kommunen lytter eller handler

Nogle unge oplever, at de støder panden mod en mur, når de prøver at få kontakt til sagsbehandlere og kommunen. De har stået i situationer, hvor de enten ikke kan få fat på deres sagsbehandler, hvor de ikke bliver flyttet fra deres plejefamilie, selvom de siger, de ikke kan

lide at være der, eller hvor de ikke bliver taget seriøst, når de har fortalt kommunen, at de har det svært derhjemme og gerne vil væk hjemmefra. Disse forskellige situationer medfører en følelse af ikke at blive lyttet til og ikke at blive taget seriøst i det system, der skulle sikre omsorgen. Tilmed ses også en anden tendens i fortællingerne: Der går for lang tid fra de unges kontakt til systemet, og til der bliver handlet på deres henvendelse.

Eskil fortæller:

” Jeg fik min første lejlighed, da jeg var 16. Der havde jeg sagt i lang tid, at mig og min mor ikke kunne bo sammen. Fordi jeg kom på opholdssted, da jeg var seks til jeg var 14, så boede jeg hos min mor i to år. Hver gang vi kom op at skændes, så kom vi op at slå. Første gang det eskalerede fuldstændigt, stak min mor mig ned i ryggen med en skruetrækker. Det var først der, de sagde: 'Okay, det er faktisk rigtigt, at du siger, at du ikke kan bo hos din mor.' Det er lige meget hvor mange slåskampe vi har haft, så var det først der, de sagde: 'Okay.'

Eskils historie handler om, hvordan der skal alt for meget til, før han bliver taget seriøst af kommunen. Han har 'i lang tid' forsøgt at fortælle dem, at han ikke kan bo sammen med sin mor, fordi der blandt andet er fysisk vold i hjemmet. Dette er en klar og meget alvorlig kritik af det system, der skulle drage omsorg for Eskil: At der først bliver handlet på at få ham væk hjemmefra, da situationen er eskaleret til at være livsfarlig. I hans udsagn ligger der også en fortælling om mistillid. At de relevante medarbejdere hos kommunen siger: 'Okay, det er faktisk rigtigt' vidner om, at det er den samme historie om slåskampe, Eskil har fortalt før, men at han ikke tidligere er blevet taget alvorligt. Spørgsmålet er, om de ikke har troet på ham, eller om de synes, at det er okay, at der er slåskampe mellem forældre og børn – at det er noget, børnene må leve med.

Marie har ligeledes stået i en ubehagelig situation, hvor der gik lang tid, før der blev handlet:

” Interviewer: Hvem er det, der ikke lytter til én?

Marie: Pædagoger og især kommunen. Altså, når man er utilfreds med ting, så går det alt for langsomt. Sådan har jeg oplevet det. Jeg boede i en plejefamilie for 7 år siden, der ville jeg gerne flytte derfra. Der sagde jeg allerede, ikke engang en måned efter jeg flyttede ind, at jeg gerne ville flytte, og at jeg ikke havde lyst til at være her. Men der gik der alligevel 3 år. Det er, fordi jeg selv gik amok, og sagde: 'Jeg skal væk.' Jeg blev nødt til selv at gøre noget, for ellers kom jeg aldrig væk derfra.

På samme måde som med Eskils historie føler Marie ikke, at hun bliver lyttet til af kommunen. Igennem tre år har hun fortalt kommunen, at hun ikke ville bo hos sin plejefamilie, uden der blev taget hånd om det. I begge tilfælde skal der åbenbart mere end de unges ord til, før der bliver handlet på deres mistrivsel; nemlig hhv. at blive 'stukket i ryggen' af sin mor eller at 'gå amok' i sin plejefamilie. Begge udsagn handler også om følelsen af ikke at kunne trænge igennem og en alt for lang behandlingstid fra systemets side.

Det gælder dog ikke i alle tilfælde, at der går lang tid fra opråb til handling. Marie siger også:

” Min lillesøster sagde også efter et år, hvor jeg var flyttet: 'Jeg vil gerne flytte.' Dagen efter røg hun over på et opholdssted. I tre år havde jeg ikke lyst til at være der, men min søster røg videre dagen efter. Det er også mistillid. De rykkede hende direkte på et opholdssted. Jeg røg på psykiatrisk afdeling.

Dette udsagn handler for Marie om mistillid fra kommunens side. En mistillid til Marie, som resulterer i en forskelsbehandling mellem hende og hendes lillesøster. Forskelsbehandlingen består både i, at hendes lillesøster blev lyttet til og flyttet fra plejefamilien med det samme, og at Marie kom på en psykiatrisk afdeling, mens hendes lillesøster i stedet kom på opholdssted.

Mistillid og manglen på at blive taget seriøst

Anna har en mening om mistillid mellem børnene og kommunen:

” Der er kommet de værste historier om overgreb både i plejefamilier og rigtige familier, og det eneste, man har hørt bagefter fra sagsbehandlere og kommuner, er, at børnenes historier har været fantasifulde, eller de har haft psykiske problemer, hvor jeg har det sådan: Uanset om et barn har psykiske problemer eller kan være fantasifuld, når det barn fortæller om sådan noget, så skal det altid tages alvorligt. Det kan godt være, der er nogen, der kan finde ud af at lyve om sådan noget. Men hvis jeg var læge eller sagsbehandler, ville jeg hellere tænke: 'Ok, jeg anklager en person uskyldigt, og det bliver renset ud, end jeg sørger for, at et barn risikerer at være der tre år mere.'

Anna fortæller, at nogle, hun kender, har været udsat for overgreb. På spørgsmålet om, hvilke slags overgreb, det handler om, svarer hun: ”Seksuelt overgreb eller vold.” Anna medgiver i ovenstående udsagn, at det i nogle tilfælde kan være vanskeligt at vide, hvorvidt man kan stole på barnets anklager om vold og overgreb. Men hun understreger, at man så altid må lade tvivlen komme barnet til gode, fordi konsekvenserne af det modsatte er for voldsomme: Det er uacceptabelt ikke at handle, hvis et barn er udsat for overgreb. Hun har hørt for mange historier, hvor mistilliden eller fejlbedømmelsen fra kommunens side har resulteret i, at børnene er blevet alt for længe hos de forkerte plejefamilier.

Mistillid mellem de unge og sagsbehandlere kan også komme til udtryk på andre måder. Simone siger:

” Jeg brugte tre år på at kæmpe med min sagsbehandler om at komme væk, hvor hun udnyttede min højt elskede lillebror fra plejefamilien til at manipulere mit hoved til at sige: 'Jeg skal blive for hans skyld og kun hans, lige meget med alt andet, jeg må bare bide tingene i mig.'

Der synes jeg nok, at de burde lytte lidt mere til den person, der egentlig sidder i det, fordi de er der ikke og ser ikke, hvad der foregår. De hører ikke, hvad der sker i det hus.

I dette udsagn fortæller Simone, hvordan hun følte sig manipuleret af sin sagsbehandler til at blive i plejefamilien, og samtidig oplever hun, at sagsbehandleren ikke reelt tager det, hun fortæller, alvorligt. Dette er således endnu et eksempel på en ung, som ikke føler sig lyttet til. Det er også et eksempel på et brud på den tillid, som der burde være mellem den unge og sagsbehandleren.

Sagsbehandlere, der er svære at få fat på

Flere af de unge taler om sagsbehandlere, der er svære at få fat på, når de ringer til dem. De taler også om hele tiden at blive sendt videre i systemet og ikke at få svar på henvendelser til kommunen.

Mikkel og Naja siger:

” Mikkel: Det er den tredje sagsbehandler, jeg har haft på under et halvt år. Så det er noget med, at kommunen er super-utjekkede. Man venter på, at de vender tilbage til én, men så..

Naja: Så gør de det ikke.

Mikkel: De sender én videre hele tiden.

Naja: Hvis man altså kan få fat i dem, ik'.

Dialogen mellem Mikkel og Naja afspejler, hvor svært det kan være at blive hørt hos kommunen. For Mikkel er det både utjekket, at han har skiftet sagsbehandler tre gange på et halvt år, men også at der går lang tid, før de vender tilbage til ham, og at de derefter bare sender ham videre.

Maria og Jonas taler om samme slags problematik:

” Maria: De bliver ved med at sige, når man er til møder med dem, at de ikke kan gøre noget.

Der er altid nogen, der er højere end dem. Hvis man så gerne vil have kontakt til nogen, der er højere end dem, så kan man ikke det, så kan man ikke få kontakt til dem. Når man så snakker med dem og siger, man gerne vil have et møde ...

Jonas: Så siger de: Hun er taget på ferie.

Maria: Yes, eller bare har sagt sit job op, ik'.

I både Mikkel, Naja, Maria og Jonas' tilfælde er der tale om ikke at kunne komme igennem i et system, som tilsyneladende ikke fungerer hensigtsmæssigt i forhold til de unges situationer. Selvom de flere gange henvender sig til kommunen, sidder de tilbage med en følelse af, at der ikke bliver taget hånd om hverken dem eller deres henvendelse. Ofte bliver de sendt videre i systemet med beskeden om, at de skal tale med en, der er højere i hierarkiet, men det kan også virke umuligt at nå igennem til disse personer. Systemet er således på ingen måde tillidsvækkende for de unge.

Sagsbehandlere lytter ikke, men kigger i journalerne

Alaa fortæller om en anden pointe i forhold til sagsbehandlere:

🗨️ Alaa: Jeg synes ikke, at min sagsbehandler lyttede til, hvad jeg sagde. Det var mere, hvad der blev skrevet i mine journaler. Alt, hvad der bliver skrevet i mine journaler, passer jo ikke.

Interviewer: Hvad var det, de havde skrevet, som var forkert?

Alaa: Det er jo bare det der med, at du har det godt i hverdagen, at det hele går godt, og du passer dine ting, og at du kan godt lide at være her – når man rent faktisk sidder og siger, man ikke kan lide at være der. Fordi det hele er lort, og du har det svært. De sidder bare og skriver noget helt andet. Og når man så har de der sagsbehandler-møder, så sidder min sagsbehandler ikke og lytter, fordi hun bare tænker, det hele går jo godt. Så kommer jeg først tilbage

næste år eller et eller andet. Så må jeg se, hvordan det er gået der.

Alaa beskriver, hvor vigtig det er, at det, der står i journalerne, stemmer overens med den unges oplevelse, og ikke mindst at sagsbehandleren ikke kun forholder sig til det skrevne ord, men også lytter, samt at det så bliver rettet i journalen. Flere af de unge har sagt, at de oplysninger, andre læser om dem i deres journaler, er af vigtig betydning for deres liv. Ofte oplever de unge, at sagsbehandlere, pædagoger, politiet eller andre bedømmer dem ud fra deres journaler. I Alaas tilfælde har de forkerte oplysninger om hendes trivsel på opholdsstedet den konsekvens, at sagsbehandleren ikke forholder sig til, at hun mistrives. Allas fortælling kan sættes i forbindelse med de andre unges møde med systemet i forhold til en overordnet følelse af ikke at blive lyttet til og ikke at blive taget seriøst.

Staten er problemet

Selvom om mange unge har haft dårlige oplevelser med sagsbehandlere, er det sjældent, at de anfægter sagsbehandleren som person. Snarere tværtimod. De udtrykker i højere grad en kritik af den måde, systemet er skruet sammen på. Julie siger:

” Jeg er begyndt at se det fra den ansattes side, som sagsbehandler. Det er staten, der er problemet. Der er en person, der skal klare 40 unge og sørge for, at de alle har det godt, og sætte sig ind i alle disse sager. Og nogle er store sager. Hvordan skal de kunne sætte sig ind i så mange unge? Det er der, fejlen er. Det er alt for mange sager til én person. Der er også nogle sagsbehandlere, som jeg tror er lidt trætte af deres job, som egentlig ikke rigtig gider at gå ind i børnenes sager. Det er ikke et sundt job at være sagsbehandler, slet ikke når der er så stort et pres, og der er så mange unge og så mange sager. Så er det jo klart, de ikke har tid til at tage telefonen, når der allerede er fem opkald, der venter. Hvordan skal man nå det hele som en faglært person? Det er et job, der tager så psykisk hårdt på folk.

Med dette udsagn foreslår Julie, at vi skal rette kritisk fokus mod staten og de arbejdsvilkår, som sagsbehandlerne bydes, når det kan være svært at få fat i sin sagsbehandler. Mange af de unge ønsker, at pædagoger og sagsbehandlere skal lytte mere til dem, og de ønsker at blive taget mere seriøst, men det er ikke altid kun pædagogerne og sagsbehandlerne selv, der kan gøre en forskel. Det er hele strukturen, man skal kigge på. Sagsbehandlerne har for travlt, og har for mange sager ad gangen, til at kunne fordybe sig nok i hver enkelt ung. Julie sympatiserer med sagsbehandlerens situation og trækker problemet op på et mere samfundsstrukturelt plan.

Den Sociale Døgnvagt I København

Døgnvagten er også et af de steder i kommunen, som nogle af de unge har erfaringer med. Matilde trives ikke hos sine forældre, og i stedet for at ringe til kommunen møder hun op hos døgnvagten. Matilde og Nicolaj fortæller om deres oplevelser:

” Matilde: Jeg har været oppe et par gange hos døgnvagten, og de må gerne afvise en, hvis de har forældrene i røret, og forældrene siger, at man kan komme hjem, ik'. Så må de gerne sige, at de ikke har plads, hvis de ikke har plads. Men de ringede til mine forældre, og mine forældre sagde, at jeg ikke kunne være hos dem, og så blev jeg afvist alligevel. Så jeg havde ikke nogle steder at tage hen, og det gør de faktisk rigtig tit.

Nicolaj: Ja, så sidder de og snakker med en til klokken lort om morgenen, og man holder sig bare vågen og sådan noget, og så lige pludselig: 'Ja, du må ikke være her mere, nu kommer der en anden ung.' Ja okay, fedt mand, var det ikke her, jeg kunne få et eller andet sted at sove? Nu skal jeg holde mig vågen, på grund af man sidder og snakker med en eller anden spasser-pædagog eller et eller andet. Er du dum, hvor har jeg troet på mange af dem der.

Både Matilde og Nicolaj har erfaringer med, at døgnvagten ikke fungerer optimalt i forhold til

de situationer, de har stået i. I Matildes tilfælde kan vi se, at der er noget, der ikke helt hænger sammen, når hendes forældre siger, at hun ikke må komme hjem, og døgnvagten afviser hende alligevel. Dette har hun oplevet flere gange. Nicolaj har prøvet at sidde der hele natten og så blive sendt hjem, når der kommer en ny ung. I begges tilfælde er det tydeligt, at døgnvagten ikke har været en hjælp for dem. Et tilbud, som de forsøger at benytte sig af, men som reelt ikke er hjælpsomt i forhold til de situationer, de står i. Dette er endnu et par levede erfaringer fra unge, der på forskellige måder støder panden mod en mur i mødet med systemet.

At blive 18 år

Når de unge taler om forskellige måder, systemet svigter dem på, er det at blive 18 år og blive 'sluppet' af systemet et gennemgående tema.

På hjemmesiden svarer en ung på spørgsmålet: 'Har du oplevet svigt fra systemet, eller kender du nogen, der har? Hvis ja, fortæl om dine oplevelser.' Den unge skriver:

” Systemet svigter unge, når de bliver 18. Ofte bliver unge, som har behov for hjælp, 'sat på gaden', når de bliver 18. De vil gerne have folk ud af systemet – det føles i hvert fald sådan. Unge, som ikke er i stand til at kæmpe, bliver tabt. Unge, som er velfungerende udadtil, kan passe deres skole og måske også have et arbejde, gider de ikke hjælpe, fordi de mener, vi kan klare os selv. Det kan man jo ikke. Bare fordi man er fungerende udadtil, er det jo ikke ensbetydende med, at man også er det indadtil. Men kommunen vurderer kun en udadtil. Det mener jeg er forkert! Ofte har man jo bare en facade, fordi man ikke vil udgive sig selv til mennesker, man ikke kender.

Flere af de unge har udtalt sig om forskellige problematikker, der opstår, når man er en del af systemet og bliver 18 år. I dette citat beskrives to overordnede problematikker: Det første handler om oplevelse af at blive 'sluppet' fuldstændig den dag, man fylder 18. Således står mange unge i en svær situation, når de bliver

18, fordi der pludselig ikke er nogen hjælp at hente. Det andet handler om, hvordan de unge bliver vurderet overfladisk med fokus på fysiske og udvendige faktorer som for eksempel uddannelse og arbejde, som ikke har noget med deres psykiske velbefindende, og ressourcer til at kunne stå på egne ben, at gøre. Disse to problematikker er gennemgående blandt de unges udsagn.

Katrine fortæller:

” Da jeg blev 18, var det som at støde panden mod en mur. Der var ikke rigtig så meget hjælp at hente hverken fra kommunens side eller noget som helst andet. Jeg kæmper stadig for at komme videre, men det er som om, det hele bare ... Altså, man skal eddermame vide, hvad det er, man skal sige og gøre for at komme videre, ik'?

Her fortæller Katrine om den føromtalte følelse af at støde panden mod en mur i mødet med systemet. Hun fik mere hjælp fra systemet, før hun blev 18 år, hvorefter det blev sværere. Hun italesætter det som en kamp at komme videre, fordi man skal vide, hvad 'man skal sige og gøre'. Dette udsagn siger noget om, at der ikke altid er en lettilgængelig vej i de unges søgen efter hjælp hos kommunen. Ofte skal man selv være opsøgende, og derudover skal man handle på de helt rigtige måder for at 'nå igennem' og få støtte. Disse rigtige måder at handle på giver ikke altid sig selv for de unge.

Naja fortæller:

” Altså, en af mine store problematikker ligger i, at jeg har haft intensiv støtte fra kommunen, men det var, før jeg blev 18. De holdt meget mere øje med mig før. Nu kan der sagtens gå et par måneder, hvor jeg ikke snakker med hverken min kontaktperson eller kommunen. De tager det – har min sagsbehandler selv sagt – som om, jeg er blevet voksen nu. De har ligesom sluppet meget af det der ansvar. De sætter mig i en lejlighed til 5000 kroner. Det er jo fint nok, så længe de betaler for den, men når jeg så kommer over på kontanthjælp og selv skal be-

tale for den, så bliver det lige pludselig også et problem. Kommunen har faktisk gjort meget for mig, men så slipper de bare hele det net der.

Det er et stort skridt for Naja at gå fra fuld støtte, opmærksomhed på hendes trivsel samt hjælp til forskellige gøremål til lige pludselig at blive sluppet og stå alene med det hele. Hun føler, at systemet har sluppet det ansvar, som de plejede at have for hende, inden hun blev 18 år – og at de har gjort dette meget pludseligt. I citatet kommer hun med et konkret eksempel, der handler om bolig og økonomi. Hun bliver tilbudt en lejlighed og får hjælp til at betale den, men da hun bliver 18, er hun ikke forberedt på, at hun pludselig skal betale den helt selv. Dette handler ikke om, at Naja ikke gerne vil klare sig selv uden systemets hjælp. Det handler om, at hendes sikkerhedsnet bliver fjernet for pludseligt. Ifølge samfundets normer er man voksen, når man bliver 18 år, og Naja bliver åbenbart ikke tilbudt tilstrækkeligt efterværn til at sikre en glidende overgang fra barn til voksen. Der er blandt andet en masse nye regler og love at tage stilling til. For Naja, som har været afhængig af støtten fra kommunen, er der endnu flere omskiftninger forbundet med at blive voksen.

Mette kommer med en frustration over at blive 18 år og være afhængig af støtte fra systemet:

” Jeg havde været til et møde en måned, før jeg blev 18. Efter det møde aftalte vi at have vores næste statusmøde året efter. Så kommer jeg til det møde, og så siger de til mig: 'Vi vil gerne lukke din sag.' Og så blev jeg jo rigtig sur og ked af det, for som jeg siger til hende: 'Det kan I jo ikke bare sige,' og så siger hun til mig: 'Jamen, vi troede, at du var voksen og godt kunne klare dig selv'. Men som jeg siger til hende: 'Hvordan kan det ændre sig, bare fordi jeg er blevet det år ældre?' Det giver ikke nogen mening.

I Mettes udsagn er pointen det spørgsmål, Mette stiller sin sagsbehandler. Hvordan kan det hele ændre sig, blot fordi hun er blevet et år ældre? Det centrale er dette pludselige skift i alt for mange forhold på en gang. For mange af de unge, som har brug for hjælp og støtte

fra kommunen, er det at blive 18 år en bakke at komme op ad. At Mettes sagsbehandler italesætter hende som en voksen, der godt kan klare sig selv, siger også noget om de normer, der er at leve op til, når man bliver 18 år. Og samtidig kan man undre sig over, hvorfor der ikke sættes ind med bedre efterværn.

I afsnittet om de unges løsningsforslag ser vi, at de unge ønsker en mere glidende overgang fra barn til voksen. De foreslår, at man for eksempel kan lave en form for udlusning, så denne ændring i deres omstændigheder, ikke mindst med hensyn til støtte fra kommunen, foregår på en mindre brutal måde.

Det er dog ikke alle unge, der har dårlige oplevelser med overgangen fra barn til voksen i systemet. Agnete fortæller:

” Mit efterværn slutter, når jeg er 23. I den afdeling, jeg er i i Københavns kommune, kan ens sagsbehandler finde en lejlighed til én og betale indskuddet, og så finder de en lejlighed, efter hvad man kan betale. Det er meget ideelt. Når jeg flytter ud, vil jeg stadig have (det sted, hun er tilknyttet, red.) som udlusning i forhold til at lære at betale regninger og aflæse el og så videre. Så jeg har ikke været så uheldig, som mange andre har.

Dette er et eksempel på en positiv oplevelse med efterværn. I Agnetes tilfælde tyder det på, at hun i samarbejde med kommunen har fået planlagt et forløb, som netop tager højde for, at de unge har brug for en mere glidende og mindre brat overgang i de år, hvor de skal lære en masse om at være voksen. Udover det er det også den økonomiske støtte til betaling af Agnetes lejlighed, der gør en forskel i oplevelsen af, om det er en heldig eller uheldig situation at stå i. Den økonomiske støtte til bolig er især vigtig for de unge, som er på kontanthjælp eller SU. At være sikret et sted et bo er en essentiel forudsætning for, at de unge trives og kan finde ro til at passe arbejde, studie samt at få hverdagen til at hænge sammen.

”Nogle af de ting, hvor jeg har oplevet sådan virkelig, virkelig ... Det er faktisk vold fra pædagogerne. Altså, jeg er blevet tæsket af pædagoger, ik’. Og der kan man sige, mistillid ... Det er måske et endnu større ord, der skal findes. Det er jo overgreb, og det er det mest forfærdelige nogensinde at være barn i sådan en situation og stå der med en voksen, der har så megen magt over en, og der er ikke nogle af de andre, der hører dig skrig og græde eller lægger mærke til dine mærker eller ...”

Pædagoger og opholdssteder

At kunne hjælpe andre med ens historie

Nogle af de unge, som har erfaringer med plejefamilier og opholdssteder, har et mål om at ændre nogle dårlige forhold i systemet, så der er færre unge, der kommer til at stå i samme situation som dem. Katrine fortæller:

” Jeg fortæller om mine oplevelser og min historie og håber, at der er nogle, der vil høre den og se, at de ting, der foregår i plejefamilier og på opholdssteder, bliver man ligesom nødt til at stramme op på og lave nogle nye regler, så de her børn ikke bliver udsat for forskellige ting.

Katrine har således en politisk ambition med at fortælle om sine erfaringer til Fortællerprojekt HØRT!. Hun gør det, så de ansvarlige politikere vil tage deres ansvar alvorligt og reagere. Hun mener, at der er behov for, at der bliver strammet op på forholdene i plejefamilier og opholdssteder, fordi der her foregår noget, som hun ikke synes, børn skal udsættes for. Hun taler af egen erfaring og vil gerne have disse oplevelser ud til offentligheden, så der kan komme mere fokus på de dårlige forhold, og så de kan forbedres. Disse 'forskellige ting', som Katrine og andre unge selv har oplevet, og som de har set andre blive udsat for, vil vi behandle nærmere i dette afsnit.

I det følgende bevæger vi os ind i de mere personlige ungeførelser, som handler om de relationer, de har til betydningsfulde voksne i deres liv, herunder pædagogerne på opholdsstederne og plejefamilien. Mange af de unge, der har erfaringer med opholdssteder og plejefamilier, har på forskellige måder oplevet svigt og tillidsbrud fra de voksne. I dette afsnit behandles emner som vold, mistillid, magtanvendelse, manglende tilknytning i forhold til pædagoger samt manglende eller ikke-fungerende opsyn med opholdsstederne.

Pædagogerne i de unges hverdag og på opholdsstederne italesættes som dele af det

system, de unge er i, og de spiller en vigtig rolle i de unges liv og for deres trivsel. Relationen til pædagogerne er det gennemgående tema i dette afsnit.

Vold fra pædagoger

Agnete fortæller om en form for mistillid, der ikke kun handler om ikke at blive taget alvorligt af kommunen, men om direkte tillidsbrud og voldeligt overgreb fra pædagogerne på hendes opholdssted:

” Nogle af de ting, hvor jeg har oplevet sådan virkelig, virkelig ... Det er faktisk vold fra pædagogerne. Altså, jeg er blevet tæsket af pædagoger, ik'. Og der kan man sige, mistillid ... Det er måske et endnu større ord, der skal findes. Det er jo overgreb, og det er det mest forfærdelige nogensinde at være barn i sådan en situation og stå der med en voksen, der har så megen magt over en, og der er ikke nogle af de andre, der hører dig skrig og græde eller lægger mærke til dine mærker eller ...

Agnete peger her på overgreb begået mod hende af hendes pædagoger, hvilket er både en alvorlig kritik af de pågældende pædagogers måde at handle på og af et system, der ikke fungerer optimalt. Forskellen på dette og de ungeførelser, vi har hørt om indtil videre, er, at tillidsbruddet i dette tilfælde sker i en direkte social relation mellem den unge og en pædagog – ikke i et tilbud eller i kommunen, som er en mere abstrakt instans. Én ting er at støde panden mod en mur i forhold til døgnvagten eller kommunen, en ganske anden er at blive udsat for vold og overgreb af en person, som spiller en vigtig rolle i ens hverdagsliv – i dette tilfælde på et opholdssted. Agnete står i en situation, hvor hun ikke føler, hun er en del af et system, der varetager hendes opvækst og tryghed på en god måde. Når hun siger, at pædagogen har 'så megen magt' over hende, og de andre ikke hører hende skrig, græde eller lægger mærke til mærkerne, så er det et tegn på, at hun ikke bliver set og hørt, og at der ikke bliver grebet ind i tide. Fortællingen vidner samtidig om, hvor afmægtig og alene hun har følt sig.

På hjemmesiden skriver en ung et indlæg, der også handler om vold fra pædagogerne på opholdsstedet:

” Der er for mange dårlige opholdssteder efter min mening. Jeg har oplevet for meget vold fra de ansatte på mit opholdssted. Jeg er eksempelvis blevet holdt med politigreb og kastet ind i et skab. Ved ikke, om det er pædagogerne, som bliver overvældet over den unges vrede eller udbrud, men det giver ikke tilladelse til at udøve vold mod børn eller unge.

I citatet kan vi se, at den udøvede vold fra pædagogernes side måske kan handle om at være overvældet eller i affekt. Voldshandlingen lader til at være sket i forbindelse med den unges vredesudbrud, men som det fremføres af den unge, så giver dette ikke carte blanche til at udøve vold mod barnet eller den unge. Når den unge skriver, at der er 'for mange' dårlige opholdssteder, og at pågældende har oplevet 'for megen' vold fra de ansatte, kan det vidne om, at det ikke er et enkeltstående tilfælde, men noget, den unge har oplevet flere gange og flere forskellige steder.

Mistillid mellem pædagog og ung

En anden form for mistillid pædagogerne og de unge imellem er, når de unge ikke har lyst til at tale med pædagogerne om, hvad der foregår i deres liv på grund af frygt. Simone fortæller:

” Altså, jeg har boet på opholdssted, fra jeg var seks, til jeg var 13½. På samme opholdssted. Og der vil jeg nok sige, jeg havde mistillid til de her pædagoger, som man egentlig skal finde forældrelig støtte af, og man skal have tillid til dem, for man er jo ikke hjemme hos sine egne forældre, hvor man normalt får kærlighed, tillid og tryghed, ik'. Så de havde meget svært ved, at jeg for eksempel ikke ville fortælle, hvad der skete derhjemme. Fordi jeg kunne bare mærke, at hvis jeg sagde det her, så ville der bare ske noget endnu værre. Det ville ikke ske, at jeg fik det bedre. Det ville ske, at jeg fik det værre. Det ville bare være en helt anden bølge, der ville gå i gang. Min mor ville blive rigtig sur på mig, hvis

hun fandt ud af, jeg fortalte, hvad der virkelig foregik derhjemme, ik'. Du ved, det hele var bare en stor boble.

Simone fortæller her, at hun har været i et krydspres mellem pædagogernes ønske om, at hun skulle fortælle dem om, hvad der foregik derhjemme, og morens negative reaktion, hvis hun gjorde det. Hun tænker, at hvis hun fortalte pædagogerne, hvordan det var hjemme hos hendes mor, så ville konsekvensen i sidste ende være, at hun kun fik det værre. Det er ikke helt sikkert, hvad det er, hun tænker, at der ville ske, men et af elementerne er, at hendes mor ville blive sur på hende. Vi kan se, at Simone finder det problematisk, at hun på den måde har været nødt til at gå og passe på, hvad hun fortalte pædagogerne, fordi opholdsstedet så ikke blev den trygge base for hende, som det burde have været. I dette tilfælde har Simone ikke en formuleret kritik mod pædagogerne på opholdsstedet, men hendes fortælling og problematisering giver anledning til overvejelser om, hvad pædagogerne måske havde kunnet gøre for at vinde Simones tillid og hjælpe hende ud af krydspreset. Kunne pædagogerne for eksempel have lovet Simone, at hendes mor ikke ville få at vide, hvad hun fortæller? Dette er et spørgsmål om, hvordan pædagogerne håndterer – og ledelse samt kommune sætter rammerne for – dokumentation og samarbejde med forældre.

Esra fortæller om en anden form for mistillid:

” Vi havde en forstander på mit opholdssted, der sagde til mig: 'Lige meget hvad vil jeg altid tage dine ord alvorligt.' Jeg boede med en pige, og vi havde en vikar, en ung fyr, som inviterede pigen hjem til sig selv til at ryge noget vandpipe. Det synes jeg var rigtig forkert. Så sagde jeg det til forstanderen, og så lukkede hun helt af og sagde til mig: 'Han har været vikar her i lang tid, og det kan jo være, at pigen har misforstået det, og jeg kan ikke lide at tvivle på mine kollegaer på den måde.' Man skal ikke beskyldes sine kollegaer for alle mulige ting, men man skal heller ikke bare tænke: 'Fordi jeg har arbejdet med den her person i 15-20 år, så kan han aldrig finde på sådan noget.'

Estras fortælling indeholder mange aspekter af tillid og mistillid. Forstanderne vil gerne opbygge en tillidsrelation til Esra, men da han eller hun skal vælge mellem at stole på Esra og vikaren, vælger vedkommende vikaren. Konsekvensen er et brud i tilliden mellem Esra og forstanderen. Esra føler ikke, at hun bliver taget alvorligt, og at forstanderen ikke tror på hende, men i højere grad på vikaren. Bruddet på tilliden ligger især i, at forstanderen tidligere eksplicit har givet udtryk for, at hun vil tages Esras ord alvorligt, og da Esra så endelig kommer til hende og vil gøre en god gerning, føler hun sig ikke taget alvorligt alligevel. Esra fortæller i forlængelse af denne historie, at vikaren havde ageret på en måde over for de unge piger, som hun ikke brød sig om, og at hun den dag i dag stadig synes, at det var forkert, og at der burde være blevet grebet ind over for det.

Magtanvendelse

Et af de emner, som nogle unge har diskuteret i forhold til pædagoger, er magtanvendelse. Det har de unge delte meninger om.

Camilla, Anna og Agnete siger:

🗨️ Camilla: Magtanvendelse, ja. Jeg ved ikke, om alle pædagoger har fundet ud af det, men magtanvendelse er faktisk rigtig, rigtig befriende. At få lov til at blive holdt fast – fordi voksne er jo meget stærkere end børn – bare få lov til at komme ud med al din vrede og få lov til at græde, få lov til at skribe, og du er bare så frustreret, og hvorfor er mit liv sådan her, og hvorfor sker de her ting for mig? Du får bare lov til at komme ud med det hele.

Anna: Det synes jeg ikke. Jeg hadede det.

Agnete: Det vil jeg også sige.

Alle tre piger har prøvet, at en pædagog har brugt magtanvendelse på dem. Ud fra citatet ses, hvordan det er forskelligt fra ung til ung, om magtanvendelse er en befrielse eller noget, man hader – men det kan måske også handle om, hvordan magtanvendelsen bliver brugt. Camilla beskriver de positive aspekter ved magtanvendelse, mens Anna og Agnete ikke har de samme erfaringer. Agnete forklarer, hvorfor hun ikke kun har et positivt syn på det:

” Nu har jeg selv oplevet magtanvendelse, men jeg har også set flere magtanvendelser. Og der har jeg det sådan: Der er nogle pædagoger, hvor jeg virkelig godt kan forstå, det er for at beskytte sig selv, fordi de har stået i en situation, hvor de er blevet tæsket. Men der er også nogle, hvor jeg kan se, det er mere den her frustration. Jeg var lige flyttet på opholdssted, og der stod en dreng på 14 og blev ved med at sige: 'Du er også bare en fucking kælling' til en af de kvindelige pædagoger. Men han sad jo ned, og han råbte ikke af hende eller var truende, men blev bare ved med at gentage det. Hun kaldte på en af de mandlige pædagoger og sagde: 'Han har lige været rigtig truende over for mig og rejst sig op,' selvom han ikke havde det. Der kunne jeg mærke fra hendes side, at nu skulle hun have hævn. Hun kunne ikke tage det længere.

Agnetes fortælling er fra det opholdssted, hun selv boede på. Hun skelner mellem den type af magtanvendelse, som hun synes bliver brugt med god grund, og den type, som af nogle pædagoger bliver misbrugt, fordi de bliver frustrerede. I denne fortælling er magtanvendelsen, fra Agnetes synspunkt, ikke nødvendig og er mere et udtryk for hævn end for selvbeskyttelse. I fortællingen fremgår det også, at pædagogen 'pynter på sandheden' for at få sin kollega med på magtanvendelsen. Når magtanvendelser misbruges på denne måde, kan det være et udtryk for, at der måske ikke er klare nok linjer mellem pædagogerne på opholdsstedet, i forhold til hvornår man skal bruge den. Sådan var det ikke i ovenstående tilfælde, for så ville det nok ikke have været nødvendigt 'at pynte på sandheden', men det fortæller andre af de unge om.

Anna, som heller ikke kan lide magtanvendelse, fortæller:

” Jeg fik engang en (magtanvendelse, red.), fordi jeg ikke gad gå ud af min klasse. Jeg sad lige så stille og gad ikke gå ud, selvom de sagde, jeg skulle gå ud. Der fik jeg en. Jeg hader dem. Og så holder de én fast uden grund.

Stædighed kan medføre, at de unge bliver udsat for magtanvendelse. I Annas tilfælde synes hun, at det er helt uden grund, fordi hun sad stille i klassen. Hun siger tilmed: "De lægger dig i magtanvendelse, hvis du er til fare for dig selv eller andre." I dette tilfælde oplever Anna imidlertid ikke, at hun på nogen måde udgør en trussel, og hun mener derfor heller ikke, at magtanvendelsen er berettiget.

Selvom mange af de unge kommer med kritik af nogle pædagoger, så reflekterer de også over, at de selv spiller en vigtig rolle i eventuelle konfrontationer. Denne dialog udspillede sig mellem Camilla og Anna:

” Anna: Fordi vi selv har det så svært, ved vi ikke, hvad vi skal stille op med vores vrede, så det kommer til at gå ud over pædagogerne. Og det er jo ganske forfærdeligt, men sådan er det bare.

Camilla: Jamen, det er rigtigt. For jeg kan også huske, da jeg boede på opholdssted, det der med at man var rigtig vred, så gik det ud over pædagogerne.

Anna: Og det er jo først, når man bliver ældre, at man kan se, at det er faktisk en kæmpe fejl, jeg lavede. Jeg håber, at de pædagoger, som har haft med mig at gøre, de ved, at det faktisk ikke er ment på den måde, men at det er, fordi jeg har haft det rigtig, rigtig svært.

Her ser vi, hvordan de unge ser sig selv som medspillere i optrapningen af konfrontationer med pædagogerne på opholdsstederne. Både fordi de unge har det svært, men også fordi pædagogerne er de voksne i deres hverdag, så går vreden selvfølgelig nogle gange ud over dem.

De unge udtrykker, at de har brug for plads til at være vrede og reagere, fordi de har det svært. I deres optik skal en pædagog kunne takle det på en måde, hvor vold, og for nogle unge heller ikke magtanvendelse, tages i brug.

Manglende tilknytning og interesse

Mens nogle pædagoger reagerer voldsomt og uhensigtsmæssigt, viser andre pædagoger ikke nok interesse.

Samira fortæller om, da hun boede på opholdssted:

” Jeg tror, vi var 25 børn eller unge fra seks til 18 år, og så tre-fire pædagoger på hver afdeling eller sådan noget. Og så er der mange skift, så du tilknytter dig ikke, du kan ikke rigtig tilknytte, fordi de viser dig ikke rigtig nogen interesse. Man kan se på dem, det bare er et arbejde. Jeg havde faktisk en pædagog, der fortalte mig, at det her var ikke hans drømmejob, det var han ligeglade med faktisk.

I Samiras fortælling er der tre budskaber: Det ene er, at der nogle gange er for få pædagoger i forhold til børn og unge på et opholdssted. Det andet er, at når der er så megen udskiftning i personalet, så er det svært at få en god tilknytning til pædagogerne. Det tredje er, at Samira mangler, at pædagogerne viser mere interesse og ikke er ligeglade. De første to budskaber handler mere overordnet om den måde, systemet er opbygget på i forhold til opholdsstederne som arbejdsplads, og at der måske ikke er penge til at ansætte nok pædagoger på de pågældende steder. Det sidste budskab kan have en direkte sammenhæng med de to første, da den manglende interesse fra pædagogerne kan skyldes dårlige arbejdsforhold eller for lidt ressourcer, men den er også mere fundereret i de personlige relationer til pædagogerne. At have en betydningsfuld voksen i ens liv, som på mange måder udfylder – eller burde udfylde – en forældrelig rolle hos de unge, og som virker ligeglade, og hvor de unge udelukkende føler sig som et arbejde for dem, har negative konsekvenser for de unges følelse af at blive

taget alvorligt og at finde tryghed, nærhed og omsorg. Det er endnu et svigt.

Flere unge siger, at de føler nogle pædagoger virker ligeglade. Ada siger:

” Jeg har boet på mange andre steder, fordi jeg ikke kunne finde ud af det der med, at pædagogerne bare er ligeglade. Jeg føler, at pædagogerne ikke bare skal være pædagoger, men rent faktisk gå op i at skulle tage sig af dig. Gå op i dit liv, hvor det ikke bare er et arbejde, hvor de kommer ind og tager hjem igen.

Ligeledes siger Katrine:

” En god pædagog er ikke sådan en, der bare siger: 'Ja, det kan jeg godt forstå,' og så bare snakker videre og virker virkelig ligeglade.

At pædagoger kan virke ligeglade, og at de unge ønsker, at de 'går op i dit liv', 'gider lytte' og 'sætte sig ind i situationen', er noget som de unge, der har erfaringer med pædagoger og opholdssteder, understreger igen og igen. Dette tema vil blive uddybet i afsnittet om de unges løsningsforslag til, hvordan man i deres optik er en god pædagog. I Adas udsagn ser vi, hvordan hun ønsker, at nogle pædagoger skal være lidt mere end det. At de ikke bare er pædagoger, fordi det er deres job, men er det, fordi de oprigtigt interesserer sig for, og går op i, den unges liv. Hun ønsker engagerede voksne. Det samme gør Katrine, som kritisk italesætter, hvordan følelsen af, at pædagogerne er ligeglade, skabes, når de blot siger: 'Det kan jeg godt forstå' uden at gå dybere ind i de problematikker og følelser, hun fortæller dem om.

Tilsyn og kontrol med opholdsstederne

Fatima bringer en historie på banen, som handler det opholdssted, hun boede på:

” Altså, vi havde kun besøg én gang om året eller sådan noget. Og en uge før de (tilsynskonsulenterne, red.) stod der, blev vi mere forkælede, og alt var godt og sådan noget, fordi vi skulle snakke nærmest godt om opholdsstedet.

Der var sådan nogle tilsynsværger, der tog os til side. Bogstavelig talt en uge før, så er det hele bare godt og gået godt, og så er du jo glad og tænker ikke selv over, hvor dårligt det kan have været. Det tænker man jo heller ikke som barn eller ung. Det var sådan noget med, at forkæle os ved at tage os i biografen, eller at de sidder og er der nogle ekstra timer og ser film med os.

Fatima oplever, at pædagogerne bevidst forebygger kritik af opholdsstedet i forbindelse med tilsynsbesøg, ved at forkæler de unge lige op til de årlige besøg. Den sidste uge er måske den, de unge husker bedst, og er derfor også den, de taler om opholdsstedet ud fra. På denne måde får tilsynskonsulenterne ikke et sandfærdigt billede af, hvordan de unge har haft det hele året igennem. Fatima er kritisk over for denne praksis. I hendes fortælling ser vi også, at det på daværende tidspunkt ikke var noget, hun tænkte over, fordi hun var barn eller ung. Det er først efterfølgende, at det er gået op for hende, hvordan der var noget, der ikke hang sammen i forhold til er velfungerende tilsyn.

Plejefamilier

I dette afsnit skal vi se nærmere på de unges oplevelser med plejefamilier. Emnerne spænder bredt og handler om: tavshedspligt, forskelsbehandling mellem søskende, vold, manglende omsorg, manglende kontakt til plejeforældrene og akutte plejefamilier.

Tavshedspligt

Katrine fortæller:

” Min plejemor fortalte mig mange ting om nogle af de andre, hun havde haft i pleje, altså fortrolige ting, som hun egentlig havde haft tavshedspligt om.

Forud for dette udsagn har Katrine fortalt, at hun ikke havde noget tilfælles med sine plejeforældre. Plejemorens fortrolige historier om de andre plejebørn, var en af grundene til, at Katrine heller ikke havde lyst til at betro sig til sin plejemor. Tidligere så vi også, hvordan en af

de unge havde oplevet en pædagog, som ikke overholdte hans tavshedspligt. At overholde tavshedspligten er enormt vigtigt for de unges oplevelse af at have tillid til de professionelle, der skal drage omsorg for dem i hverdagen, og for deres lyst til at fortælle de professionelle om deres problemer, følelser og tanker.

Forskelsbehandling

Agnete har oplevet en anden form for svigt i sin plejefamilie:

” Der har været rigtig, rigtig stor forskelsbehandling på mig og min søster i rigtig mange år. Der har været tit, hvor hun har lavet et eller andet mod mig, hvor hun har mobbet mig eller sagt et eller andet, og så er jeg løbet til mine plejeforældre og sagt: 'Prøv at hør, nu gør hun det der' og stået med tårer i øjnene, hvor de har bedt mig om at lade være med at lyve, og jeg er blevet straffet for, at hun har gjort noget.

Forskelsbehandling mellem søskende er et emne, som flere af de unge har bragt på banen. I ovenstående eksempel beretter Agnete om en form for mistillid fra hendes plejeforældres side. De tror ikke på hende og beskylder hende for at lyve. Herved oplever hun både mistillid og forskelsbehandling fra dem, og samtidig at blive svigtet i en situation, hvor hun oplever at have brug for hjælp. Denne konflikt kan opstå i alle familier og er måske ikke særlig for en plejefamilie. Der er dog en forskel. Hvis du som barn eller ung er anbragt i en plejefamilie, har du oplevet svigt før. Derfor er det ekstra vigtigt, at man som plejeforældre ikke laver så massiv en forskelsbehandling på to søskende, som kommer ind i familien og skal søge tryghed og ro hos plejeforældrene.

Vold i plejefamilier

Anna beretter om sin plejefamilie:

” Jeg har set nogle ting i den plejefamilie, som ingen børn overhovedet skulle se i en lille alder. Min plejefar har slået min storesøster med en læderpude i ansigtet i et kæmpe raserianfald.

Dette er endnu et eksempel på, hvordan Anna er blevet svigtet flere gange. Ikke nok med at hun er kommet i plejefamilie, så oplever hun også vold fra sin plejefar mod hendes søster. Historierne om vold, både i plejefamilier og på opholdssteder, går igen blandt de unges fortællinger. Ikke at overholde tavshedspligten, at forskelsbehandle søskende samt at udøve vold i plejefamilier har det tilfælles, at plejeforældrene har handlet og reageret på en måde, som har haft en negativ indflydelse på de unges liv – og som føjer svigt oveni de svigt, som de unge allerede har oplevet hjemmefra.

Manglende omsorg

Simone fortæller, hvordan det *ikke* at handle og ikke være til stede ligeledes kan være et svigt:

” De har også altid været, hvad kan man sige, arbejdsnarkomaner i min plejefamilie, så jeg har aldrig haft chancen for at få den nærhed og omsorg, som det er meningen, de skal give dig.

Esra fortæller ligeledes om en manglende kontakt til plejeforældrene:

” Jeg har haft au pair-piger hele mit liv, indtil mine plejeforældre blev skilt og flyttede fra hinanden. Det har altid været en au pair-pige, der tog sig af os, hentede os fra skole, gav os mad og lavede mad. Det er altså en person, der ikke kan snakke dansk, ik', dårligt nok engelsk, så du har ikke rigtig haft nogen kontakt med folk.

Disse historier handler om den form for svigt, de unge oplever ved, at plejeforældrene ikke har givet dem opmærksomhed nok. Om den manglende tilstedeværelse af betydningsfulde voksne i deres liv. Når unge bliver anbragt i en plejefamilie, kan det ofte være i forbindelse med svigt og derved manglende omsorg og nærhed, som netop er dét, de unge har brug for, når de skal vænne sig til den nye plejefamilie. Når denne nærhed og omsorg ikke er tilstedeværende, føler de unge sig svigtet igen, måske bare på en anden måde, end de gjorde hos deres biologiske forældre.

Akutte plejefamilier

En ung skriver et indlæg på hjemmesiden:

” Jeg synes, det er for dårligt, at vi har så mange dårlige plejefamilier. Jeg synes heller ej, det kan være rigtigt, at man vælger at anbringe udsatte unge i en akut plejefamilie – det er ofte unge, som har haft en ustabil barndom, og som er blevet svigtet gennem hele livet – og så anbringer man dem et sted, hvor de måske kun lige kan nå at tilknytte sig til dem, de bor hos, og så skal de videre. Systemet kaster bare rundt med os, som om vi var intet.

Flere af de unge synes, at der er for mange dårlige plejefamilier. Dette udsagn er dog det eneste, hvor en ung taler om akutte plejefamilier. I citatet beskriver den unge vigtigheden i den gode og vedvarende tilknytning til sin plejefamilie, når man har haft en ustabil barndom og oplevet svigt gennem hele livet. Her nævner den unge en problematik ved det system, som mange af de unge i projektet er en del af. At bliver 'kastet rundt' er denne unges beskrivelse af, at være en del af dette system. Denne 'kaste rundt' er der flere unge, der italesætter – bare med forskellige ord. Tilsammen dækker det over en følelse af at blive 'sat af' hos diverse plejefamilier eller opholdssteder uden at have tid til en vedvarende eller god tilknytning, samt en manglende opfølgning på, om de trives de pågældende steder.

Fejlplacering

Camilla fortæller:

” Det er så frustrerende, at nogle unge bliver fejlplaceret og kommer ind til en familie, som faktisk ikke engang rigtig vil dig. Det kan være, de måske gør det for pengene, ellers har de deres egne børn, og de har måske ikke helt tid til dem, som har det lidt sværere end deres egne børn.

Flere af de unge nævner, at mange plejefamilier kun gør det for pengenes skyld. Dette kan si-destilles med de unges føromtalte følelse af, at pædagogerne på opholdsstedet virker ligeglade og bare ser det som et arbejde. Det centrale budskab fra de unge er, at dette ikke er godt nok. Det skal være engagerede voksne. Der er også flere der nævner, at der er forskelsbehandling mellem plejebarnet og de biologiske børn i en plejefamilie. I dette udsagn har Camilla dog ikke direkte fokus på denne forskelsbehandling, men mener måske i højere grad, at plejefamilier burde have mere tid og overskud til de (pleje) børn i familien, der har det sværere end de andre børn. Hovedbudskabet i Camillas fortælling er, at det er frustrerende, at nogle børn bliver fejlplaceret i plejefamilier. På denne måde kommer hun også med en kritik af systemet, som ikke laver det rigtige match mellem en ung og en plejefamilie.

Løsningsforslag til det sociale system

De unge kommer med en masse gode overvejelser over, hvad man kunne gøre for at forbedre forholdene i det system, som de er en del af. Vi skal nu se på de unges bud på løsninger til de emner, vi i dette afsnit har behandlet. Emnerne er:

- * **Når ens historie kan hjælpe andre unge**
- * **Når dem fra kommunen ikke lytter eller handler**
- * **Pædagoger og opholdssteder**
- * **Plejefamilier**

Når ens historie kan hjælpe andre unge

Malene fortæller om, hvordan hun med sin historie ønsker at kunne hjælpe andre unge:

” Hvis jeg kunne sørge for, at den næste generation havde det bedre og ikke oplevede de ting, som jeg har oplevet, så ville jeg have det fantastisk. Det ville være det dejligste, at de ikke skal gå igennem nogle af de ting, som vi har gået igennem, og at de bliver behandlet ordentligt i systemet, fordi vi har jo ikke selv valgt at skulle bo på opholdssted eller have det svært. Og oveni skal det være et dårligt sted, hvor man bliver behandlet skidt, det synes jeg ikke er okay.

Malene lægger vægt på, at det er vigtigt at blive behandlet ordentligt i systemet, og at dette blandt andet omfatter at blive behandlet bedre på opholdssteder. Forud for dette udsagn har Malene og en medarbejder talt om, hvad hun ville få ud af at være en del af Fortalerprojekt HØRT!. Sammen har de peget på, at dét, at hendes erfaringer fra opholdssteder kommer ud i offentligheden, kan være en del af en løsning

til, at forholdene kan blive forbedret. Hun siger også, at hun selv ville have det fantastisk, hvis hendes historie kan hjælpe andre unge, der står i samme situation. På den måde kan Malenes erfaringer med systemet også være med til, at hun selv kan få det bedre, hvis der bliver lyttet til dem, så det i det mindste bliver bedre for den næste generation.

Camilla fortæller ligeledes:

” Det kunne være fedt, hvis nogle af os, som har været igennem de her ting, kan komme ud og sige, hvad der er sket, og hvad vi tænker ville være bedre for den nye generation, som skal i plejefamilie eller på opholdssted eller you name it, altså. Og jeg håber, at der kan blive lavet nogle love eller nogle strammere regler eller bare bedre forhold for de her unge. Og jeg håber, at vi kan komme ind og ændre på mange folks tankegange, som er uvidende om, hvordan tingene foregår, og hvordan tingene er, når man er i sådan et system, som mange af os unge inden for HØRT! har prøvet.

Camilla har en førstehåndsviden om opholdssteder og plejefamilier, som hun mener kan bruges til, at der sker en ændring i systemet, for eksempel ved at lave nogle love og strammere regler på området. Men udover at hendes historie kan være med til at ændre nogle samfundsstrukturer, så foreslår hun også, at det at ændre folks tankegange, i forhold til hvordan det er at være en del af systemet, kan være med til at skabe bedre forhold. Mange mennesker er uvidende omkring, hvad det vil sige at være en del af det system, som mange af de unge i Fortalerprojekt HØRT! er en del af. Med større oplysning, viden samt indsigt i de unges liv ville flere mennesker måske bakke op omkring, at der skal ske nogle forbedringer.

Både Camilla og Malene mener på denne måde, at dét at deltage i et projekt som Fortalerprojekt HØRT! kan være medvirkende til større fokus og ændring på de områder, som de unge bidrager med viden om gennem deltagelse i projektet.

Løsninger til 'Når dem fra kommunen ikke lytter eller handler'

I afsnittet 'Når dem fra kommunen ikke lytter eller handler' så vi, hvordan mange unge føler, at de støder panden mod en mur i mødet med det administrative system, herunder især kontakten til sagsbehandlere, og hvilke problematikker der kan opstå, når man bliver 18 år og er afhængig af forskellige former for støtte fra kommunen.

Nogle af de unge kommer med ideer til, hvordan kontakt til professionelle og det administrative system kan optimeres.

Kontaktpersoner, der har samme erfaringer som de unge

Eskil forklarer, hvordan han mener, at hans relation til kontaktpersoner og sagsbehandlere ville blive bedre:

” Men jeg synes helt klart også, at det er en del nemmere med for eksempel en kontaktperson eller en sagsbehandler, som selv har været i situationer som vores, enten plejefamilie eller døgninstitutioner eller hvad det end måtte være, fordi de har den ekstra forståelse for, hvad for et helvede man går igennem som individ. Lige meget hvilken historie du har, så har de en bedre forståelse for det end en eller anden sagsbehandler, der sidder med kronen på og kommer fra en eller anden kernefamilie, som elsker hinanden.

Det centrale i Eskils budskab er, at det er vigtigt, at de professionelle kan leve sig ind i den unges situation, og det kan de bedre, hvis de selv har nogle af de samme slags erfaringer som han

selv. Derfor vil han foretrække professionelle, der har den slags erfaringer. Her lægges der igen vægt på, hvor vigtigt det er at blive lyttet oprigtigt til og opleve en forståelse fra de voksne, der spiller en vigtig rolle i de unges liv.

At kunne være med til at læse sine journaler

Alaa har en særlig erfaring om, at dét, der står i hendes rapport, ikke stemmer overens med hendes virkelighed. Hun har gjort sig en ny erfaring:

” Her har jeg faktisk fundet ud af, at man skal være med til selv at skrive det. Det kan jeg også godt lide, at de kommer ind og siger: 'Nu skal jeg sende den her halvårsrapport til din sagsbehandler. Jeg vil gerne have, at du får at vide, hvad jeg har skrevet, så hvis du har nogle kommentarer.' Sådan burde det være. Så de ikke sidder og skriver bag ryggen på dig, at du har det godt, når du rent faktisk ikke har det godt.

Alaa har både erfaring med ikke at blive lyttet til og at blive reelt inddraget, og det gør en forskel for hende. Således fortæller hun, at hendes nuværende sagsbehandleren inddrager hende i, hvad der står i hendes rapport. Det gør hende mere tryk, fordi hun selv kan være medbestemmende, i forhold til hvad der kommer til at stå i rapporten. Mange unge fortæller, at de aldrig har læst deres rapporter. Nogle fortæller, at de først meget senere i deres liv har fundet ud af, at de selv kan læse den. Ovenstående løsningsforslag med afsæt i Alaas gode erfaring er et bud på, hvordan man kan fjerne denne 'mur', der ofte er mellem den unge og rapporten, så informationerne bliver udvekslet mere åbent og i samråd med den unge. Tilmed vil dette forslag være med til, at man undgår, at nogle unge bliver overset i systemet. Unge, som har det rigtig svært, men som ikke bliver set og hørt, fordi der står i rapporten, at de har det godt.

At blive 18 – en mere glidende overgang

Ligesom nogle af de andre unge, vi har hørt om tidligere, har Nanna oplevet, hvordan det kan være besværligt at blive 18 år, når hun er afhængig af kommunens støtte:

” Nanna: Når man bliver 18, så slipper de dig alt for hurtigt. Da jeg kom ud fra mit misbrugsforløb, da var der en rigtig god udslusning, hvor jeg fik et akutnummer og fik mindre samtaler – men stadig samtaler – og der bliver holdt øje med mig. Det synes jeg var en meget bedre måde at gøre det på for at sørge for, at den unge kommer ud og fortæller, hvordan man har det.

Interviewer: Ja, så det ikke er så brat?

Nanna: Lige præcis. Så er de også bare ligeglade med dig, ik'. Der skal stadig lige være den der omsorg, at de gerne vil følge dig det sidste stykke. Det synes jeg tit mangler i kommunen.

Nanna fortæller om sit misbrugsforløb som et eksempel på, hvad der kunne være en god udslusning i forhold til at skulle vænne sig til at blive voksen og få mindre støtte fra kommunen. Hun nævner, at hun fik et akutnummer, hun kunne ringe til, og at der var kortere opfølgende samtaler efter forløbet. Dette fik hende til at føle, at der blev holdt øje med hende, at hun blev hørt og lyttet til, samt at hun fik en form for omsorg. Denne ligegyldighed, som mange af de unge nævner i forhold til systemet, vil blive minimeret, hvis de bliver 'fulgt det sidste stykke' ligesom Nanna fortæller om, at hun gjorde efter sit misbrugsforløb.

Løsninger til pædagoger og opholdssteder

Gode ideer og løsningsforslag i forhold til bedre forhold til pædagoger og på opholdssteder er der mange af blandt de unge. Disse baseres på deres gode og dårlige erfaringer. Fordi mange af de unge har erfaringer med pædagoger, har mange af dem også en viden om, hvad der virker hensigtsmæssigt og støttende, og hvad der virker modsat. De har således også på det grundlag forslag til forbedringer.

Mere tid med pædagoger og mindre tid til skrivearbejde

Anna kommer med sin mening i forhold til samvær med pædagoger:

” Anna: Der skal være mindre af alt det her bureaukratiske 'Vi skal skrive alt ned' agtigt.

Interviewer: Og hvem er vi?

Anna: Pædagogerne. Mere tid med de unge og mindre af alt det her skrivearbejde, synes jeg. Og det ved jeg, at mange pædagoger også selv synes. Jeg kan huske, da jeg var på opholdssted, der var så mange pædagoger, hvor de var sådan: 'Ej, jeg ville ønske, jeg kunne sidde lidt mere og spille brætspil og stene film, men desværre, for jeg skal ned og skrive alt muligt ind.'

Annas udtalelser hænger tæt sammen med, hvad vi har set tidligere: At de unge i højere grad ønsker sig hørt og set af pædagogerne. Men nu tilføjes det også, at pædagogerne egentlig gerne vil samværet. I dette tilfælde rettes kritikken således ikke mod ligeglade pædagoger for megen personaleudskiftning – snarere tværtimod. Anna fortæller om gode oplevelser og hyggeligt samvær med pædagogerne, som er blevet begrænset og afbrudt på grund af manglende tid, idet pædagogerne er forpligtet til at skrive ting ned. Anna synes, at fordelingen skal være anderledes, i forhold til den tid pædagogerne bruger på skrivearbejdet. Der skal være

mere tid til samvær med de unge og pædagogerne imellem og mindre skrivearbejde.

At blive lyttet til og forstået, selvom man råber og er ked af det

Agnete har en positiv historie om pædagoger, som hun synes handler på den helt rigtige måde, når hun er ”megaked af det”. Men sådan har det ikke altid været:

” For første gang i mit liv føler jeg faktisk, at jeg bliver lyttet til. Det kan være, at jeg er skidesur og råber, samtidig med jeg forklarer, eller jeg er megaked af det og græder, og pædagogen kan slet ikke forstå, hvad jeg siger, fordi jeg hulker samtidig eller ... Han skal nok finde ud af at forstå. Det der med at blive lyttet til og få råd, som man faktisk kan bruge til noget, og få den hjælp til, at nu skal man være det her voksne menneske.

Gennem hele afsnittet har den røde tråd været, at de unge gerne vil lyttes til tages seriøst og have nærvær og omsorg. Agnete har en erfaring med en pædagog, som gør det helt rigtige, så hun føler sig forstået og lyttet til. Agnete har tidligere haft erfaringer med pædagoger, der har udøvet vold mod hende eller brugt magtansvendelse, når hun har reageret voldsomt. I dette tilfælde føler hun, at pædagogen lytter og er tålmodig, når hun græder og hulker. Pædagogen giver hende tiltro til, at han nok skal finde ud af at forstå. Samtidig giver pædagogen hende nogle råd, som hun kan bruge til noget. Dette står i modsætning til de unge, der oplever, at pædagogen siger: ’Det forstår jeg godt,’ men så begynder at tale om noget andet.

Hvad pædagoger kan gøre for at hjælpe den unge

Mette kommer med nogle konkrete spørgsmål, som pædagogen kan stille hende i vurderingen af, hvad der kan hjælpe hende videre i en given situation:

” En ting er, at pædagogerne skal vurdere, hvordan du er, om du har brug for at blive presset, eller det ville være helt skidt at presse, for det ville du ikke kunne tåle. Eller: ’Skal vi finde en helt anden eller tredje vej? Skal vi gå uden om det med psykolog, og så kan hun prøve at snakke lidt med mig?’ Det er en helt anden tilgang. De aflæser jo én, det er jo det, man gør som pædagog: ’Hvad kan vi gøre? Hvad er det bedste for dig?’ Og det synes jeg bare, det er de virkelig gode til, det sted jeg er.

Mette er glad for det sted, hun er nu, fordi pædagogerne er gode til at aflæse, hvad hun har brug for frem for bare at følge en standard. Det handler om, at pædagogen – i samråd og gennem samtale med den unge – finder ud af, hvad der vil være det bedste for lige præcis denne unge. Igen er det følelsen af at blive lyttet og spurgt ind til og taget seriøst, som er en afgørende faktor for, om den unge synes godt om en pædagog.

Sophie fortæller også om hendes syn på, hvad hun har brug for, at en pædagog gør:

” Jeg har ikke brug for en pædagog, der skal sidde og spille brætspil. Jeg har brug for en, der gør alt for at trænge ind, så jeg kan åbne mig op og fortælle om de ting, der er rigtig hårde. Pædagoger skal være mere nærværende, når de kan mærke, at der er et barn eller en ung, der har det rigtig svært. Det vigtigste er at give plads og tid til, at den unge kan åbne sig op og fortælle om de ting, der har været krænkende eller voldsomme.

Sophies fortælling afspejler, at hun har oplevet pædagoger, der ikke har været nærværende nok, hvilket har resulteret i, at hun ikke har følt, at der har været plads til at åbne op. Sophie understreger vigtigheden af pædagogens relationelle kompetence – det er en, der formår at støtte barnet eller den unge i langsomt at sætte ord på voldsomme og traumatiske oplevelser. Dette kræver tid, plads samt nærvær fra pædagogens side.

Forslag om magtanvendelse

Sarah kommer med et konkret forslag til, hvordan man kan undgå, at de unge bliver for negativt påvirkede af magtanvendelser fra pædagogerne:

” Måske ville det hjælpe med nogle folk, der kom ud og talte med de unge om den her magtanvendelse: 'Hvad gjorde dig så vred? Hvad gjorde de forkert? Har de holdt dig forkert? Hvad er der sket helt præcist?' Så de unge får den rigtige støtte, når de har været det her igennem. Og hvis de er så uheldige at have oplevet en pædagog, der har gjort noget forkert, at de får hjælp bagefter og får snakket om det, så de kan have den tillid igen, og ikke være bange for, at det sker igen, eller at det sætter nogle ar på sjælen, som senere hen kan blive et problem for dem.

Her foreslår Sarah, at der skal være mere fokus på, hvordan de unge oplever magtanvendelsen fra pædagogerne, ligesom oplevelse skal bearbejdes, fordi den kan være traumatiserende. Hun foreslår derfor, at der kunne komme nogle professionelle ud og tale med de unge, når de er blevet udsat for magtanvendelse. Hun tænker, at dette kan medvirke til, at de unge ikke føler sig alene i en situation, men støttet og lyttet til. Derudover vil dette være med til at forebygge, at den forkerte form for magtanvendelse sker igen. Det er der nemlig øget risiko for, hvis det foregår i det skjulte. Derudover kan det også være med til at forbygge, at de unge bærer rundt på den negative oplevelse, som senere hen kan blive til et 'ar på sjælen' med negative følger senere i livet.

Line kommer også med et konkret forslag i forhold til magtanvendelse:

” Kursus i magtanvendelse, så pædagogerne kan lære, hvordan man kan holde de unge, uden der opstår vold fra nogen af siderne af. Så man kan tale bagefter om: 'Hvad gjorde dig sur, og hvad kunne vi gøre bedre næste gang?'

Line tænker, at pædagogerne bør blive dygtigere til at håndtere de vanskelige situationer. Hun foreslår derfor kurser med fokus på, hvordan magtanvendelser bruges på en måde, der er okay – og måske endda god – for den unge, og så magtanvendelsen ikke kammer over i vold. Hun tænker også, at pædagogerne bør lære vigtigheden af at tage sig tid til at tale med den unge om magtanvendelsen, når den har fundet sted, så de sammen kan finde ud af, hvad man kan gøre bedre næste gang og dermed eventuelt undgå en magtanvendelse.

Hvordan er en god pædagog?

På hjemmesiden lagde vi et spørgsmål op, der lød: "Hvordan er en god pædagog?". Det blev der blandt andet svaret på på denne måde:

” En god pædagog for mig er en pædagog, som kan forstå én og snakke med én om de problemer, man måske har, og hjælpe én, men også en, som ikke er alt for trip og bliver ved med at presse på, for eksempel hvis man ikke kommer ned i en klub, siger: 'Kom nu, kom nu,' fordi så mister man lysten til at komme, ik'. En, som er meget forstående og sød, og hvor man føler et sådan familiebånd med personen agtigt.

Her skriver den unge tre pointer om, hvad en god pædagog er: En, der er lyttende og forstående, en, der ikke presser en for meget til at komme i klubben samt en, som man kan have et 'familiebånd' med. Den første pointe er den samme som mange af de andre unge også ytrer. Den anden pointe handler om, at det er vigtigt, at pædagogen har en fornemmelse for den unge, hvilket i dette tilfælde kan handle om ikke at presse den unge for meget. Det påpeges, at et sådant pres fra pædagogens side kan virke modsat hensigten. Den tredje pointe stemmer på mange måder overens med den første, men der ligger også det aspekt i, at pædagogen ikke kun ser de unge som et arbejde, men som en mere nær relation. De faktorer, som skaber et familieagtigt bånd mellem en ung og en pæda-

gog, kan variere, men flere andre unges ytringer ekkoer, hvad Clara siger om en god pædagog i det følgende citat:

” En, der skriver til én og spørger, hvordan man har det, og som ringer til én. Sådan at det ikke altid er den unge, der skal kontakte pædagogen, men det ligesom skal gå begge veje. Så det er et forhold, frem for at det er dig, der skal møde dem. Frem for at du siger: 'Jeg har det her problem,' så skal det også være dem, som måske ringer og spørger: 'Hvordan du har det? Har du det okay? Hvordan har din dag været?'

Her sætter Clara fokus på ønsket om, at pædagogen tager kontakt på eget initiativ og spørger ind til, hvordan hun har det. Hun siger, der skal være et 'forhold' på den måde, at den unge og pædagogen skiftes ligeværdigt til at være den, der tager kontakt. Hovedpointen her er følelsen af, at pædagogen interesserer sig for Claras trivsel og ikke kun lytter, når hun rækker ud efter hjælp eller tager initiativ til en samtale.

Tilsyn med opholdssteder

Fatima kommer med en konkret ide til, hvordan man kan sikre, at de unge på opholdsstederne trives der:

” Interviewer: Men hvordan kan man ændre de dårlige forhold på opholdsstederne?

Fatima: Tage oftere derned. Tjekke op på tingene og ikke bare lade dem rådne stedet op: 'Nu har jeg fundet et sted til dig, nu har jeg ikke rigtig noget med dig at gøre.' Men rent faktisk at tjekke op på, at personen har det godt de steder der. Og komme uanmeldt.

Fatima foreslår, at der skal tjekkes op på forholdene på opholdsstederne oftere. Hun fortæller om en følelse af at blive placeret et sted for

derefter ikke længere at blive holdt opsyn med. Forslaget om bedre tilsyn med opholdsstederne kommer af en følelse af at blive placeret et sted og 'rådne op', fordi der ikke bliver gjort noget ved de dårlige forhold. Videre foreslår hun, at tilsynskonsulenterne skal komme uanmeldt, så det ikke er muligt for pædagogerne at få alting til at se godt ud i ugen op til, at der er besøg.

Agnete siger dog, at det ikke kan løse alle problemer:

” Hvis børnene allerede har taget skade, og de frygter pædagogerne, fordi de har så meget magt over en, så vil man jo ikke sige noget, når der er optjek. Fordi de ved godt, at når de først har sagt noget, så vil det gå ud over dem igen i sidste ende. Så man vil jo aldrig åbne munden, jo.

Så derfor mener hun, at man også burde:

” Få de unge til at tro på, at de er trygge, når de fortæller ting: 'Der kommer ikke til at ske noget, når du fortæller det her.' De unge mangler tryghed i, at når de siger noget, så sker der ikke noget dårligt fra personalet af. Få pædagogerne til at sige det og sikre de unges anonymitet.

Agnete kommer altså med en essentiel tilføjelse til, at der oftere bliver tjekket op på opholdsstederne: Det er vigtigt, at tilsynskonsulenterne kan skabe en relation til de unge, så de faktisk tør at tale frit om, hvad de oplever på opholdsstedet. Frygten for, at pædagogerne finder ud af, hvad man fortæller, kan være medvirkende til, at man ikke siger noget. Derfor skal tilsynene administreres af tilsynskonsulenter, som kan love de unge, at deres anonymitet forbliver sikret, og som har tid til at skabe nogle trygge rammer, hvori den unge kan fortælle om hårde oplevelser.

Løsninger til plejefamilier

Hvordan er en god plejefamilie?

På hjemmesiden lagde vi et spørgsmål op, som lød: 'Hvordan er en god plejefamilie?' I det følgende skal vi se nærmere på de unges svar.

En ung skriver:

” Jeg har boet i adskillige plejefamilier, både gode og dårlige. En god plejefamilie er en familie, som virkelig ønsker at gøre noget for dig og vil behandle dig på lige fod med deres egne børn. Mennesker, som er der for dig, lige meget hvor dumme ting du gør, og som ikke bebrejder én. Ofte føles det, som om du bare er et job, og du bare er i vejen, men de er tvunget til at have dig, fordi de er afhængige af pengene. En god plejefamilie får en til at føle sig elsket.

Plejeforældre, der behandler den unge på lige fod med deres biologiske børn, er nærværende samt får én til at føle sig elsket, er for denne unge gode plejeforældre. Dette står i modsætning til de erfaringer, den unge har med plejeforældre, som kun påtager sig opgaven, fordi de har brug for den økonomiske støtte. Denne unges beskrivelse af den gode plejefamilie minder om den måde, man måske også ville beskrive en hvilken som helst anden god familie. Pointen her er, at der er en følelse af kærlighed og en 'rigtig relation', hvor man betyder noget for hinanden, og hvor 'pleje'-aspektet i højere grad bliver udvisket, så der kun står 'relation' tilbage. Den unge ønsker sig en reel relation frem for at blive behandlet som en arbejdsopgave.

En anden ung har uploadet en tekst på hjemmesiden, som handler om, hvordan man kunne undgå de plejefamilier, der kun gør det for pengenes skyld:

” Jeg synes, det er forkert, at staten giver plejefamilier penge for at have børnene. Jeg mener kun, de skulle betales for kost og logi – på den måde tror jeg, at man ville kunne bekæmpe de dårlige plejefamilier og dem, som kun gør det for pengene. For de gode plejefamilier er mennesker, som virkelig ønsker at gøre en forskel for de børn, som de har i pleje, og ikke kun tænker det som en nemt job, som de kan få, fordi de har et ekstra værelse.

De unge er meget kritisk opmærksomme på, hvis nogle har med dem at gøre for egen vindings skyld. Hvis plejefamilien kun har børnene for pengenes skyld, er det ikke rart eller støttende at være i pleje i den familie. Derfor foreslår den unge i det ovenstående, at man helt skal droppe aflønning af plejefamilier og i stedet nøjes med at kompensere for de udgifter, der er forbundet med at have et ekstra barn i familien. Ved at fjerne den økonomiske støtte ville de unge vide, at plejefamilierne gjorde det af interesse og engagement i den unge, og ikke fordi de har brug for penge. Vi ser også her, hvordan nogle unge føler sig som et job for nogle plejeforældre, ligesom det er tilfældet med visse pædagoger.

”Ja, de (børnene, red.) får sådan et kæmpe ansvar og en skyld, måske. De tænker: ’Hvad hvis jeg lige pludselig havde de her penge i hånden, eller jeg kunne tage et ekstra job måske allerede som 11-12 årig, så havde min mor det ikke så stramt, så kunne jeg hjælpe hende endnu mere.’”

Kapitel 4:

Det politiske system

Følgende afsnit omhandler mere generelle og overordnede emner, som de unge diskuterer i forhold til 'systemet' forstået som samfundet mere generelt. Afsnittet er struktureret omkring fire dele:

- * **Politiske diskussioner om nedskæringer**
- * **Udfordringer på boligmarkedet i København**
- * **Holdninger til uddannelsessystemet**
- * **Hash og Christiania**

Gennem disse overordnede emner udtrykker de unge en kritik af den uretfærdighed i samfundet, som de oplever, herunder favorisering af 'eliten' – dem med penge. De iagttager kritisk, hvordan systemet reproducerer sig selv, så de rige forbliver rige, og de fattige fastholdes i fattigdom. Overordnet set er de unge både optaget af uretfærdighed, med afsæt i egne erfaringer, og mere bredt på vegne af udsatte grupper. Disse grupper, oplever de unge, bliver forsømt og forfordelt af politikerne gennem den nuværende førte politik.

Nedskæringer

SU- og kontanthjælpsloftet er to centrale nedskæringer, som de unge tilbagevendende forholder sig til i løbet af projektet. Begge områder har været højaktuelle i projektperioden (sommer og efterår 2016) og er tillige emner, som berører flere af de unges – og deres omgangskredses – livsførelser. Især kontanthjælpsloftet har haft direkte indflydelse på flere af de unges familiers økonomi, da dette forslag er trådt i kraft under projektperioden (d. 1. oktober 2016). Nedskæringer på SU-området har derimod blot været genstand for debat. Når de unge alligevel debatterer dette, vidner det om, at mange af projektets unge retter blikket mod verden derude og fremtiden, og at de er opdaterede på bevægelser i det politiske landskab.

Personlige erfaringer med kontanthjælpsloft

Da kontanthjælpsloftet trådte i kraft, fik det konsekvenser for flere af deltagerne i projektet og deres familier. I Signes familie gik det ud over morens økonomi, hvilket hun udtrykker bekymring over:

” Altså, min mor, hun har (...) 7-900 kroner, når hun har betalt alle hendes ting. Og efter det her kontanthjælpsloft, så kommer hun til at have

2-300 kroner til sig selv. (...) Hvem kan leve for 2-300 kroner på en måned?

Citatet fremhæver Signes skepsis over for kontanthjælpsloftet, som sætter hendes mor i en svær position med kun 2-300 kroner om måneden at leve for. Signes mor er på kontanthjælp på grund af et længerevarende sygdomsforløb med depressioner, som har holdt hende fra arbejdsmarkedet, hvilket hun stadig døjer med. Signe forklarer, at kontanthjælpsloftet ligeledes kommer til at ramme hende personligt. Hun forudser nemlig, at hun og hendes søster bliver nødt til at hjælpe moren økonomisk:

” Og så i sidste ende, så kommer det til at blive mig og min søster, som skal hjælpe min mor med nogle penge, som hun kan leve for, ik? Altså, det er jo helt absurd, at jeg som hendes datter skal hjælpe hende til at få det bedre (...) Hun har haft depression, siden jeg var 8 år gammel, og har ikke haft råd til sin medicin, siden hun fik den depression.

At Signe skal hjælpe med sin mors økonomi i en tidlig alder, samtidig med at hun selv har lidt under morens depression gennem det meste af barndommen, beskriver Signe som 'absurd', men ikke desto mindre er dette en realitet – en realitet, som hun ikke står alene med. Nikoline uddyber i relation hertil, hvorledes hun har skullet kæmpe med lignende problemer i barndommen:

” Ja, de (børnene, red.) får sådan et kæmpe ansvar og en skyld, måske. De tænker: 'Hvad hvis jeg lige pludselig havde de her penge i hånden, eller jeg kunne tage et ekstra job måske allerede som 11-12 årig, så havde min mor det ikke så stramt, så kunne jeg hjælpe hende endnu mere' (...)

Imidlertid beskriver Sidsel, hvordan det går ud over skolen, når økonomien i hjemmet føles vigtigere end skolearbejdet, og det bliver svært at koncentrere sig om andet:

” (...) kan ikke koncentrere sig i skolen eller de her ting, fordi de (børnene, red.) går rundt med

det her i deres hoved. Og det synes jeg er rigtig synd, og det synes jeg faktisk er det samfund, vi mere og mere er på vej over til (...)

Ifølge Sidsel bliver det altså sværere at holde fokus på skolen, når der er økonomiske vanskeligheder derhjemme. Og de unge påpeger, at der med kontanthjælpsloftet vil opstå flere tilfælde som dette, fordi udsatte familier simpelthen får færre penge. I forlængelse af dette beretter Tanja om, hvordan det er at vokse op i en familie i fattigdom. Hun påpeger, hvordan man ikke bare har det svært, fordi man lider afsavn, men at det også kan få negative konsekvenser for børnenes deltagelse i fællesskaber og tilhør til samfundet:

” Fordi jeg synes, det er rigtig ærgerligt med kontanthjælpsloftet, at der er rigtig mange børn, der kommer til at vokse op med fattigdom og kommer til at blive holdt ude af fællesskabet på en eller anden måde og ikke få de samme ting som deres klassekammerater. (...) Der er måske nogle fødselsdage, de ikke kan være med til, og jeg synes, at politikerne negligerer mange af de her ting og gør dem rigtig små, men sådan noget kan fylde meget, at lige pludselig være ude af det store fællesskab i samfundet og ikke kunne få lov til at have nogle af de samme oplevelser, som jeg synes, alle børn fortjener.

Det kan lyde banalt, når Tanja forklarer, at nogle børn ikke kan deltage i børnefødselsdage, men i Danmark er det helt væsentligt for at være en del af fællesskabet med de andre børn. Det kan, som Tanja siger det, fylde meget for børn og unge, hvilket kan være med til at placere dem i en dårligere position end andre. Fattigdom er relativt og forholder sig ikke udelukkende til en nedsat fattigdomsgrænse, hvilket Silje ligeledes indirekte kommer ind på:

” Og nu lever vi jo også i en verden, hvor det er vigtigt at have dit og dat, for at man overhovedet kan være med i gruppen, eller hvad man siger, ik'. Altså, du skal gå i det rigtige tøj, du skal have den rigtige telefon og sådan noget. Det er bare ikke alle, der har penge til det, og

så nytter det ikke noget at tage penge fra dem, som i forvejen ikke har.

Ifølge Silje er det altså nødvendigt, at børn har mulighed for at deltage i spillet om 'det rigtige tøj og telefon', hvis man vil være en del af gruppen. Derfor forholder hun sig også meget kritisk til kontanthjælpsloftet, som vil tage penge fra dem, der ikke har mange penge i forvejen.

SU-nedskæringer

Modsat kontanthjælpsloftet er SU-nedskæringer i skrivende stund ikke vedtaget. Alligevel har mange af de unge en holdning til emnet. Dette vidner om, at mange af de unge orienterer sig og har en holdning til, hvad der foregår ude i verden – også i det politiske landskab. Malene mener ikke, at SU'en bliver sløset væk, som det har været fremført af nogle politikere. Tværtimod mener hun, at studerende er presset på pengepungen:

” Altså, jeg synes *ikke*, at der skal skæres i SU'en, fordi sådan nogle unge mennesker, som er på vej til at skulle få deres uddannelse... Det er fandeme fremtiden af Danmark, vi snakker om. I forvejen er folk på fucking SU, de sidder og spiser pasta med fucking ketchup hele tiden, fordi de ikke har penge til andet.

Malenes udtalelse gør det helt tydeligt, at SU'en ikke blot er cafe-penge, men at den faktisk er vigtig, hvis man som studerende vil spise aftensmad, og at der bestemt ikke er tale om luksus, men kun det allermest nødvendige. Jette forholder sig til forslaget om at erstatte dele af SU'en med studielån. Hun påpeger, at dette er en dårlig ide, da man så nødvendigvis må tage studielån, som det kan tage lang tid at tilbagebetale:

” (...) jeg føler, at det her med at skære i SU'en er direkte svindel, fordi man siger, at de får lige så gode muligheder, fordi de bare kan låne det, de mister. Men lån er jo noget, der skal betales

”(...) jeg synes, at både det her med kontanthjælpsloft og SU'en er en rigtig skæv retning at gå i, fordi man ligesom gør det bedre for dem, der i forvejen har det godt, og man siger til de andre: 'Nu må I bare klare jer.'”

tilbage, så det er jo mindre penge. Heldigvis er der jo også mange unge, der er gode nok til ikke at låne, og de vil jo også miste på det, og jeg har det sådan, at jeg bare ville ønske, at jeg nogle gange kunne stå foran deres ansigt (politikere, red.).

Jette er tydeligvis frustreret over forslaget, som hun slet ikke mener er sammenhængende, hvorfor hun ville ønske at kunne stå foran politikernes ansigt. Hun vil gerne fortælle dem, hvor håbløst det er. Jettes skepsis over for SU-lån stammer blandt andet fra flere pædagoger, hun har talt med, som har fortalt hende om faren ved at sætte sig selv i gæld i en tidlig alder:

” De siger til mig: 'Lad være med at tage SU-lån.' Mange i min klasse har også taget det, og du kommer bare til at stå i gæld i resten af dit liv. Så har jeg det sådan, at nu har regeringen gjort sådan, så nu kan du låne mere, men det er jo ikke et godt tilbud. Nu kan du stå endnu mere i gæld og have problemer med at komme ud af det. Den tanke bryder jeg mig slet ikke om.

Så kan det godt være, at det er 800 kroner eller 1000 kroner, men når du er på SU og har en lejlighed, så er 1000 kroner bare sådan 20.000 kroner for en politiker eller sådan noget, det er bare rigtig mange penge.

På trods af hendes skepsis over for lånet indikerer Jette med sin udtalelse, at lånet kan blive en nødvendighed, da 1000 kroner er et virkelig stort rum at skulle udfylde for de studerende. Politikere må forstå, at selvom de måske kan synes, at 1000 kroner er et lille beløb, så er det rigtig mange penge for de studerende. Dette anskueliggør Jette ved at sige, at 1000 kroner for den studerende måske svarer til 20.000 for en politiker. Hun tilføjer endvidere: ”Det der lån, I kan tage, når I er på SU, det er noget mærkeligt noget at lære unge mennesker, synes jeg.”

Beskæringer vidner om en klar kolisionskurs for Danmark

De unges beskrivelser og problematisering af kontanthjælpsloftet og SU-nedskæringer rækker

dog videre end at forholde sig til fattigdom og store lån. Som de unge beskriver det, er problemet, at alle de forskellige tiltag rammer bestemte grupper i samfundet; nemlig dem, som i forvejen har det svært, og som så får endnu sværere ved at klare sig.

Mange unge mener, at nedskæringerne på disse områder bidrager til at skabe og uddybe en økonomisk kløft i samfundet mellem rig og fattig. Politikerne hjælper altså kun de, der allerede er rige. Tina kommenterer på denne skævvridning både i forhold til kontanthjælpsloftet og forslaget om SU-nedskæringer:

” (...) jeg synes, at både det her med kontanthjælpsloft og SU'en er en rigtig skæv retning at gå i, fordi man ligesom gør det bedre for dem, der i forvejen har det godt, og man siger til de andre: 'Nu må I bare klare jer.'

Danmark er ifølge Tina på vej i en retning, som besværliggør livet for udsatte grupper. Både forslaget om SU-nedskæringer og kontanthjælpsloftet vidner om en klar retning mod øget ulighed, som regeringen har lagt, hvilket Tina i ovenstående citat tager klar afstand fra. Flere af de unge er af denne overbevisning og udtrykker, hvordan større ulighed i landet er forkert. Ifølge Maria bør man i stedet hjælpe, hvor der er behov for det, i stedet for at give mere og mere til dem, der i forvejen er rige:

” Jeg synes, det er uligheden, der gør det forkert. Det med, at man kan se, hvor meget forskel der er på folk i det miljø, hvor de tjener mange penge, og omvendt her. De har ikke behov for hjælp. Deres børn har heller ikke behov for hjælp, fordi de får hjælp fra deres forældre. Og alle dem, der ligesom bliver tabt på gulvet, det er dem, hvor forældrene ikke har et stort nok netværk eller penge til det. Det er altid dem, der kommer til at løbe i den kriminelle bane, fordi de ikke får de behov opfyldt, som andre gør.

Hendes skepsis i forhold til at tage penge fra folk, som ikke har dem i forvejen, er meget eksplicit. Ved at kæde ulighed sammen med en kriminel løbebane bliver det tydeligt, at de

unge mener, det er hos de udsatte grupper, man bliver nødt til at støtte op, hvis man vil forebygge kriminalitet. Dette er ikke det billede, der tegnes af den aktuelt førte politik.

Paralleller til USA

Således beskriver de unge en tendens til tiltagende strukturel uretfærdighed, hvor der tages fra de fattige og gives til de rige i systemet. Nina drager en parallel til USA, hvilket hun henviser til som det absolutte skrækeksempel i forhold til ulighed:

” Det er dårligt for samfundet på den måde, at samfundet bliver mere splittet. USA er jo en skrækhistorie for mig. Mange steder dernede ... Selvom der også er gode filmsteder, så er der rigtig mange steder dernede, hvor deres sociale system er kaput, og hvor det meget er dem i ghettoerne, som må klare sig selv, og de må lige tage to-tre jobs og ud i kriminalitet. De kan kun komme på college, hvis de har et eller andet særligt talent. Hvor jeg har det sådan: Sådan vil jeg ikke have, det skal være i Danmark i fremtiden. Selvom jeg nødvendigvis ikke er klog nok eller har tålmodighed nok til at læse på universitetet, så vil jeg jo gerne have, at min bror eller dem, der har vokset op med samme baggrund eller værre end mig, får den mulighed, uden at de skal tænke, at det kommer til at koste kassen (...)

At det udelukkende er dem, som er født ind i en velhavende familie, eller dem, der har et særligt talent, som kan komme ind på de videregående uddannelser, beskrives som et forfærdeligt samfund. Ifølge Nina skal der være lige muligheder for alle. Simone følger op på denne beskrivelse af øget ulighed, som hun mener forstærker fænomenet negativ social arv. Derfor er hun også meget kritisk og bekymret over den retning, som hun ser Danmark bevæge sig i:

” Det rykker i den retning, hvor de vil skære ned på det nu, og om fire år, tror jeg, vil de skære yderligere ned på det, også til sidst er jeg bange for, at det vil blive sådan noget ligesom i USA eller andre steder, hvor det kun er dem,

der virkelig kommer fra et rigt sted, der har en familiemæssig fordel eller har ressourcestærke forældre, som har råd til at tage en uddannelse, og så vil den sociale arv ... Altså, man vil aldrig have mulighed for at bryde fri. Jeg synes, at man trykker folk ned ved det.

Bekymringen er ikke et enestående tilfælde, idet den deles af mange af de unge i projektet. Flere udtrykker, at det ikke er retfærdigt, at unge med mange ressourcer hjemmefra er de eneste, der kan få adgang til samfundets goder. Nina forklarer her sin holdning til det danske velfærdssystem, som det har fungeret indtil nu. Ifølge hende har vi i Danmark haft fat i den lange ende:

” Jeg tror faktisk, at USA er et godt eksempel på, hvorfor det netop er bedre i Danmark. Fordi det kan godt være, at få har gavn af (...) at man kan lave lige så mange penge og mindre skat, men i det hele taget er der rigtig mange, der har gavn af det andet, og man får mere fællesskab. Man bliver et mere omsorgsfuldt menneske af at vokse op et sted, hvor at der ikke er så meget ulighed.

Nina er tydeligvis stærk modstander af den store ulighed, som findes i USA – og det ikke kun på grund af uligheden, men også de andre bi-effekter. Således vægter hun også stærkt fællesskab frem for et alt for individualiseret samfund, ligesom det ifølge hende er vigtigt, at borgerne har omsorg for hinanden.

Presser folk til det ypperste

” Jeg kan godt følge dem i, at det kunne være så dejligt, hvis man bare kunne være uden alle de her bekymringer. Desværre tænker jeg bare ikke sådan, og jeg tror bare, at det er den tankegang, der kører rigtig meget lige nu i den politik, der føres, med at man vil prøve at presse folk til det yderste, og hvis ikke de kan, så må de sgu knække nakken på det, fordi de penge kan bedre blive brugt på andre steder, ik’.

I ovenstående citat forklarer Anja sin fortolkning af regeringens førte politik og dens konse-

kvenser. Ifølge Anja er store dele af befolkningen ofre for denne politik, da folk bliver presset uhensigtsmæssigt hårdt. Noget tilsvarende beskriver en anden pige, Tina, idet hun uddyber, at folk ikke bare kommer ovenpå, hvis man presser dem hårdt nok. Sådan fungerede det hvert fald ikke for hendes mor:

” Man har det her princip med, at hvis folk bare har det stramt nok, skal de nok løfte sig selv op. Og der ved jeg bare, sådan af egne erfaringer og andre, at det gør man nødvendigvis ikke. Der berør det mig meget personligt, fordi jeg selv har en mor, der betalte til dagpenge og har arbejdet 12 år i rengøring ... Så har hun fået slidgigt, og så røg hun ud, og så kunne hun ikke være på dagpenge i mere end to år, selvom hun har betalt for det i så mange år.

Tinas egne erfaringer danner afsæt for en meget kritisk holdning til den førte politik, da hun selv har oplevet en mor, der ’knækkede nakken’ på at blive presset for hårdt. Der er en ide om, at vi hele tiden skal være fremadrettede og arbejde hårdere, men det mener de unge ikke giver mening for alle. Nathalie giver også sit besyv med i forhold til samfundsudviklingen:

” Når jeg hører alle de her lange taler om selvstændighed og lyst til arbejdsmarkedet, der hører jeg meget det her med: ’Jamen, så må du klare dig selv, fordi jeg skal have råd til en større bil’ (...) Så er man der i sin egen lille krystalkugle, og det tror jeg desværre, at der er nogle af dem, der er, politikere og måske også nogle andre rige mennesker i Danmark – eller måske bare i det hele taget også middelklassen.

Nathalie oplever, at folk helst vil leve i deres egen verden frem for at kigge ud af vinduet og forstå, hvad der virkelig foregår. Ifølge hende prioriterer de rige og de middelrige egne luksusbehov frem for solidaritet. Nathalie ser det som en ærgerlig tendens, at der ikke er mere solidaritet og medmenneskelig omsorg. Hun er kritisk over for en tendens til, at alt i dag handler penge, og menneskene forsvinder.

Boligsituationen i København

I dette afsnit retter de unge en kritik mod det københavnske boligmarked. Flere beskriver, at det er helt umuligt at skaffe sig en bolig, da boligpriserne er helt ude af takt med, hvad man kan betale på en SU.

Martin forklarer om problemet med boligsituationen i København:

” (...) man skulle se på huslejestigningen i København og områderne ud fra der, fordi man kan alligevel ikke bo her, hvis (...) man gerne ville, og der er en ledig lejlighed.

Ifølge Martin er det alt for dyrt at bo i hovedstadsområdet. Selvom lejlighederne er ledige, rækker økonomien som ung ikke til at betale huslejen. To andre unge, Nanna og Laurits, forklarer om deres erfaringer med boligmarkedet i København:

” Men problemet med min lejlighed har altid været, at den er 28 kvadratmeter og koster 5000. Det hænger jo ikke sammen på noget tidspunkt, altså, du kan kun få et værelse her i København. Folk lejer ud til minimum 4000 kroner (...) det er jo skudt i hovedet, det er 12 kvadratmeter, vi snakker om, ik’. Altså, det kunne bare gøres meget bedre.

4-5000 kroner for et sted at bo er ifølge de to unge helt urimeligt og urealistisk for en ung at betale i husleje – det kan ikke hænge sammen. Ifølge Simon må der derfor gøres noget oppefra, hvor han mener, politikerne har et ansvar:

” Simon: Jeg føler, politikerne og staten har et ansvar for, at vi får tag over hovedet, for det er ligesom os, der skaber fremtiden for resten af befolkningen i landet, i hvert fald fundamentet. Hvis vi ikke har noget sted at bo, og får færre og færre penge hvert år til at kunne bo for, så er der bare rigtig mange, der bliver tabt undervejs, og det skaber bare mange dårlige...

Martin: Vores fremtid bliver tabt på jorden.

Hvis politikerne ikke gør noget ved problemet, vil man tabe en stor gruppe unge på gulvet, der ikke kan finde et sted at bo. Citatet beskriver ydermere, hvordan SU-nedskæringerne kan have konsekvenser, når Simon refererer til de færre penge, som unge hele tiden modtager.

Betydningen af social ulighed

Problemet skyldes ifølge flere unge, at det er de unge med rige forældre, som får glæde af de billige boliger, mens andre må betale store summer for megen lidt plads. Det er dét, der ikke er retfærdigt, fortæller Martin endvidere: ”Hvordan kan det være, de rige har råd til at bo i det så billigt, når alle andre får det så dyrt?” Dette er en udbredt holdning blandt de unge. Hvis ens forældre har mange penge kan de købe lejligheder eller hjælpe til med huslejen:

” Jeg tror, det vil resultere i, at der er mange, der vil tænke, jamen nå så dropper jeg det, eller så har jeg ikke råd til den uddannelse, så lad mig hellere bare arbejde resten af mit liv eller et eller andet. Og så vil det kun være dem, som har forældre med gode jobs eller har forældre, der har råd til at købe en lejlighed til dem eller betale deres husleje.

Sofies kommentar opstår under en snak angående kontanthjælpsloftet, hvor det fremgår og begrundes, hvorfor de unge er meget uenige i regeringens førte politik. Igen mener de unge, som vi så i sidste afsnit, at eliten hver gang trækker det længste strå og sørger for sig selv. De unge, som ikke er født i privilegerede familier, får det svært, når de selv skal på boligjagt, fordi markedet er hårdt at byde ind på som ung. Der er heller ikke megen hjælp at hente i systemet hos de offentlige instanser, uddyber en anden ung. Hun påtaler en manglende ansvarstagen for alle de, der ikke har de rigtige kontakter:

” Jeg har været i systemet her, prøvet at finde en bolig i noget tid nu, og jeg har bare svært ved, at der ikke er nogen hjælp at hente fra de offentlige instanser – i hvert fald ikke i min situation. Kollegier og sådan noget har jeg også

skrevet mig op til i så lang tid, mens jeg studerede. Det fik jeg aldrig noget ud af. Så det har kun været fra kontakter, og så har det været sådan supermidlertidigt, et par måneder ad gangen. Jeg kunne bare godt tænke mig, at dem, der ligesom havde ansvaret, de ligesom tog ansvaret (...)

Den unge påpeger her, at der er et politisk ansvar, som de offentlige instanser ikke tager på sig i et rimeligt omfang. Simon er enig i den betragtning, hvilket han uddyber ved at diskutere politikernes manglende realitetssans og tidsfornemmelse:

” Det er, som om situationen er så akut. Ok, fra næste måned har den her familie måske ikke råd til at bo i deres lejlighed. Og de snakker om det, som om: 'Nå, men det er bare noget, der kan vente.' Altså, de her issues... Og det synes jeg også bare er meget i dét, det her med, at de slet ikke har realitets- og tidsfornemmelsen. Nogle af de her ting eller sager, altså ... Når man

diskuterer de her samfundsproblemer... For dem, der er det som om: 'Nå, men det er noget, der bare godt kan vente til næste måned, hvor vi lige tager en sandwich.

Simons beskrivelse af politikernes handlinger fremner et billede af politikernes manglende evne eller vilje til at tage problemet alvorligt. De unge føler sig ikke lyttet til og taget seriøst, men i stedet overset.

Generelt giver de unge udtryk for en følelse af at støde hovedet mod en mur i systemet, hvilket også gælder for Nick, som fortæller om sine oplevelser med boligsøgning:

” Nu har jeg betalt for boligportalen i et stykke tid, og man skriver til 20 boliger. Så får man måske et svar, som er sådan et 'auto reply', hvor der står, at der er 400 andre, der har søgt den her lejlighed, og vi har bare taget den første og den bedste – agtigt. Og sådan er det bare hele vejen igennem. De får folk til at betale 2-300

kroner på den her hjemmeside om måneden for bare at søge en bolig. Det virker overhovedet ikke (...)

Det er altså tydeligt at spore en frustration over systemet hos de unge, som føler sig overset – og i et vist omfang snydt – i boligspillet, og som ikke kan se nogen muligheder for at finde den eftertragtede bolig:

” Altså for mit vedkommende, der har jeg følt lidt, at dørene er blevet lukket, før de overhovedet har været åbne.

Man kan sige, at de unge giver udtryk for afmagt.

Ingen fast adresse

Når det er så svært at finde bolig, indebærer det, at nogle af de unge i perioder har stået uden fast adresse. Dette kan være en særdeles svær periode, hvor størstedelen af den unges tanker kredser omkring, hvor han eller hun skal sove den kommende nat. Således beskrives det af Mikkel:

” Det er med til at gøre mig helt skør i bolden at gå og tænke over: 'Hvor skal jeg nu tage hen i nat?' Bare her for en lille to måneders tid siden, der gik jeg jo selv og var sådan: 'Hvad gør jeg nu? Hvor skal jeg sove i nat?' og du ved, jeg fik slet ikke tænkt over: 'Hey, dejligt vejr i dag' eller 'Hold kæft, hvor har jeg det egentlig godt.' Nej nej, det var bare, hvor jeg skal sove nu. Det var stress på stress på stress, og det ønsker jeg sgu egentlig ikke for vores efterkommere. Jeg vil da helt klart gerne have, at de har mulighed for at komme i gang og ikke sidde som i min situation: 'Hvad gør jeg i nat? Har jeg taget over hovedet? Skal jeg sove på gaden? Skal jeg gå på gaden? Hvad skal jeg?'

Mikkels beskrivelse af livet uden fast bolig går igen hos flere unge, som også beretter om, at det hurtigt kommer til at fylde hele ens hverdag. Den kommende nat bliver ens eneste fokus. Det kan derfor være svært at fastholde

et arbejde, fordi tankerne er et helt andet sted, fortæller Jan:

” Så gik der lige en måned, så var jeg ved at miste mit job også, og så endte jeg så med at finde et fast sted at bo (...) i hvert fald pt., og det gjorde så, at jeg var heldig at kunne beholde mit job, men jeg var ved at blive smidt ud af det, fordi de ikke kunne lide mig, bare fordi jeg ikke kunne holde fokus på arbejdet. Jeg havde så mange tanker om: 'Hvor skal jeg nu crashe i aften? Er det okay, jeg crasher der? Skal jeg finde på noget allerede i næste uge?' Så bliver du ringet op: 'Ej, du kan ikke crashe her,' eller et eller andet. Man skal bare have alle de der udveje: Plan a, b, c, d og e. Man bliver nødt til at have en masse planlagt.

De to ovenstående udtalelser giver et tydeligt indblik i, hvor vigtigt det er at have et fast sted at bo. Uden det kan man løbe ind i en ond spiral, hvor resten af ens hverdag bliver usammenhængende, hvilket kan få negative konsekvenser for både uddannelse og arbejde. Blandt andet fordi det kan være svært at falde til ro og blive klar til den efterfølgende dag, hvis man ikke kan lukke af nogle timer i sit eget sted, siger Mathias:

” Altså, jeg vil bare sige, at det der med, at jeg har boet hos nogle kammerater og nogle veninder og sådan noget, det har været rigtig svært for mig at falde ind. Og falde til ro. Det kan jeg bare ikke sådan hos andre mennesker. Da jeg var mindre, der kunne jeg fandeme falde til ro, lige meget hvor jeg var, om jeg kom på et bosted, eller hvad fanden der skete, så var jeg jo godt placeret, ik'. Nu er jeg fandeme ved at blive sindssyg af at gå og spekulere over alle de her ting.

Permanent hjemløshed

I Jans tilfælde var han heldig at finde en ny bolig forholdsvis kort tid, efter han mistede sin gamle, men sådan er det ikke for alle unge – især ikke, hvis det ikke lykkes dem at finde en bolig, kort tid efter de har mistet den gamle:

” Jo, men også netop, fordi det der med at være hjemløs, det er jo også bevist, at desto længere tid du går på gaden, desto større sandsynlighed er der for, at det bliver permanent.

Og når hjemløsheden bliver mere permanent, kan den have alvorlige eftervirkninger. Dette beskriver Nina, når hun fortæller om sit tidligere liv på gaden. I citatet svarer hun på spørgsmålet 'Hvad er det bedste og det værste ved at være dig lige nu?':

” Det værste i mit liv lige nu er nok, at selvom det snart er to år siden, jeg forlod gadelivet, så er jeg stadigvæk dybt traumatiseret. Der kommer stadigvæk 10.000 eftervirkninger. I dag gik det eksempelvis op for mig, at når jeg går på offentlig gade, går jeg stadigvæk og kigger ned i jorden i håb om at finde nogle mønter eller et eller andet, jeg kan bruge – selvom det ikke er nødvendigt.

” Det bedste ved at være mig lige nu, det er at jeg rent faktisk overlevede cirka syv år på gaden, og det lykkedes mig at komme tilbage på sporet, inden det gik helt galt, så jeg stadigvæk er i stand til at gå i skole og på arbejde.

Det har således ikke været nemt for Nina, og hun er stadig ikke helt kommet på den anden side endnu, idet hun fortsat oplever eftervirkninger. Boliger til priser, der kan betales, er altså en nødvendighed for de unge, hvis de ikke skal de have samme oplevelser i deres liv, som Nina har haft. Det er jo ikke sikkert, at de klarer det lige så godt som hende. Derfor beskriver de unge også en frustration over det nybyggeri, som i øjeblikket opstår rundt omkring i København: Det henvender sig til de forkerte grupper:

” Martin: De her områder, der hele tiden dukker op, og så er de bare sindssygt dyre.

Mie: De laver hele tiden nye boliger.

Martin: Men de er ikke lavet til dem, der virkelig har brug for dem. Det er mere til sådan nogle der Hellerup-multimillionærer.

Malthe: Ja, lige præcis. Dem der, som lige er på vej til at blive lavet ude i Ørestaden, de er pænt dyre.

De unge beskriver her, hvordan de er uenige i de boligprojekter, som i øjeblikket bliver opført.

Uddannelse

Afsnittet om uddannelse indkredser de unges mere overordnede holdninger til det uddannelsessystem, som en stor del af de unge i projektet selv er en del af. Det indebærer særligt en diskussion om karakterer og spørgsmålet omkring, hvad den gode faglighed er.

Karakterer

Flere af projektets unge er i gang med en uddannelse og bliver derfor tit bedømt med karakterer. Karakterer er noget, som fylder meget i hovedet på flere af de unge. Særligt i perioden op til og efter eksamen blev der således uploadet flere tekster på hjemmesiden herom:

” Jeg sad faktisk lige og tænkte for mig selv, hvordan mine eksamener var gået, og nu hvor jeg tænker over det, så fortryder jeg rigtig meget, at jeg ikke tog mig mere sammen. Jeg har fået fire firtaller, og det plejer jeg aldrig at få – på mit karakterblad var der ikke et eneste firtal. Jeg er bare så skuffet over mig selv lige nu, jeg ved ikke helt, hvordan jeg skal kunne klare mig i fremtiden med sådan nogle lortekarakterer. Men så må jeg bare tage mig rigtig sammen på gymnasiet.

” Lige nu venter jeg på mine veninder, så de kan komme, og vi kan læse op til vores eksamen, som er vores tredje eksamen. Jeg har været igennem de to andre med 12-taller, og jeg er rigtig glad for dem, men nu er jeg bare nervøs for, at det går downhill, fordi jeg skal op til idræt, og det er ordentligt svært.

Ovenstående citater fra hjemmesiden giver et indblik i to unges tanker midt i en eksamensperiode. Det er tydeligt, at karakterer fylder og er

med til at gøre dem nervøse både for eksamen og for fremtiden.

Er karakterer med til at slukke drømme?

På trods af nervøsiteten omkring eksaminerne har de unge ikke en entydig negativ holdning til karakterer. Et par unge oplever karakterer som en god ting, der kan være retningsgivende for, hvad der fagligt skal arbejdes med fremover. Dette tæller eksempelvis Mie:

” Nu går jeg på en specialskole, og så i de forskellige fag synes jeg, at hvis jeg for eksempel får 4, så ved jeg, at jeg skal måske koncentrere mig mere om det her fag. Jeg har også været til en eksamen, hvor det var bestået/ikke-bestået. Altså, det synes jeg ikke er godt, fordi så ved jeg ikke, hvor jeg ligger.

Ifølge Mie kan karaktererne indikere, hvilket niveau man ligger på i klassen, så man ved, hvilke fag man skal arbejde med. Bestået/ikke-bestået er sværere at forholde sig til. En anden ung, Emilie, ser heller ikke negativt på karakterer:

” Interviewer: Slukker karakterer drømme?

Emilie: Jeg synes ikke, karakterer behøver at slukke drømme. Jeg har lige været til eksamen og fik kun 02, men det handler også om, om du gider at forberede dig eller ej. Jeg forberedte mig ikke nok. Det var selvforskyldt, men jeg ved, at jeg næste gang bare må forberede mig mere.

Emilie udtrykker således, at det blot handler om at gide, og at dårlige karakterer kan være motiverende. Dette er der dog delte meninger om hos de unge. Maries holdninger til karakterer er mere blandede, når hun svarer på det samme spørgsmål som Emilie:

” For mig slukker det ikke drømmen, fordi hvis jeg får 02, så ved jeg, at jeg bare skal gøre det bedre. Men for nogle gør det. Hvis de kommer i skole og gør deres allerbedste, alt hvad de overhovedet kan, så bliver de jo skide kede af det og giver op med det samme. Det er jo meget individuelt. Hvis man har gjort sit bedste og ikke

føler, man kan gøre mere, så kan jeg godt se, at det slukker drømme. Sådan ville jeg have det.

Personligt oplever Marie, at dårlige karakterer hænger sammen med, at hun har gjort en for lille indsats i faget. Omvendt fortæller hun også, at det ikke er alle, som oplever det på den måde. Anna uddyber ligeledes den side af karaktererne, som kan fremkalde en opgivende adfærd hos de unge:

” Hvis man ikke har gode karakterer fra folkeskolen, så kan det blive rigtig svært at få en ny chance og et nyt uddannelsesforløb, og så ender man måske med at tænke: 'Jeg kan slet ikke finde ud af det der skole der,' eller 'Jeg får bare pisse dårlige karakterer, så jeg kan ikke bestå eller få høje nok karakterer til at komme ind på den her skole.' Det slukker ligesom drømmen, inden den overhovedet er kommet i gang. Det synes jeg er lidt mærkeligt.

Ud fra Annas betragtning bliver dårlige karakterer således en klods om benet, der kan være svær at løsrive sig fra, hvorfor nogle unge simpelthen giver op.

Understøtter ikke faglig nysgerrighed

Ifølge Majken medvirker anvendelsen af karakterer ikke til faglig nysgerrighed. I stedet vælger elever fag ud fra muligheden for gode karakterer:

” Jeg synes, der bliver lagt for megen vægt på karakterer. Det begrænser rigtig meget alles akademiske udvikling, fordi man plejer at vælge emner (...) og valgfag, der er nemmere at få gode karakterer i, end dem, man interesserer sig for. Nu så jeg en student, der havde fået sådan der 12,1 i gennemsnit, men han sagde, at han havde valgt nemme emner og valgfag, hvor han kunne få gode karakterer i – i stedet for ting, han går op i, og som interesserer ham.

Majken oplever, at unge ikke vælger fag efter interesse, men blot vælger fag i forhold til de nemmeste 12-taller. Dette er et problem, som

ifølge Aicha begrænser unges akademiske udvikling:

” Mere fokus på uddannelse og læringen selv i stedet for karakterer. Fordi der er for meget fokus på at få gode karakterer i stedet for at læse spændende fag. Eller man vælger nemme fag, fordi man ved, man vil få gode karakterer. I stedet skulle man hellere vælge en svær linje, hvis det er det, man gerne vil lære.

Det store fokus på karaktersnittet (som er det, der giver adgang til de videregående uddannelser) er således et af problemerne. Ud fra Aichas betragtning er det nemlig for risikabelt at vælge svære fag, hvor udsigterne til høje karakterer er dårligere, da man således får et lavere gennemsnit i forhold til andre, som har valgt ”nemme” valgfag.

Jeg er bulldozeren, ikke hjernen

I forlængelse af udsagnet om drømme, som slukkes, inden de er kommet i gang, udtaler Anja om sin manglende forståelse for karaktersnit på maleruddannelsen:

” Marie: Maleruddannelsen skal du have et snit i matematik, fordi du skal regne hele tiden.

Anja: (...) Men alligevel, så tænk på, hvor mange der bliver tabt af den grund. Hvis du er virkelig dårlig fagligt, men gerne vil have en erhvervsuddannelse. Altså, der er det lidt mere, hvor man lærer nogle skills, og så går man lidt videre derfra. Nu om dage bruger vi alle sammen telefon med lommeregner. De der fysiske ting, der kan jeg ikke forstå, hvorfor der skal være et snit.

Anja vurderer, at flere unge bliver tabt i systemet, fordi de ikke er fagligt stærke og derfor ikke kan opfylde kravene til erhvervsuddannelserne. Uddannelsessystemet placerer således den boglige faglighed på en piedestal og nedtoner de praktiske færdigheder, hvilket Niklas ligeledes oplever:

” Jeg forstår godt, at man skal have et snit, når man skal være læge eller et eller andet fagligt,

hvor man SKAL kunne de forskellige ting. Men maleruddannelsen er altså lige meget.

Ifølge Niklas behøver alle uddannelser ikke udelukkende baseres på boglige kompetencer, hvis dette ikke er det væsentlige i faget. En anden ung, Martin, siger:

” Lige omkring arbejde, der er jeg en bulldozer, der er jeg ikke hjernen. Så for mig er det også svært netop det der med at finde en uddannelse, fordi jeg skal ikke tænke, jeg skal bare i gang.

At Martin snarere er bulldozeren end hjernen bliver en begrænsning for ham, idet uddannelser rettet mod de bogligt svagere unge ikke hænger på træerne. Han foreslår derfor: ”Der skal også være flere valgmuligheder for folk, der er gode praktiske.”

De gode egenskaber i uddannelsessystemet

Anja kommenterer på, hvilke egenskaber der anerkendes i uddannelsessystemet:

” (...) hvis jeg prøvede at blive advokat, og en eller anden pige med høje karakterer prøvede det, så er det selvfølgelig hende, der ville komme ind, fordi hun har de højeste karakterer. Men til gengæld kan det være, at jeg er bedre på det sociale eller det kreative, bare ikke på det faglige. Jeg synes, de burde begynde at bedømme lidt mere på det sociale og kreative.

Ifølge Anja bør man ikke udelukkende vurdere optagelsen til videregående uddannelser på baggrund af karakterer, da andre egenskaber og kompetencer kan være mindst lige så nødvendige på arbejdsmarkedet, herunder sociale og kreative kompetencer. Derfor foreslår hun, at man i større omfang skal lave et mere mangfoldigt optag, som ikke favoriserer dem, der kan score gode karakterer.

”Lige omkring arbejde, der er jeg en bulldozer, der er jeg ikke hjernen. Så for mig er det også svært netop det der med at finde en uddannelse, fordi jeg skal ikke tænke, jeg skal bare i gang.”

Unge med særlige livserfaringer har sværere ved uddannelse

Et andet emne, som et par unge vender, er måden hvorpå uddannelsessystemet ifølge dem særligt favoriserer unge med en stærk social baggrund. Amalie fortæller om, hvordan hendes barndom var præget af en familie, hvor skolen ikke blev prioriteret højt:

”Jeg kom i hvert fald ikke i skole. Det gik mine forældre ikke så meget op i. De kunne heller ikke hjælpe mig med at lave lektier. Man bliver tabt, hvis man ikke får den hjælp, man får brug for.

Amalies udtalelse giver et indblik i, hvordan hendes forældres manglende engagement og forudsætninger for at støtte hendes skolegang har smittet af på hendes egen motivation for at gå i skole, hvilket har gjort det betydeligt sværere for hende. Amalie står ikke alene med denne fornemmelse af, at uddannelsessystemet

er hårdere for dem, som ikke har det nemt derhjemme. Simone fortæller om sine oplevelser:

”Hvis du har meget fravær, fordi du har haft nogle hårde perioder i folkeskolen, fordi du har haft nogle familiemedlemmer, der er døde, eller nogle forskellige ting, du er blevet udsat for, og det har taget rigtig hårdt på dig, så lukker det ned for rigtig mange muligheder.

Hvis man er blevet udsat for noget derhjemme, kan det altså ifølge Simone være medvirkende til, at man allerede i en ung alder lukker ned for muligheder, som burde være åbne for én. Mie fortæller, at dette også kan være gældende i andre tilfælde:

”Der er også nogle, der bliver stoppet, fordi de er så ordblinde og ikke kan få hjælp med deres ordblindhed. Så kan de ikke komme ind, bare fordi de har noget med, de er blevet født med. Det er heller ikke fair.

En medfødt udfordring såsom ordblindhed bliver altså ifølge Mie mere begrænsende, end den burde være. Unge bliver stoppet i uddannelses-systemet, fordi deres udfordringer ikke bliver håndteret rigtigt.

Hash og Christiania

Flere unge diskuterer hashrygning på et overordnet niveau både i forhold til holdninger om legalisering af hash og i forhold til hash på Christiania. Løsningsforslagene kommer i dette afsnit til at overlappende de udfordringer, som de unge tager op, hvorfor der ikke i afsnittet 'De unges løsningsforslag' vil være et afsnit om hash og Christiania.

Legalisering af hash

Blandt de unge, der udtaler sig om emnet, er der blandede holdninger til, om hash skal legaliseres eller ej. Størstedelen mener dog, at

hash skal legaliseres. Thomas fortæller om sin holdning til emnet:

” Jeg mener, at hashen skal legaliseres, så folk ikke skal kriminaliseres for at røre et stof, der er meget mindre skadeligt end alkohol, som staten godt kan tjene penge på!

En anden ung, Magnus, er enig i Thomas' betragtning. Han tilføjer, at dette kan føre til mindre kriminalitet:

” Men jeg synes faktisk, at det er dumt af staten, at de ikke gør det lovligt – altså hash. Fordi så får de penge for det (...) i stedet for, alle mulige andre random mennesker får penge for at sælge hash. Faktisk så formindsker det også kriminaliteten. Så jeg synes, at staten skulle være lidt klogere og gøre hash lovligt. Ikke fordi jeg ryger hash eller noget, fordi det gør jeg slet ikke. Det er bare, så vi kan tjene lidt flere penge og være et lidt rigere land.

Magnus ser det således som grundlæggende dumt, at hash ikke legaliseres, da vi på denne måde kunne blive et rigere land med mindre kriminalitet. Som nævnt er det dog ikke alle de unge, der mener, at hash skal legaliseres. En ung foreslår på hjemmesiden: "Byg en politistation midt på staden, så salget stopper."

Således kan der aflæses to helt forskellige holdninger til dette emne.

Bandekrig i København på grund af hash

Sussi fortæller om sin holdning til hash-salget, hvor hun placerer sig i midten af de to modsatte holdninger. Hun ser både fordele og ulemper ved legalisering:

” Både ja og nej, altså, der er fordele og ulemper ved det, kan man sige. Ulemperne ved det er, eller min teori er, at der kommer til at komme rigtig megen bandekrig, hvis vi legaliserer hashen. Men alligevel er det fuldstændig åndsvagt, at det skal være strafbart at sælge hash. Ikke fordi jeg ... Jo, jeg ryger selv, men ikke fordi det er derfor, men mere fordi jeg synes, at vi kan bruge nogle andre potentialer til at bruge vores skattepenge.

Fordelene ved legalisering er, som også tidligere nævnt, dels at politiet vil kunne bruge deres ressourcer anderledes, og dels at det vil komme statskassen til gavn. Ulempen ved en eventuel legalisering er, at den kan bidrage til mere ban-

dekning i København. Sussi er ikke den eneste, der bekymrer sig om bandekrig. En anden ung beskriver på hjemmesiden, hvordan han oplevede rydningen af Christianias Pusher Street i efteråret:

” Når man tager sådan et stort hashmarked og lukker det ned, så lukker man det jo ikke ned, man spreder det bare ud til andre steder. Og med de her nye grupper (bander, red.), som holder deres indtog, de her store grupper, så kan dem, der sidder på magten nu, begynde at føle sig true, og de nye grupper kan se dem som deres indgangsbillet til en stor del af det københavnske hashmarked. Og jeg mener, at det potentielt kan udløse en ny bandekrig, og det er der jo ikke nogen, der vil have. Det ville kræve endnu flere ressourcer af politiet, og det vil gøre, at der er folk, der bliver skadet og måske endda slået ihjel. Det vil kræve, at der bliver hæværk og det ene og det andet. Jeg mener, at det er en rigtig, rigtig dårlig ide at gøre det lige nu. Jeg mener generelt, at de bare skulle lade det være og ligesom lade det styre sig selv. Måske køre det som et forsøg på en form for fri hash, men det til side, så mener jeg, at det potentielt kan udløse en ny bandekrig med politiets nyeste rydning af Pusher Street.

Denne unge er således skeptisk over for politiets indgriben på Christiania, da han ikke mener, den løser nogen problemer – tværtimod frygter han, at det kan være med til at starte en bandekrig.

Løsningsforslag til det politiske system

Flere ungdomsboliger

De unge beskriver mange løsningsforslag i forhold til boligudfordringerne i København. Men særligt peger de på forskellige varianter af ungdomsboliger. Anna forklarer, hvordan hun mener, der skal mere støtte til boliger for unge i uddannelse:

” Altså, jeg synes, der skal være flere ungdomsboliger, og jeg synes, at hvis det er, man er på ungdomsuddannelse, så synes jeg, man skal have muligheden, altså, for eksempel hvis jeg kommer fra udkants-Danmark og siger, at det eneste sted, min uddannelse er, det er i København... Kommer derind, får måske 5000 udbetalt af min SU, og det får jeg nok ikke engang, når det der SU bliver skrabet af, hvordan skal jeg finde mig en lejlighed? Så synes jeg, der skal være større hjælpemidler til, at man kan få en lejlighed, som er til at betale, og især når man i forvejen ikke har nok penge.

Kommentaren her forholder sig både til manglen på billige boliger og foreslår, at der skal laves flere ungdomsboliger. Samtidig beskriver Anna også en ide om at hjælpe studerende med at betale deres bolig eller finde en bolig, der er til at betale. Det skal dog ikke udelukkende være boliger til studerende, fordi der også er mange unge i København, der ikke studerer, men stadig ikke kan lægge 5000 kroner om måneden i husleje:

” Altså, jeg kunne bare godt tænke mig nogle rigtig billige ungdoms- og studieboliger, fordi der er også dem, der ikke er på uddannelse, som også har et behov for boliger. Fordi der er så megen hjemløshed i forhold til de unge mennesker, fordi der ikke er noget at betale.

Flere ungdomsboliger er altså et behov, som mange af de unge taler om. William taler også mere konkret om opførelsen af dem, hvor der tages udgangspunkt i container-byggeri inspireret af byggeri i Holland:

” Niklas: (...) studietur sidste år, der var der bygget hele byer af containere. Altså så stabler du otte op, og så laver du bare hundrede hen, og så har du 800.

Sophie: Den her er større end min lejlighed.

Niklas: Det er helt klart også en fed måde, fordi så får man også brugt rigtig megen plads med rigtig få materialer, så fylder de her containere ikke særlig meget. Der er faktisk plads til en eller to familier i sådan en her. Eller to studielejligheder i sådan en enkelt container.

Container-byggeriet bliver taget op flere gange i løbet af projektet som en løsning til at få mest muligt ud af den trange plads i København. På den måde kan der nemlig også bygges i kanalerne, som står uberørt hen i forhold til byggeri:

” Ud af gamle fragtcontainere, de har også lavet noget ude ved Nordhavn nu, der skulle være til studerende ... Det så faktisk totalt blæret ud, og der er så mange kanaler i København, det kunne man lave, mand (...) Altså, rigtig billige penge, sådan så det (...) kan køre rundt, ik.

Flere billige ungdomsboliger er altså det helt overordnede løsningsforslag, som de unge peger på. Det skal være lettere at få en god bolig som ung fra en ikke-velhavende familie.

Bo tættere

Sofia nævner de store villaer rundt omkring i landet, hvor der nu kun bor én familie, som spild af plads. Her, mener hun, kunne man godt rykke sammen:

” Altså, jeg vil sige, jeg har mange sådan ideer, ik’, omkring hvordan man kunne gøre. Der er for eksempel rigtig mange villaer, hvor der bor måske en familie, hvor der i virkeligheden er plads til tre familier. Hvor jeg måske godt kunne se os bo ... Ligesom prøve at udnytte den her plads lidt mere, fordi vi er et lille land. Vi har trods alt ikke plads til alverden.

En anden ung, Magnus, understreger denne pointe, når han beskriver tendensen med at sammenlægge to mindre lejligheder til en stor, hvilket han ligeledes ser som et problem. Der burde kunne bo flere mennesker i de store lejligheder:

” Der er også nogen dobbeltlejligheder, hvor jeg tænker: De må også godt lige separeres igen, ik’. Sælg dem videre.

Magnus er utilfreds med, at nogle vælger at samle to lejligheder til én lejlighed, da der dermed bliver færre lejligheder til rådighed i København.

Samlet set oplever de unge en følelse af uretfærdighed på boligmarkedet, som kun tilgodeser de ressourcestærke, hvilket har fatale konsekvenser for de unge, der ikke har rige forældre. Der er en mangel på lighed, og den nuværende regering gør det slet ikke bedre – tværtimod.

Løsningsforslag til uddannelse

Færre karakterer – mere feedback

En gruppe unge diskuterer til en workshop, hvordan man kan forøge fokus på læring i uddannelsessystemet. Nadja sammenfatter i nedenstående to citater, hvad gruppen kom frem til:

” Vi tænkte, at karakterer ikke skal betyde så meget. I stedet skal man have mundtlig feedback (...)

” Jeg synes, man skal have mere feedback. Hvis jeg for eksempel har fået fire firtaller i fysik, så ved jeg bare, at jeg har fået fire firtaller. Jeg ved ikke, hvordan jeg kan gøre det bedre.

Disse unge mener, at karakterer skal have mindre betydning, og feedback skal i højsædet. På denne måde kan eleverne i større grad sætte sig ind i, hvad de skal arbejde med, og misforståelser kan diskuteres. Dette kan være medvirkende til at sikre læring frem for udelukkende karakterforbedring.

Lærere skal hjælpe udsatte unge

Michelle mener, at lærerne skal blive bedre til at træde ind og tage fat i de børn, som har det svært:

” Det er jo der, hvor en lærer skal træde ind. De kan jo sagtens se, hvornår børnene har svært ved forskellige ting. Både på årsplan, men samtidig når de sidder i undervisningen, fordi det er jobbet som lærer. Det er der, hvor læreren skal træde ind og snakke med forældrene.

Michelle mener altså, at lærerne skal kunne hjælpe de børn, som ikke har det nemt, fordi det ifølge hende er en del af jobbet. Dette er en måde at undgå, at børn, der kommer fra familier, hvor forældrene ikke selv kan hjælpe, falder igennem systemet. Hun foreslår derfor senere,

at lærerne skal være bedre til at skaffe hjælpelærere og sende børn og unge i lektiecafeer.

Andre relevante løsningsforslag

Disse løsningsforslag henvender sig ikke direkte til de problematikker, som de unge har taget op i afsnittet om uddannelse. Det er dog stadig nogle vigtige pointer og løsninger, hvorfor vi har valgt at lave et særskilt afsnit til dem.

Rådgivning og kurser inden uddannelsesstart

Martin fortæller om, hvor vigtigt det er med mere rådgivning og hjælp til unge, som skal i gang med at uddanne sig:

” Man har brug for noget mere rådgivning og noget mere hjælp, og så noget mere tempo på efter folkeskolen eller efter gymnasiet, eller hvad man nu gør efter 10. Så ligesom at få fat i de her unge mennesker som mig selv og sige: 'Jamen, hvad vil du nu? Skal vi finde ud af det sammen? Skal jeg hjælpe dig med at komme i gang her? Du har de her muligheder, skal vi prøve at indskrænke det og prøve med nogen praktikpladser?' Eventuelt for lige at se: 'Hey, hvad vil jeg?' Og når man så har fundet ud af det, så er det jo bare at gå i gang, altså, sikkert blive skrevet ind (...) på hvad man nu vil ind på ... Og så komme i gang med en uddannelse, finde et sted og bo og alle de der ting. Og helt klart

også, at der ikke skal gå for lang tid, før man kommer videre med det næste. Men helt klart hele tiden også være bevidst om, hvad man vil, hvem man er og alle de der ting, samtidig med at man skal have den her hjælpende hånd til at finde ud af, hvad mulighederne er, ik'. Det tror jeg helt klart er vigtigt for langt de fleste unge mennesker. Nu kan jeg selvfølgelig kun snakke for mig selv, men jeg tror også, det er vigtigt for andre, der står i min situation.

Ifølge Martin er det helt nødvendigt med hjælp til diverse ting angående uddannelse, hvis unge skal komme godt videre i systemet og undgå at havne i en gråzone uddannelsesmæssigt.

Tina betoner også, hvor vigtigt det er at få hjælp i forhold til uddannelsesmuligheder, hvor hun – særligt efter loven om begrænsningen af dobbeltuddannelser – giver sit bud på, hvordan man kan støtte unge i at finde den rigtige uddannelse:

” Jeg synes, det der med kurser, inden man starter på uddannelse, kunne være rigtig godt, især når der er kommet det der uddannelsesloft. Så man ikke står i en uddannelsessituation, som man fortryder fuldstændig. Det ville være en rigtig god ide.

Tinas ide er at starte kurser op, hvor man kan afprøve sine uddannelsesideer, inden man skal starte direkte på universitetet. På den måde er sandsynligheden for, at man finder en uddan-

Ungdomslivet – på godt og ondt

denne sidste tredje del tager vi fat i de udsagn fra de unge, som handler om deres hverdag og om forskellige oplevelser og situationer, man som regel støder på, når man er ung. Nogle af emnerne kan relateres til, hvordan det er at være ung med særlige livserfaringer – at være vokset op under anderledes kår end de fleste – mens andre af emnerne handler om noget, som de fleste unge går igennem.

Til forskel fra de to foregående dele af rapporten består denne del kun af et samlet kapitel. I dette kapitel findes de følgende fem afsnit:

- * **Grupper og fællesskaber**
- * **Noget at stå op til**
- * **Skolen**
- * **Deling af nøgenbilleder på de sociale medier**
- * **At flytte hjemmefra**

”Da jeg ikke havde noget skole og ikke noget at stå op til, og alle tingene bare kørte ad lort til, så tænkte jeg bare: ’Ok, jeg kan lige så godt tage ud og drikke ... Jeg kan lige så godt smadre det her.’ For der er ikke noget, der kan ske, som ... Det går allerede så slemt. Hvordan kan det her gøre det meget værre?”

Kapitel 5:

Fællesskaber, skole samt overgangen til voksenlivet

Grupper og fællesskaber

I en gruppesamtale til en workshop taler Camilla ud fra et billede, hun har valgt gennem en af gruppeøvelserne. Billedet forestiller en cigaret, og hun siger:

” Ja. Jeg har valgt det her billede, fordi størstedelen af de unge nu til dags ryger, altså fordi de går med forkerte mennesker, som også ryger. De har måske ikke lyst til at ryge, men de går med forkerte mennesker, som gør det.

Camilla bliver bedt om at give sit billede en overskrift, og hun vælger: 'Det er svært at være ung.' Da gruppen begynder at tale om dette overordnede emne, bevæger samtalen sig i forskellige retninger, som alle har noget at gøre med hverdagslivet som ung. Disse emner bliver præsenteret i dette og næste afsnit.

Hovedemnet for dette afsnit er grupper og fællesskaber. Som vi også ser i Camillas udsagn, så har rygning for hende noget at gøre med at blive påvirket af de mennesker, man er sammen med. Selvom hun ikke har lyst til at ryge, så starter hun, fordi hun er omgivet af mennesker, som gør det. De unge fortæller om, hvor vigtig det er at være en del af et fællesskab, som har en positiv indflydelse på dem. Det gør de ud fra fortællinger om grupper, hvor de for at passe ind i gruppen har gjort ting, som de i dag ikke

synes er godt. Disse forskellige ting er: Cigaretter, hash, stoffer samt kriminalitet.

Camilla fortæller om, hvorfor hun begyndte at ryge:

” Jeg syntes ikke, det var sejt, da jeg begyndte. Jeg ser på mange, der synes, det er sejt. Jeg begyndte, fordi min veninde røg. Så tænkte jeg: 'Ok, det kan jeg godt lige prøve at se, hvad er.' Det er, fordi mine venner gjorde det, og så tænkte jeg bare (...) 'Så kan jeg lige så godt også ryge.

Her understreger Camilla, at hun ikke begyndte at ryge, fordi hun syntes, det var sejt, men fordi hendes venner også gjorde det. Her er der altså ikke tale om at ryge, fordi andre skal tænke, at man er sej. Her er der tale om en påvirkning, som på mange måder udelukkende handler om, at hun prøver at ryge, fordi hun ser veninden gøre det. I Camillas udsagn handler det om at ville prøve det samme, som den hun er sammen med gør.

Fatima fortæller også om sine oplevelser, og om hvorfor hun ryger:

” Fatima: Det er, fordi når man ryger, så er man en del af fællesskabet, for alle man kender ryger også.

Interviewer: Men fællesskab er normalt et ord, man forbinder med noget godt, er det ikke?

Fatima: Jamen, det kan også være noget dårligt, hvis det gør, at man bliver lokket til nogle ting, man måske ikke vil og ikke kan se konsekvenserne af. Det behøver ikke nødvendigvis at være gruppepres – ikke at nu skal du ryge – men det kan også være det her med, at det gør alle de andre også, så bliver det det normale.

Her fortæller Fatima, hvordan rygning kan være med til, at man føler sig som en del af fællesskabet, og at dette ikke nødvendigvis er en god ting. Man kan både blive lokket til ting i fællesskabet, men i dette tilfælde handler det for Fatima mere om, at det er et valg, hun selv tager, fordi det i gruppen er det normale at gøre. Når man er i en gruppe, hvor alle – eller de fleste – gør noget, så er det nemt at indoptage disse vaner og handlinger, fordi man påvirker hinanden og gør det, som er det normale i gruppen. For Fatima handler denne form for påvirkning om den negative form for fællesskab.

Fatima siger yderligere:

” Og nogle tager skridtet videre og prøver måske et eller andet, måske stoffer, men hvis nu de havde været i et andet fællesskab ... Så derfor synes jeg, at fællesskab også kan bruges som noget negativt. Den måde man gør meget for at være en del af fællesskabet. Man kan få sig selv til at gå langt, uden man selv ved det.

Fatima tilføjer, at den negative form for fællesskab også kan betyde, at man bevæger sig ud i at prøve andet end cigaretter – måske stoffer. Når man er en del af et fællesskab eller en gruppe, så kan man begynde at 'gå langt, uden man selv ved det'. Her siger Fatimas fortælling igen noget om, hvordan man har en tendens til at 'flyde med' på det, de andre i gruppen gør, og at dette ofte sker ubevidst, fordi det i det pågældende fællesskab er det normale at gøre.

Men på et tidspunkt bliver nogle af de unge bevidste om, at det, de gør i gruppen, ikke er godt for dem. Her bringes nogle andre tanker i spil, i

forhold til hvorfor de alligevel bliver ved med at gøre det. Følgende dialog udspiller sig mellem Maja, Fatima og Camilla:

” Maja: Det er nok det der med, at man vil helst ikke vil blive holdt udenfor. Man vil gerne være så social som overhovedet muligt. Så man gør måske noget, som ender med at blive en dårlig vane. At ryge eller at drikke lidt for megen alkohol i weekenderne, eller ...

Camilla: Eller være sammen med nogen, man måske ikke vil være sammen med. Fordi på det tidspunkt kan man godt se, at det ikke er godt for én, men der gør man det også bare for at passe ind sammen med de andre.

Interviewer: Hvad kunne det være?

Fatima: Jamen, det kunne være sådan noget som smøger eller hash eller stoffer eller ...

Camilla: Eller lave kriminalitet.

Maja: Det kan også være noget, man gør for at få accept af andre mennesker. Og imponere.

I dialogen begynder det, man gør i gruppen, nu at handle om ikke at ville blive holdt udenfor. På denne måde kan et 'nej tak' til cigaretter, stoffer, alkohol eller kriminalitet have en negativ konsekvens for den unge. Får man ikke sagt 'nej tak', men gør i stedet det samme som gruppen, kan det dog udvikle sig til noget negativt for den unge og dennes udvikling. Selvom Camilla bliver bevidst om, at det, hun gør, ikke er godt for hende, så bliver hun alligevel ved for at passe ind i gruppen. Maja tilføjer, at det også kan handle om accept og at imponere de andre i gruppen. Denne form for deltagelse i et fællesskab ligger på grænsen til, at de unge føler sig presset til at gøre forskellige ting. Det gør den blandt andet, fordi de unge er sammen med mennesker, som de egentlig ikke vil være sammen med, og fordi de er klare over, at de ikke har lyst til noget af det, de gør. Men gruppen og ønsket om at være en integreret del af den, og frygten for at blive holdt udenfor eller ikke at blive accepteret, vejer tungest.

Udover ønsket om at være en accepteret del af gruppen er der også andre faktorer, der spiller ind, når de unge skal tage beslutninger om for eksempel at benytte sig af rusmidler i gruppen. Denne dialog udspiller sig mellem Maja, Fatima og Camilla:

” Camilla: Man bliver også presset til at tage stoffer, hvis alle ens venner tager stoffer. Så tænker man: 'Hvis de tager stoffer, så tager jeg også stoffer.'

Maja: Ja, og hvis man så har det dårligt, så har man måske ikke en lige så stærk viljestyrke. Så har man sværere ved at sige fra.

Fatima: Ja, for man tænker: 'Hvad kan der ske, som er slemt?', hvis man allerede er i en dårlig situation. Fordi: 'Ok, der er alligevel ikke noget, der kører for mig. Skolen eller noget som helst andet. Jeg kan lige så godt også gøre det her,' ik'. Jeg kan forestille mig, det er nemmere at takke nej til sådan nogle ting, hvis man har mange gode ting, der kører for én.

Maja siger, at hvis man har det dårligt, så har man måske ikke så stærk en viljestyrke. Dette er endnu en faktor, der spiller ind i de valg, man tager. Fatima uddyber, at hvis man har det slemt i forvejen, så tænker man, at det ikke kan blive værre. Hvis livet kører for en, for eksempel skolen, så kan man også have mere viljestyrke til at sige 'nej tak'. På denne måde sætter pigerne det at have det dårligt i forbindelse med at have sværere ved at sige fra over for de ting, som man ikke synes er gode for en.

Camilla forklarer:

” Da jeg ikke havde noget skole og ikke noget at stå op til, og alle tingene bare kørte ad lort til, så tænkte jeg bare: 'Ok, jeg kan lige så godt tage ud og drikke ... Jeg kan lige så godt smadre det her.' For der er ikke noget, der kan ske, som ... Det går allerede så slemt. Hvordan kan det her gøre det meget værre?

I Camillas fortælling ser vi, at det også kan handle om alkohol og at smadre noget, når man

har det dårligt. Dette udsagn er ikke centreret om grupper eller fællesskaber, men om at have noget at stå op til, at være i gang med noget, som man er glad for, som kan føre til denne øgede viljestyrke til at tage andre og måske bedre beslutninger. Det handler om, hvordan for mange udfordringer og lav livskvalitet giver håbløshed, så man forsætter sin deroute.

Det handler om at have noget at stå op til

Gruppet Diskussionen, som starter med at handle om cigaretter, og hvad man kan føle sig presset til – eller gør uden at tænke over det – i grupper og fællesskaber, går over til at handle om ikke at have en så god viljestyrke, når man har det dårligt, hvilket til sidst ender med en konklusion om, at det handler om noget at stå op til.

Pigerne fortæller:

” Maja: Selvfølgelig skal man tidligt op, og der er lektier, og der er det ene eller det andet, men jeg tror, at når man kommer i gang, det kan jeg sige fra egen erfaring, så får man den der følelse: 'Hey, jeg er faktisk i gang med noget, jeg har et socialt liv, jeg har noget at stå op til.' Og så tror jeg også bare selv, man begynder at kunne mærke den der glædefølelse af, at man er kommet i gang, altså. Det handler om noget at stå op til. Hvis du ikke har noget at stå op til, hvorfor så stå op?

Camilla: Så vil du jo heller ikke orke at lave noget, altså, du vil bare ligge hjemme i sengen. Sådan har jeg i hvert fald haft det.

Fatima: Ja, så lægger du dig bare til at sove. Men det går jo ikke over, medmindre du kommer ud og laver noget.

Når Maja her taler om at have noget at stå op til, så refererer hun til en uddannelse, idet hun nævner 'lektier'. Men det at have noget at stå op til, og at være i gang med noget, som man er glad for, samtidig med at man har et socialt liv, kan foregå på mange andre måder. Det kan

være et arbejde, en hobby eller noget tredje. Hvis ikke man har noget at stå op til, fortæller Camilla og Fatima, så kan man have en tendens til at blive hjemme i sengen. Og på den måde får man det ikke bedre. Det hjælper at komme ud og lave noget.

Dog er man ikke altid et sted, hvor det kan være lige nemt at komme ud af sengen og være i gang med noget. Maja siger også:

” Det handler om at finde sig selv og gide. Ikke at se sig sur på hele verden og sur på alt, og 'Det kan også bare være lige meget.' Men man skal også lige komme over den her fase med at være ked af det og deprimeret. Det er der bare ikke plads til i samfundet at få lov til at være, faktisk – altså, det er så en anden ting – men når man ligesom kommer ud over det og begynder at komme i gang ...

Maja siger dette i forhold til at have noget at stå op til. Hun forklarer, at for at kunne komme i gang, så handler det først om at finde sig selv og komme over den fase, hvor man er ked af det og deprimeret. Dette er en relevant pointe, da det ikke er alle, der udelukkende ville få det bedre af at have noget at stå op til og et socialt liv. Hvis man for eksempel er deprimeret, kræves der måske helt andre metoder eller indsatser, før man kan nå dertil.

Maja nævner i forrige citat, at skolen kan spille en vigtig rolle for at føle, at man er i gang med noget, og den kan være med til at skabe en glædesfølelse, fordi man har noget at stå op til. Samtidig er skolen en central del af flere unges sociale liv, og den bliver således også det sociale liv, man hermed får at stå op til.

Skolen

En ung fortæller om sin sommerferie på hjemmesiden:

” Min sommerferie er ret nederen. Jeg laver legit ikke en skid. Jeg sidder bare her og dovner den af og ser serier hvert evigt eneste minut, non-stop-legit. Jeg føler mig virkelig, virkelig sørgelig. Det er, hvad der foregår i min sommerferie indtil videre. Jeg håber, der sker noget soon.

Selvom det kan være fedt at have ferie, så kan den manglende hverdag i skolen også resultere i, at man kan komme til at kede sig som i denne unges tilfælde. Den unge siger, at vedkommende 'dovner den' og føler sig 'sørgelig'. Dette kan sættes i forbindelse med førnævnte følelse af, at det er godt at have noget at stå op til, herunder et socialt liv, fordi man ellers kan have tendens til at blive hjemme.

En ung indtaler på hjemmesiden om første skoledag efter sommerferien:

” Jeg har ikke snakket her i lang tid, da jeg har været på ferie. Men jeg kom hjem i går, og i dag var det min første skoledag, og det gik rigtig godt. Jeg havde det virkelig sjovt, alle menneskerne var flinke, og ja, jeg fik nogle nye venner, vel.

I dette citat ses igen, hvordan skolen er et socialt omdrejningspunkt for flere af de unge. Her forbindes skolen med noget positivt: at have det sjovt og få nye venner samt være sammen med flinke mennesker.

Selvom skolen i flere tilfælde forbindes med noget positivt, er der også nogle unge, som på hjemmesiden skriver, at de kan føle sig stresset op til eksamener:

” Jeg er så træt af gymnasiet, hvordan skal man kunne arbejde, være sammen med familie, være sammen med venner, og så gå i skole på samme tid? Og så have fem afleveringer for på en uge + tre lektier om dagen – altså, hvad sker

der? Man kan jo ikke have en ungdom på den her måde, det er bare stress på stress på stress.

Pågældende ung fortæller om livet som studerende på gymnasiet i eksamensperioden. Det kan være svært at få arbejde og hverdagsliv til at hænge sammen ved siden af, fordi studierne fylder meget, og det stresser. At gå i skole kan for de unge derfor både være forbundet med positive og negative erfaringer og oplevelser.

En ung skriver på hjemmesiden:

” Jeg har ikke rigtig opnået noget, som jeg kan være stolt over. Udover at jeg er blevet clean, måske. Men jeg er i gang med en uddannelse, og jeg vil nok blive stolt, hvis jeg gennemfører den.

I dette tilfælde forbindes det at gennemføre en uddannelse med stolthed. Flere af de unge lægger vægt på skole og uddannelse som noget, det er godt at gennemføre. Nogle unge går meget op i uddannelse og ser det som en central del af det at komme videre i livet.

En anden ung, Steffen, fortæller til et gruppeinterview om sine dårlige oplevelser med skolen:

” Min skolegang har sgu heller ikke ... Altså, jeg har ikke rigtig lært noget i skolen. Så sådan stort set al stavning, jeg kan, den har jeg jo måttet lære mig selv ved at skrive sms'er og virkelig bare knokle for at lære (...) Det skyldes rigtig megen mobning. Der er jo nogle ting, der bliver hængende, helt indtil man er voksen, og det er jo også netop med til at ødelægge ens person senere hen.

Steffen blev mobbet i skolen, og det har været medvirkende til, at han ikke har lært noget. Han forklarer, hvordan mobning i skolen kan medføre, at man er ramt af det i mange år fremover; at det er noget, der hænger ved. Hos ham har det blandt andet hængt ved i form af den manglende læring, som har sat ham bagud. Det har været ødelæggende for ham også senere i livet. I de unges løsningsforslag til dette kapitel kommer Steffen ind på, hvordan man blandt andet kan takle mobning på en bedre måde.

Deling af nøgenbilleder på de sociale medier

Der foregår også mobning andre steder end i skolen. I dette afsnit ser vi nærmere på, hvordan nogle unge i projektet diskuterer det at dele og offentliggøre nøgenbilleder på de sociale medier uden samtykke fra personen på billedet.

I forbindelse med en aktuel sag i september 2016, hvor der i medierne blev diskuteret deling af nøgenbilleder på de sociale medier, lagde vi følgende spørgsmål op på hjemmesiden:

” Antallet af nøgenbilleder, der bliver delt på nettet uden samtykke fra personen på billedet, er inden for de sidste par år vokset. I de fleste tilfælde handler det om en pige, der sender et nøgenbillede til sin kæreste. Efter de har slået op, sender kæresten det til sine venner, og pludselig findes billedet mange steder på nettet. Hvad er dine holdninger eller tanker om det?

Nogle unge tog dette spørgsmål op i en gruppe-diskussion.

Agnete siger:

” Jeg synes bare, det er forfærdeligt, at piger ikke selv ved, at det kan komme til at skade dem på længere sigt at vælge at sende nogle billeder, hvor de ikke har noget tøj på. Der var en video på et tidspunkt, jeg var lidt dum at dele, som ikke var helt pæn. Det var jo dumt. Det var jo ikke noget, jeg havde tænkt over kunne skade hende, men på den anden side har hun jo også selv sendt det til alle mulige mennesker og måske også haft det dårligt med sig selv, da hun gjorde det. Det gør det ikke bedre, at jeg så vælger at vise og sende det til endnu flere. Jeg tror også bare, det gælder om at lære piger at have respekt for dem selv og deres egen krop og lade være at dele alle de ting.

Agnete har selv været en af dem, som har været med til at dele et nøgenbillede af en anden pige hvilket hun, set i bakspejlet, synes er dumt.

Agnete fortæller, at hun på det tidspunkt ikke tænkte over, at det ville komme til at skade pigen på længere sigt. Dette kan være en generel tendens blandt unge, der deler ting på de sociale medier: Man tænker måske ikke over, at det foreviges. Agnete siger også, at det handler om at lære piger, at de skal have mere respekt for sig selv og deres krop ved ikke at dele nøgenbilleder af sig selv.

Men Sarah fortæller:

” Det er jo ikke unormalt at tage billeder af sig selv, beundre sig selv og have lyst til at forevige det, fordi man tænker: 'Jeg ser sgu da meget godt ud.' Det er meget normalt. Det, der er problemet, det er, at man heller ikke kan bebrejde dem, der deler det. Fordi, som Agnete også siger, hun har gjort noget a la, og hun var ikke klar over, det ville have konsekvenser for pigen.

Det er normalt blandt unge at tage billeder af sig selv. Flere unge deler også disse billeder. Sarah siger, at man hverken kan bebrejde dem, der tager billeder af sig selv og sender dem ud, eller dem, der deler dem. Det kan gå stærkt på de sociale medier, og nogle unge kan i det øjeblik, de sender et billede af sig selv, eller deler et billede af en anden, måske ikke altid gennemskue de længerevarende konsekvenser af dette. I nogle tilfælde tænker man måske slet ikke over det.

Mette siger:

” Det, der bliver farligt, det er, at der er nogle mennesker, der måske også er udfordret på noget andet, hvor de tænker: 'Åh, hvem er jeg, og hvad skal jeg? Jeg er også lidt for tyk.' Alt det, der går igennem sådan et ungdomshoved. Og så fandeme, om man så oven i hatten får sådan en med, at der ligger nøgenbilleder af en på nettet, og man bliver mobbet på den måde. Så kan det altså bare lige pludselig blive hardcore.

Mette beskriver, hvordan det kan gå hen at blive 'hardcore' for en ung, hvis den pågældende i forvejen har det svært og har mange tanker og spørgsmål om livet og sin krop. Måske er man

ikke tilfreds med sin krop. Måske vil man gerne leve op til nogle idealer. Mette forklarer, at man som ung kan være usikker på sig selv i mange henseender, og hvis et nøgenbillede af én pludselig bliver delt og offentliggjort på nettet, så kan det have fatale konsekvenser for den unge.

Alaa siger:

” Jeg tror, det, der er sket, rigtig meget handler om, at vi nu lige pludselig er blevet meget aktive på de sociale medier og sådan noget, og der har man ikke været bevidst om, at der ville være den her problematik, så man har ikke klædt folk på til egentlig at begå sig i forhold til det her.

Alaa reflekterer over, hvordan hele den nye tendens med at være meget aktiv på de sociale medier har skabt nogle problematikker, som man ikke kunne forudse. Hun siger, at unge ikke er klædt nok på til navigere i, vurdere samt være opmærksomme på konsekvenserne af at

sende og dele nøgenbilleder. Under de unges løsningsforslag kommer en anden ung med et bud på, hvad man kan gøre for at forbedre situationen.

At flytte hjemmefra

Tidligere fik vi et indblik i de unges meninger om, hvordan systemet for hurtigt slipper dem, når de bliver 18 år. Der er meget, man skal igennem, når man går fra at være ung til at 'blive voksen'. Nogle unge taler om det at flytte hjemmefra som et stort skridt videre i livet.

Asger og Magnus fortæller:

” Asger: Når jeg tænker på at få en lejlighed, og hvis jeg får en lejlighed, så vil jeg tage det mere seriøst, end når jeg bor hjemme. Fordi så har jeg mit eget sted, hvor jeg skal fucking have styr på mine ting. Have styr på rengøringen, styr på, at man skal støvsuge, og det ikke skal se

”Når jeg tænker på at få en lejlighed, og hvis jeg får en lejlighed, så vil jeg tage det mere seriøst, end når jeg bor hjemme. Fordi så har jeg mit eget sted, hvor jeg skal fucking have styr på mine ting. Have styr på rengøringen, styr på, at man skal støvsuge, og det ikke skal se klamt ud og ligge tallerkner ud over det hele, og sådan noget der. Det sådan noget, jeg tænker på ved at få en lejlighed. Jeg gider ikke det der med, hvis jeg skal holde fest, så fucker de hele min lejlighed op. Når jeg får en lejlighed, skal jeg ikke engang holde fest derhjemme, mand.”

klamt ud og ligge tallerkner ud over det hele, og sådan noget der. Det sådan noget, jeg tænker på ved at få en lejlighed. Jeg gider ikke det der med, hvis jeg skal holde fest, så fucker de hele min lejlighed op. Når jeg får en lejlighed, skal jeg ikke engang holde fest derhjemme, mand.

Magnus: Det også noget andet, når man får sit eget sted, så gider man ikke have, der kommer alle mulige.

Asger: Nej, folk der kommer og sviner eller ikke tager skoene af, når man siger det til dem – bare pisseligeglade, ik'? Det er sådan noget, jeg heller ikke gider, hvis jeg skal have en lejlighed. Det er også derfor, jeg gerne vil have en lejlighed.

Magnus: Ja, man får sådan en ansvarsfølelse.

Tanken om at få en lejlighed er for Asger og Magnus forbundet med en ansvarsfølelse, for eksempel i forhold til at tage oprydning og rengøring mere seriøst. Asger ønsker at få sit eget sted, hvor han kan have styr på sine ting. Asger har problemer med at finde et sted at bo, hvilket for ham er forbundet med stress og stor frustration. Fortællingen indeholder ikke kun en pointe om, at drengene vil gøre mere rent og rydde mere op, hvis de får en lejlighed, men også en pointe om, hvor meget det betyder, at man bor sit eget sted, selv bestemmer og selv har ansvar for, at det hele kører. At 'have styr på sine ting' i en lejlighed er noget, der hænger sammen med den proces, mange unge går igennem, når de skal lære at klare sig selv og føle sig mere 'voksne'.

At flytte hjemmefra er også forbundet med nogle udfordringer. Anna og Eskil fortæller:

” Anna: Jamen, det er også bare meget sådan der: 'Nu er du 18, nu er du voksen, nu skal du tage ansvar for alting,' ik'. Altså, hvis du kommer hjemme fra mor og far af, så er der vel så mange, som har været vant til, at så bliver alt dit vasketøj lige taget for dig, og hov, så forsvandt din opvask lige magisk. Man tænker ikke over,

det fylder så meget. Når du flytter hjemmefra, så fylder det meget.

Eskil: Lige præcis. Det fylder rigtig meget. Bare det der med opvask, hvor meget det egentlig kan fylde i dit hoved med det der med: Den der opvask, den står der sgu også, når du kommer hjem. Det er sgu mærkeligt, den kravlede sgu altid væk, da du boede hjemme. Og den bliver muggen, det bliver klamt. Ja, den bliver rigtig klam. Det har alle prøvet. Alle, der er flyttet hjemmefra, har prøvet det med den mugne, klamme, ulækre opvask.

Vasketøj og opvask klarer ikke sig selv. Det har Anna og Eskil erfaret, da de flyttede hjemmefra. At holde hjemmet rent og pænt kan for nogle unge fylde meget, og det kan være svært i starten. Som Eskil siger, så har de fleste, der er flyttet hjemmefra, nok prøvet, at opvasken er blevet ulækker.

De unge fortæller om endnu en udfordring:

” Anna: En ting, der også fylder supermeget: Det der med, at du bor ude, og du får egentlig ellers ryddet okay op ... Og så bare det der med, at lokumspapir koster sgu også penge.

Eskil: Der er mange udgifter, som er blevet skjult for en, når man er ung og har boet hos sine forældre. Så forældrene, de skjuler bare en milliard udgifter. Det kom til mig, da jeg var, ja 22. Og shit mand, der er fandeme mange ting, som jeg ikke engang vidste, jeg skulle betale.

Der er mange udgifter forbundet med at bo sit eget sted. Fortællingen om de overraskende mange udgifter er måske noget, som mange unge kan nikke genkendende til. Man har været vant til at bo hos sine forældre og har ikke sat sig ind i, hvor mange små udgifter der er hist og her, fordi forældrene har taget sig af dem. I det følgende afsnittet om de unges løsningsforslag kommer en ung også med et bud på, hvad man kan gøre, så unge bliver bedre forberedt til at kunne klare økonomien selv.

Løsningsforslag til 'Fællesskaber, skole samt overgangen til voksenlivet'

De unge kommer med løsningsforslag i forhold til nogle af de problematikker, som er blevet nævnt i dette kapitel. Vi skal nu se på, hvilke løsningsfokuserede overvejelser de unge har i forhold til:

- * **Grupper og fællesskaber**
- * **Skolen**
- * **Hvordan er en god skolelærer?**
- * **Mobning**
- * **Deling af nøgenbilleder**
- * **At flytte hjemmefra**

Grupper og fællesskaber

I afsnittet om grupper og fællesskaber så vi, hvordan nogle unge begynder at gøre ting, som de ikke synes er godt for dem, men som de gør alligevel for at passe ind i gruppen og måske også opnå accept.

En af pigerne, Maja, fortæller om, hvordan man kan finde eller skabe nye sociale fællesskaber. Maja siger:

” Man skal udfordre sig selv lidt og så måske åbne øjnene op for, at der er andre mennesker. Selvfølgelig ved man, der er andre mennesker, men der er andre mennesker med nogle andre hobbyer og nogle andre oplevelser og måske nogle spændende fortællinger. Og så kan det måske godt være, man finder ud af: 'Jeg ved godt, du spiller billard, og jeg synes, det er lidt mærkeligt, men jeg vil gerne prøve at tage med.' Og så prøver man det, og så finder man måske ud af, at 'det kan jeg faktisk godt lide'. Du ved,

man skal også presse sig selv lidt, men på den måde, som stadig er stabil, så du ikke presser dig ud i noget, hvor du ikke kan komme ud af det igen og tænker: 'Det skulle jeg aldrig have gjort.' Så du ikke vil presse dig selv igen. Så det er lidt med at finde en balance, tror jeg. Og det finder man kun ud af ved at lære sig selv bedre og bedre at kende.

Maja fortæller, hvordan det kan have en positiv indflydelse på ens liv at udfordre sig selv og bevæge sig ud i nogle nye og anderledes sociale fællesskaber, som er gode for én. Selvom de nye menneskers hobbyer ved første øjekast måske ikke virker spændende eller tiltalende, så kan det være en god ide at prøve dem af alligevel, for man kan jo blive positivt overrasket. Det kan være svært at skulle finde nye venner og komme ind i nye grupper, og derfor kan det også være svært at tage sig sammen til at tage det første skridt. Særligt hvis man – som Maja, Fatima og Camilla – har været en del af nogle fællesskaber, som har en dårlig indflydelse på én, og som er med til, at man tager dumme beslutninger for eksempel i forhold til rusmidler eller kriminalitet. I disse tilfælde kan det være en god ide at tage chancen og prøve at finde nogle nye fællesskaber. Maja understreger dog, at man ikke skal presse sig selv så meget, at man får en dårlig oplevelse og derfor ikke tør kaste sig ud i det igen. Det handler om at lære sig selv at kende og finde en god balance i, i hvor høj grad man kan udfordre sig selv.

Skole

Den gode skolelærer

På hjemmesiden lagde vi et spørgsmål op, som lød: 'Hvordan er en god skolelærer?' Her skal vi se på de unges svar.

En ung skriver:

” En god skolelærer er et menneske, som kan observere sine elever uden at dømmе dem, og som kan se dem individuelt uden at forskelsbehandle. Jeg har for nylig mødt en lærer, som ikke mente, at jeg var værdig til at uddanne mig på grund af min fortid, og fordi jeg har ADHD. Sjældent har jeg følt så stort et nederlag fra en person, der skulle hjælpe mig frem i livet.

Pågældende ung understreger, at lærere er blandt dem, der skal hjælpe unge frem i livet, og derfor er det vigtigt, at de hverken dømmе eller forskelsbehandler. Den unge har selv erfaring med, hvor nedslående det kan være at blive mødt på den måde. Videre skal den gode lærer se eleverne som individuelle mennesker. Dette står i kontrast til en lærer, som ser på alle eleverne som en helhed uden at tage højde for elevernes forskellige behov og udfordringer.

En anden ung skriver:

” En god skolelærer er for mig en, som kan lære mig at begå mig i verden, gøre mig handlekompetent, reflekterende og hjælpe kreativitet – på en sjov måde.

I dette citat bliver der lagt mindre vægt på de faglige færdigheder og i stedet mere på de sociale kompetencer. Dette siger noget om, at en god skolelærer for denne unge er en, som kan påvirke og hjælpe på andre måder end det faglige. Samtidig er det også vigtigt, at det bliver gjort med humor.

En tredje ung skriver:

” En god skolelærer for mig er en, som ikke kun tænker undervisning, men også tænker på eleverne. De inkluderer eleverne i undervisningen. De skal heller ikke være alt for stramme.

I dette citat lægger den unge vægt på, at læreren ikke bare skal komme ind i klasselokalet og undervise, men også være god til at inkludere de unge – se dem og gribe dem og have dem med hele vejen. At den gode skolelærer heller ikke er 'for stram' er lidt i lighed med forrige citat, hvor en ung skrev, at undervisningen gerne må være sjov. 'For stram' kan også betyde at følge reglerne til punkt og prikke, og hvis man gør det, kan det gå ud over inklusionen.

Mobning

Steffen fortæller, at han blev mobbet i skolen, og at det blandt andet har været med til, at han ikke har lært noget. Det har været ødelæggende for ham – også senere i livet. Steffen kommer ind på, hvordan man i samfundet kan takle mobning:

” Jeg ved godt, vi kæmper en del med mobning, men vi kæmper åbenbart ikke nok med det. Jeg synes helt klart, at der skal tages hånd om dem, der mobber, i stedet for alle dem, der er mobbeofre. For det er jo faktisk dem, der mobber, der har mest brug for hjælp, ik'. Det tror jeg i hvert fald. Det er altid dem, der mobber, der må have det sværest, vil jeg i hvert fald tænke. Den plan synes jeg også godt, vi som Danmark kunne prøve at hjælpe hinanden med og kæmpe for. For der er jo nogle ting, der kan blive hængende, helt indtil man er voksen, og det er jo også netop med til at ødelægge en person senere hen. Det er jo lidt det, jeg som person gerne vil have, at vi undgår i Danmark: Det er helt klart at få ødelagte mennesker ind i samfundet.

Steffen siger, at vi som samfund har en tendens til i højere grad at tage hånd om mobbeofre end

at sætte fokus på dem, der mobber. Han siger, at det ofte kan være dem, der mobber, som har det sværest, og det derfor også er dem, der har mest brug for hjælp. Han understreger samtidig også, at mobning er et alvorligt emne at tage fat på, fordi det kan være ødelæggende for mobbeofrets liv. Mobning ødelægger mennesker, og vi skal være bedre til at undgå denne ødelæggelse. På denne måde siger Steffen altså, at vi som samfund ikke udelukkende skal have fokus på dem, der mobber, men både dem, der mobber, og dem, der bliver mobbet, da begge parter har og får det svært.

Deling af nøgenbilleder

Nogle piger diskuterede, hvilke konsekvenser det kan have at sende og dele nøgenbilleder af sig selv og andre. De blev enige om, at der kan være mange negative konsekvenser forbundet med fænomenet. En af pigerne, Alaa, kommer med et forslag til, hvordan man kan undgå at blive såret og mobbet på de sociale medier:

” Jeg synes, det skulle inkluderes i det der sexundervisning. Jeg synes ikke, at man skal give pigerne ansvaret, men jeg synes, at det skulle gøres til noget, hvor alle piger fik at vide allerede i en meget ung alder: 'Prøv at høre: Lige meget hvor meget du elsker personen, så kommer der til at være mange mænd i dit liv, der kommer til at fucke dig op. Du skal ikke gøre det.

Alaa mener, at man, ved at implementere undervisning om deling af nøgenbilleder i skolen, kan undgå, at nogle piger kommer ud i en skidt

situation, hvor deres billeder bliver delt og vist til andre. Selvom man er forelsket eller elsker en person, så er det ikke altid en god ide at forevige et nøgenbillede, da det kan falde tilbage på én selv. Med undervisning om det i skolen kan de unge blive klædt bedre på til at begå sig på de sociale medier på en ansvarlig måde. Alaa understreger, at deling af nøgenbilleder, og de negative konsekvenser, er et kollektivt problem, som skal løses med kollektive strategier. Det er ikke noget, man alene kan give den ramte pige ansvaret for.

At flytte hjemmefra

Nogle af de unge bliver overraskede over de økonomiske udgifter, der er forbundet med at flytte hjemmefra og bo for sig selv. Christian foreslår:

” Undervisning i skat og privatøkonomi er en rigtig god ide. Det hænger lidt sammen med det der med at blive sluppet fri, når man bliver 18 år. Man lærer jo ikke noget om det der i skolen. Vi ved intet om det, når vi bliver 18. Det er en rigtig god ide.

At blive undervist i skat og privatøkonomi i skolen vil klæde de unge bedre på til at flytte hjemmefra og at skulle klare sig selv. Christian siger, at nogle unge ikke ved noget om disse emner, når de bliver 18. Ved at integrere emnerne i skolen vil de unge blive undervist i, hvordan man kan styre sin økonomi, og dermed kan man undgå det, der for nogle viser sig at være ubehagelige overraskelser i form af uforudsete udgifter.

Perspektivering

Af professor Hanne Warming

HØRT! – har vi kaldt dette projekt. Og det er lige præcis det, de unge giver udtryk for, at de alt for sjældent bliver: De bliver ikke hørt og ikke taget alvorligt som ligeværdige medborgere, og de bliver ikke set som dem, de er. Det gælder i uddannelsessystemet, i det sociale system og af politikerne samt gennem hverdagsracisme på gaden og i medierne. Samtidig leverer de en skarp og kritisk samfundsanalyse, når de peger på, at deres erfaringer med fattigdom og diskrimination ikke bare er individuelle oplevelser og fortid, men at samfundet netop nu udvikler sig mod stigende social ulighed, privilegering af de i forvejen privilegerede og øget racisme. Det bekymrer og frustrerer dem – både i lyset af, hvad det gør ved deres egne og deres nærmestes livsmuligheder, og hvad det gør ved samfundet mere generelt. De forudser således et fremtidens samfund med øget kriminalitet, flere og mere omsorgssvigtede børn og unge samt øget polarisering mellem rige og fattige.

En samfundsanalyse med forskningsmæssigt belæg

De unges analyser og bekymringer reflekterer, hvad også økonomiske vismænd og forskere på området har peget på. Således konkluderede de

økonomiske vismænd i deres rapport i efteråret 2016, at den økonomiske ulighed i Danmark har været stigende gennem de seneste 25 år, og at dette især skyldes, at overførselsindkomster er steget mindre end lønindkomster (Det Økonomiske Råd 2016). Dette var vel at bemærke inden de seneste politikker på området i form af kontanthjælpsloft og ændringer af regler omkring SU, som, må man antage, vil bidrage til yderligere skærpelse af den økonomiske ulighed. Netop disse tiltag er de unge meget bekymrede for. Samtidig peger de også på uddannelsespolitikkerne som endnu en faktor, der bidrager til fastholdelse og uddybning af social ulighed. Videre peger de på boligmarkedet, der særligt i storbyerne er karakteriseret ved astronomiske priser for selv små lejligheder, og hvor der i stigende grad bygges luksusboliger. Boligmarkedet afspejler således den stigende sociale ulighed og udgør samtidig selv en generativ mekanisme i skabelse af udsathed og social ulighed, idet det skæve boligmarked medvirker til skabelse af hjemløshed. Hjemløshed er ekstremt belastende, hvilket bliver meget tydeligt med nogle af de unges fortællinger. Her fremgår det, at hjemløshed – både i et her og nu-perspektiv, det vil sige mens man er hjemløs, og senere som konsekvens af sen-følger af hjemløsheden – kan gøre det vanskeligt at gennemføre uddannelse og have tilknytning til arbejdsmarkedet. Hjemløshed er altså ikke 'kun', som

det ofte tænkes, den yderste konsekvens af en række sociale problemer, men også en faktor forårsaget af samfundsstrukturelle forhold, der selv skaber eller forstærker de sociale og psykiske problemer blandt denne gruppe af unge.

De fleste af de deltagende unge har førstehåndserfaring med fattigdom og ulighed, og nogle af dem også med hjemløshed. De ved, hvad den gør og har gjort ved dem selv, og hvad den har gjort ved deres familier, venner og lokalsamfund – og de frygter, at de seneste nedskæringer og de manglende politiske indsatser i forhold til boligmarkedet i storbyerne vil gøre situationen endnu værre. Problemerne vil accelerere både i den forstand, at flere vil blive fattigere og de dårligt stillede endnu dårligere stillede, og i kraft af følgevirkninger såsom hjemløshed, opbrudte familie, omsorgssvigt samt øget kriminalitet og vold. Denne bekymring er der forskningsmæssigt belæg for. Fra forskning i tillid, social kapital og sammenhængskraft ved vi, at en af de væsentligste faktorer for tillid og social sammenhængskraft er en velfærdsstat, som modvirker økonomisk polarisering og udvikling af en underklasse (Larsen 2013). Wilkinson og Pickett (2010) har således påvist, at økonomisk ulighed har en række samfundsskadelige virkninger som stigende angst, dårligere psykisk og fysisk helbred, misbrug af diverse stimulerende og euforiserende midler, opbrud i familier, mere omsorgssvigt, samt øget vold og kriminalitet mm. Der er altså empirisk forskningsmæssigt belæg for den bekymring, som de unge udtrykker. Man kan så hævde, at det dermed ikke er helt ny viden, de bidrager med. Imidlertid får vi med de unges bidrag indsigt i helt konkrete førstehåndserfaringer af ulighedens, fattigdommes samt diskriminationens skadelige virkninger, herunder de social-psykologiske dynamikker, som den stigende sociale ulighed sætter i gang, og som risikerer at blive en negativ spiral uden ende: *Så måske skulle vi alligevel lytte, når de unge beredtvilligt stiller deres dyrt købte, men samfundsmæssigt værdifulde erfaringer, viden, refleksioner og perspektiver til rådighed.*

Et etisk-filosofisk perspektiv på de unges erfaring med at blive 'puttet i boks'

De unge taler og reflekterer som livseksperter, det vil sige med afsæt i erfaring. De vil med deres livserfaring gerne bidrage til bedre indsatser for børn og unge og til et bedre samfund. Og en af de ting, som de meget kritisk retter fokus mod, er det at blive 'puttet i boks'. At blive 'puttet i boks' handler om at blive mødt med en forforståelse af, hvem og hvad man er – det kan være på baggrund af ens udseende, en diagnose eller andet, som står i en journal – og hvor denne forforståelse blokerer for, at den anden giver sig tid at lytte og lære én at kende. Filosofen Emanuel Levinas (1995/1982) ekkoer denne kritik og skærer det ud i pap: Det er simpelthen vold mod den Anden – barn, ung eller voksen – at reducere ham eller hende til et historisk frembragt eller psykologisk begribeligt individ. Det er derfor en grundlæggende etisk fordring altid at møde den Anden med netop interesse og engagement for hans eller hendes særegenhed. Det gælder, hvad enten det er i hverdagens almen-mellemmenneskelige møde, eller det er i mødet mellem en professionel og borger. Og det gælder, uanset hvad man tror, man ved om ham eller hende, eller hans eller hendes slags, og uanset om denne 'viden' er baseret på videnskabelig viden, andre fagfolks beskrivelser og vurderinger eller simple fordomme. Kun ved at møde den Anden med interesse og engagement for hans eller hendes særegenhed skaber man en gensidig forpligtelse og omsorg. Omvendt åbner blindheden for den Anden som særlig og denne særligheds ukrænkelighed – det at putte ham eller hende i boks – for umenneskelig omgang med hinanden, for det totalitære samfund (ibid). Det er således ganske alvorligt, når de unge oplever at blive 'puttet i boks'.

Desværre er det ikke kun de unge, som har deltaget i netop Fortalerprojekt HØRT!, der oplever, at det er sådan, systemet møder børn og unge. Det at blive putte i boks og reelt hverken blive hørt, set eller anerkendt, er en vidt udbredt og dokumenteret erfaring både i Danmark og inter-

nationalt (Warming & Christensen 2016, Pinkney 2013, Gaskell 2010, Fitzgerald mf. 2010, Warming 2005). Og ligesom det bliver understreget og eksemplificeret af de unge i Fortalerprojekt HØRT!, så viser disse forskningsresultater, hvordan det ikke at blive hørt, set og anerkendende er frustrerende og ødelæggende. I det sociale og pædagogiske arbejde betyder dette forføjede indsatser, og at de unge og systemet bliver hinandens modparter i stedet for medspillere i en fælles indsats. I værste fald bliver de unge alene med deres problemer, vender i sidste ende systemet ryggen og kommer til at leve på kanten af samfundet. Sagt med andre ord har dette både store menneskelige konsekvenser og er samfundsmæssigt dyrt og u hensigtsmæssigt. En sådan indsigt – og de unges påpegning af, hvor meget dette rent faktisk fylder i deres liv – må føre til kritisk selvansagelse, både hos de fagprofessionelle inden for socialt og pædagogisk arbejde og hos politikere såvel som hos os alle. Det handler om de konkrete møder, men også hvordan vi udtrykker os i og på de forskellige medier.

Sociologiske perspektiver

Er boksene, man bliver puttet i – eller kategoriseringerne – tilmed negative, føjes spot til skade gennem stigmatisering og stempling. Stigmatisering er den proces, hvormed en bestemt egenskab, væremåde eller et tilhørsforhold kategoriseres afvigende og uønsket, og efterhånden bliver dét, som hele personen identificeres ud fra (Goffmann 1975). Det kan eksempelvis være som etnisk anden, muslim, hjemløs eller hash(mis)bruger. Dette er der mange fortællinger om i nærværende rapport. For eksempel fortæller en af de unge om, hvordan netop stigmaet 'hash(mis)bruger' bliver afgørende for, hvordan hun mødes. Hun bliver ikke set som et konkret menneske – men kun som netop hash(mis)bruger, og det bliver afgørende for, at hun bliver betragtet som en, man ikke kan stole på. Hun bliver mødt med mistillid og miskendelse, hvilket skaber lidelse, afmagt og modstand (Warming og Christensen 2016). Et stigma kan være meget svært at komme af med

– det er et symbolsk brændemærke, som også kan få negative konsekvenser for personens selvforståelse. Hash-misbrug er som nævnt bare et blandt mange eksempler på stigma. Andre eksempler omfatter fattigdom, at have været anbragt, hjemløshed, psykisk sygdom eller det at komme fra et bestemt boligområde eller en befolkningsgruppe, som er forbundet med kriminalitet. Når unge med etnisk minoritetsbaggrund oplever, at folk på gaden går over på det andet fortov for at undgå dem, så er det netop udtryk for stigmatisering. Det samme kan siges i forhold til deres oplevelser af at blive stoppet og mistænkeliggjort af politiet blot på grund af deres udseende. Stigmatisering og det at blive puttet i en 'negativ boks' er således en særlig form for diskrimination.

Goffman beskriver, hvordan der findes forskellige strategier til at mindske eller skjule sit stigma og 'passere' som en af de 'normale', altid under frygten for at blive afsløret. Imidlertid er det ikke alle stigma, der er lige lette at skjule, enten fordi de er kropslige og synlige, som eksempelvis hud- eller hårfarve, eller fordi de følger med i en journal, som man ikke kan undgå, hvis man har brug for hjælp eller støtte. Både det at skjule et stigma og blive afsløret kan skabe en følelse af skam (Goffman 1975). Samtidig kan stigmaet – eller den negative 'stempling', som Becker (1963/2005) kalder det – også blive noget, som individet kommer til at identificere sig med og 'dyrke'. Det vil sige, at den stempling, som i udgangspunktet kom fra omgivelserne, internaliseres og bliver afsæt for skabelse af subkulturer – ofte subkulturer, som i større eller mindre grad er i opposition til majoritetssamfundet, herunder dets normer og regler.

Sociologen Gerald Delanty (2003) har analyseret negativ stempling ud fra et medborgerskabsperspektiv i en europæisk kontekst. Han peger på, at normerne for den 'gode medborger' med den aktuelle politiske udvikling i Europa indsnævres, og at flere og flere borgere i stigende grad mødes disciplinerende. De identificeres som 'ikke gode nok' – som under forventelig og ønskelig standard – i forhold til eksempelvis uddannelse, selvforsørgelse og selvomsorg,

eller på baggrund af eksempelvis etnicitet, religion eller politisk overbevisning, hvorefter der sættes ind med disciplinerende og/eller diskriminerende tiltag. Dette skaber fremmedgørelse, lidelse og afmagt, og det skubber disse borgere (længere) ud på kanten af samfundet – og evt. på kant med samfundet. Herved stiller han skarpt på, at vi som samfund gennem de aktuelle politikker risikerer at bevæge os i en mindre inkluderende retning – mod et mere polariseret samfund, sådan som også de unge udtrykker bekymring for.

Samlet kan man sige, at stigmatisering, stempeling og disciplinerende styringsstrategier bidrager til opdeling af samfundet i 'dem og os', til kulturel polarisering og konflikter samt eksklusion og menneskelig lidelse. Netop dette beskrives meget fint – og skræmmende – af de unge. De beskriver, hvordan de på den ene side både synes, det er forkert, og hvordan de rammes voldsomt af det, idet de bliver skubbet (længere) ud på kanten af samfundet; på den anden side kan de se, hvordan de selv kommer til at bidrage hertil gennem modstand og indoptagelse af 'dem og os'-mentaliteten. De tager den negative stempeling til sig og skaber eller tiltrækkes af subkulturelle miljøer. Det bliver negativt selvforstærkende spiraler, som det kan være svært at bryde. Alligevel har de unge i Fortalerprojekt HØRT! vist et overskud til at pege på veje ud, og der er også eksempler på, hvordan de aktivt selv arbejder på at bryde disse spiraler – det kalder på beundring. Så lad os lytte til det og lære af det: Lytte til deres ideer og forslag og lære af deres gode eksempel, hvor de ikke bare er i stand til at formulere egne erfaringer og en skarp samfundskritik, men også at vende det kritiske blik mod egne bidrag til de negative dynamikker såvel som mod de betingelser, der er for de professionelles arbejde.

Det sociale og pædagogiske arbejde

Nogle af de betingelser, som de unge retter et kritisk blik mod, er de fagprofessionelles forpligtelse til at bruge megen tid på papirarbejde.

Set fra de unges perspektiv bidrager papirarbejdet ikke positivt, men risikerer derimod at bidrage til, at de bliver 'puttet i boks'. Og tiden, som bruges på papirarbejdet, går fra ansigt-til-ansigt-tiden med de unge – den tid, som netop er forudsætningen for at kunne møde dem etisk forsvarligt som den særlige Anden med respekt og anerkendelse af dem som unikke individer – og dermed for at kunne drage ordentlig omsorg for dem. Denne kritik spejler den generelle kritik af New Public Management-udviklingen af den offentlige sektor og diskussionen om 'varme og kolde hænder'. Samtidig spejler den også fund fra et aktuelt forskningsprojekt, som omfattede feltarbejde på et bosted for unge med svære psykiske og/eller sociale vanskeligheder. Det var her tydeligt, hvordan de unge kæmpede om 'tid' med de professionelle, hvordan ansigt-til-ansigt-tiden var (blevet) en meget begrænset ressource. Ligeledes var det tydeligt, hvor afgørende en rolle denne tid med de professionelle havde for de unges trivsel og mestring af deres liv (Warming 2017). Sarah Banks, engelsk professor i socialt arbejde, viser i overensstemmelse hermed i sine analyser, hvordan New Public Management (eller managerialism, som hun kalder det) er med til at undergrave den etiske praksis i socialt arbejde. Det er det dels på grund af stigende mængder af papirarbejde og andre mekanismer, der begrænser ansigt-til-ansigt-tiden, og dels fordi New Public Management medvirker til at gøre klienterne – i dette tilfælde de unge – til en arbejdsopgave og objekt frem for 'rigtige mennesker'. Dette er undergravende for etisk socialt arbejde (Banks 2007 & 2011, se også Parton 1998, Smith 2001, Ruch 2005 & Pinkney 2013, Parton 1998) og bidrager til, at de unge 'puttes i boks'.

De unge i Fortalerprojekt HØRT! skelner mellem 'gode professionelle' og 'dårlige professionelle'. De gode er dem, der lytter, er empatiske og opbyggende – men som også godt må give dem et spark bag i en gang imellem, og som rent faktisk er engagerede. Dem vil de gerne have flere af og mere tid sammen med. Omvendt er de dårlige dem, der putter de unge i kasser, og som betragter dem som en arbejdsopgave frem

for som mennesker. Igen bakkes de unges pointer op af eksisterende forskning på feltet. Det gode sociale arbejde forudsætter menneskelig varme og engagement, og at de unge inddrages anerkendende og ligeværdigt. (Leeson 2007, Cameron & Maginn 2008, Kendrick 2013, Warming 2015, se også Banks 2007 og 2011 samt Warming & Christensen 2016).

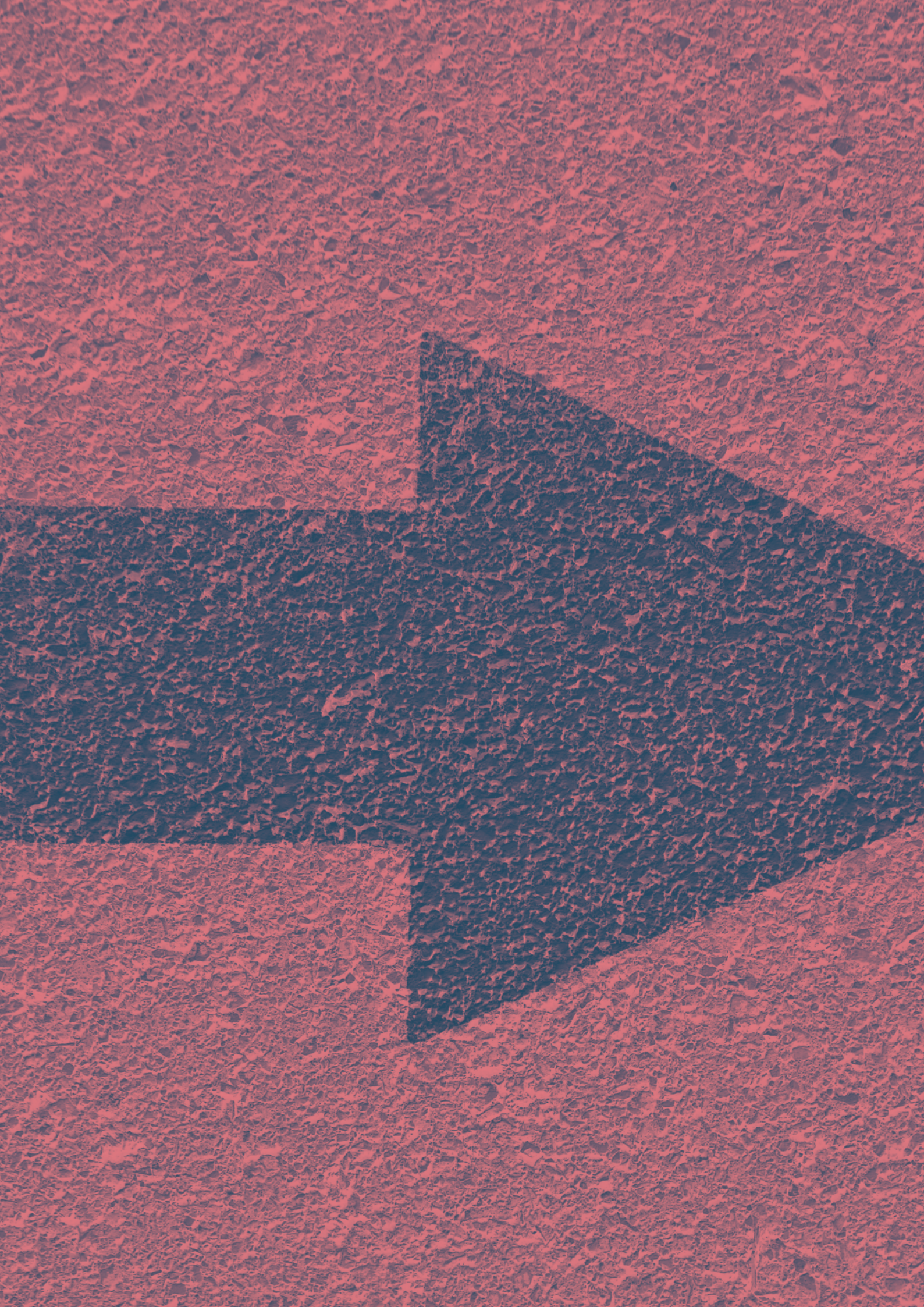
Endelig får vi også gennem de unges livserfaringer og refleksioner indsigt i, hvor vigtigt det er med efterværn, og at det i den grad stadig halter. Igen kommer det ikke som en stor overraskelse. Således understreger Mølholt mf. (2012) på baggrund af en videns- og erfaringsopsamling netop behovet for efterværn. Samtidig påpeges det, at der er adskillige barrierer for en god efterværnsindsats, og at de unge ofte selv må kæmpe for at få en adækvat støtte i overgangen fra barn til voksenliv. Og her er der noget helt galt, for netop i den situation er det langt fra alle de unge, der har ressourcerne til at kæmpe denne kamp – og måske heller ikke motivationen, hvis de har dårlige erfaringer med systemet. Således giver de unges fortællinger i Fortalerprojekt HØRT! et godt indblik i, hvor udfordrende en situation overgangen fra barn til voksenliv kan være, men også i hvor meget op-ad-bakke og ambivalent kampen for efterværn kan føles. Disse fortællinger maner til eftertanke om, hvorvidt vi med de aktuelle politikker både i forhold til tidligere anbragte og i forhold til politikker, der former ungdomslivet og overgangen fra barn til voksenliv mere generelt – for eksempel uddannelsesreformen, SU-reform, boligmarked og så videre – bidrager til at gøre overgangen enten lettere eller vanskeligere. Spidsformuleret kan man spørge, om vi er i gang med at gøre den så vanskelig, at stadig flere unge får brug for mere hjælp og støtte til at håndtere det – eller i værste fald knækker nakken. Tal fra Undervisningsministeriet understreger denne pointe, idet disse peger på, at mens man tidligere hvert år kom tættere på det formulerede mål om, at 95 procent af en ungdomsårgang skulle have en ungdomsuddannelse, så er procentsatsen de senest år stagneret på 93 procent. De nyeste tal viser, at kun 92 procent vil få en uddannelse (Vestergaard

2017). Samtidig ved vi også, at antallet af unge, der kæmpe med psykiske problemer, er stadig stigende (Wang & Richter 2016, Due mf. 2014).

Bolden er spillet videre fra de unge

De unge har gennem projektet bidraget med imponerende mange og dybdegående refleksioner over egne og andres erfaringer såvel som over den almene samfundsmæssige udvikling. Refleksioner og iagttagelser, som sagtens kunne stå alene, men som der også findes forskningsmæssigt belæg for, og som gennem forskningsmæssig perspektivering kan uddybes yderligere. Det har jeg blot gjort i begrænset omfang her – der er mange flere af de unges pointer, som kunne tages frem og uddybes, og der er meget mere forskning at trække på.

Samtidig med, at de unges perspektiver kan uddybes gennem den videnskabelige viden, får denne viden med de unges input 'krop' og 'fylde' på en helt anden måde. De har således i den grad peget på ømme punkter i dagens samfund, og de har gjort det på en måde, hvor vi har fået konkret indsigt i, hvilken betydning det har i deres liv på godt og (mest) ondt – samtidig med, at de modsat forskningen leverer meget konkrete forslag til, hvordan vi kan forsøge at gøre det bedre. Helt grundlæggende har en rød tråd gennem deres arbejde været betydningen af en etisk forholden sig til hinanden – at man ikke putter hinanden i boks, og en ansvarlighed i forhold til opbygning af et samfund med sammenhængskraft. Det gælder samfundsmæssigt i forhold til spørgsmål som racisme og ulighed, og det gælder i forhold til det sociale og pædagogiske arbejde. De har spillet bolden videre, og nu er det så op til os: Politikere, professionelle og forskere at gribe den – eller måske endnu bedre at forsætte samspillet (fra Fortalerprojekt HØRT!) med de unge om at gribe fremtiden på en måde, så vi kan trives med det og være os selv og vores samfund bekendt – eller i bedste fald ligefrem blive stolte af det.

Referencer

- Banks, S. (2007): "Between Equality and Empathy: Social Professions and the New Accountability". *Social Work and Society. Festschrift Walter Lorenz* 5 (3), pp. 11–22
- Banks, S. (2011): "Ethics in an age of Austerity: Social Work and the Evolving New Public Management". *Journal of Social Intervention: Theory and Practice* 20 (2), pp. 5–23
- Becker, H. (1963/2005): *Outsidere. Studier i afvigelsessociologi*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Cameron, R. J. & C. Maginn (2008): "The Authentic Warmth Dimension of Professional Childcare". *British Journal of Social Work* 38, pp. 1151–72
- Delanty, G. (2003): "Citizenship as a learning process: disciplinary citizenship versus cultural citizenship". *Lifelong Education* 22 (6), pp. 597–605
- Det Økonomiske Råd, formandskabet (2016): *Dansk Økonomi, efterår 2016*. <https://www.dors.dk/files/media/rapporter/2016/E16/e16.pdf>
- Due, P, F. Diderichsen, C. Meilstrup, M. Nordentoft, C. Obel & A. Sandbæk (2014): *Børn og unges mentale helbred – forekomst af psykiske symptomer og lidelser og mulige forebyggelsesindsatser*. København: Vidensråd for Forebyggelse.
- Levinas, E. (1995/1982): *Etik og uendelighed. Samtaler med Philippe Nemo*. København: Hans Reitzels Forlag
- Fitzgerald, R., A. Graham & A. Smith m.fl. (2010): "Children's participation as a struggle over recognition: Exploring the promise of dialogue." I: B. Percy-Smith & N. Thomas (red.): *A Handbook of Children and Young People's Participation* (pp. 293–305). Routledge.
- Gaskell, C. (2010): "'If the Social Worker had Called at Least it Would Show they Cared.' Young Leavers' Perspectives on the Importance of Care". *Children & Society* 24, pp. 499–516
- Goffmann, E. (1975): *Stigma*. København: Gyldendal.
- Kendrick, A. (2013): "Relations, relationships and relatedness: Residential child care and the family metaphor". *Child & Family Social Work* 18 (1), pp. 77–86
- Larsen, C. A. (2013): *The Rise and Fall of Social Cohesion: The Construction and De-construction of Social Trust in the US, UK, Sweden and Denmark*. Oxford: Oxford University Press.
- Leeson, C. (2007): "My life in care: Experiences of non-participation in decision-making processes". *Child and Family Social Work* 12, pp. 268–7
- Mølholt, A. K.; S. M. H. Stage, J. H. Pejtersen & P. Thomsen (2012): *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Parton, N. (1998): "Risk, advanced liberalism and child welfare: the need to rediscover uncertainty and ambiguity". *British Journal of Social Work*. 28 (1), pp. 5–28
- Pinkney, S. (2013): "Trust Relationships Between Children, Social Welfare Professionals and the Organisations of Welfare". H. Warming (red.): *Participation, Citizenship and Trust in Children's Lives*. Houndmills, Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan, pp. 93–113
- Ruch, G. (2005): "Relationship-based practice and reflective practice: Holistic approaches to contemporary child care social work". *Child and Family Social Work*. 10, pp. 111–123
- Smith, C. (2001): "Trust and Confidence: Possibilities for Social Work in 'High Modernity'". *British Journal of Social Work*. 31, pp. 287–305
- Vestergaard, M. (2017): "Nu falder andelen af unge, som vil få en uddannelse". Jyllands-Posten, d. 7/2 2017. <http://jyllands-posten.dk/indland/ECE9346663/nu-falder-andelen-af-unge-som-vil-faa-en-uddannelse/>
- Wang, L. F. & L. Richter (2016): "Psykisk sårbare unge står i ingenmandsland". Dagbladet Information, 1. august 2016. <https://www.information.dk/indland/2016/07/psykisk-saarbare-unge-staar-ingenmandsland>
- Warming, H. (2005): *Har andre Plejebørn det som mig*. København: Frydenlund.
- Warming, H. (2015): "The Life of Children in Care in Denmark – a Struggle over Recognition?" *Childhood*: 22 (2), pp. 248 – 262
- Warming, H. (2017): "The role of social work practice and policy in the lived and intimate citizenship of young people with psychological disorders". Warming & Fahnøe (red.): *Lived citizenship on the edge of society. Rights, Belonging, Intimate Life and Spatiality*. Palgrave Politics of Identity and Citizenship Series (under publicering).
- Warming, H & M. Christensen (2016): *Tillid i social og pædagogisk arbejde med børn og unge*. København: Akademisk Forlag.
- Wilkinson, R & K. Pickett (2010): *The Spirit Level. Why Equality is Better for Everyone*. London: Penguin Books LTD.

Til et fremtidsværksted spurgte vi de unge:

„Hvordan ville den perfekte verden være for jer?
Hvis i måtte sige hvad som helst.“ De unge svarede:

- * En verden uden penge
- * En verden uden racisme
- * Ingen fordomme
- * Ingen krig
- * Ingen voldtægt
- * Luksus-lejligheder
- * Frihed
- * Fuck det mand, flere damer mand!
- * Ingen politi!
- * Mere hash!
- * Hvis hash kommer på skal der også flere stoffer
- * En verden, hvor hash og stoffer ikke findes – det er slet ikke opfundet
- * Højt stofskifte
- * Flere billige telefoner
- * Ingen skat
- * Ingen dobbeltmoral
- * Mere mad!
- * Flere Ida'er! (pædagog)
- * Flere barer man kan komme på, når man er under 18!
- * Kurdistan bliver et officielt land
- * Kurdistan bliver anerkendt!

I en afsluttende feedback-workshop spurgte vi de unge: „Hvilke emner mangler vi, at tage op i projekt HØRT!? Hvilke emner skal uddybes yderligere?“ De unge svarede:

- * Fokus/opsyn på opholdssteder
- * Folk skal vide mere om at vokse op med særlige/hårde vilkår
- * Mere fokus på unge, der bliver sendt tilbage til en familie, som de ikke trives med
- * Uddannelsesreformen/gymnasiereformen/uddannelsesloftet → de unge skal have mere indflydelse
- * Hjemløse skal have en stemme og få mere hjælp → for mange tænker på sig selv og hjælper ikke/går forbi de hjemløse
- * Mere om seksualitet. F.eks. ikke at komme med nedladende kommentarer
- * Rusmidler – ikke nok oplysning
Fylder meget i unges liv

HØRT!

– unge med særlige livserfaringer
deler ud af deres meninger og oplevelser

Denne rapport formidler udsagn fra 50 unge med erfaringer i forhold til hjemløshed, rusmidler, kriminalitet, anbringelse uden for hjemmet, at være ung i det sociale system, at have etnisk minoritetsbaggrund m.m.

De unges fortællinger og udsagn er fremkommet gennem *Fortalerprojekt HØRT!*, som er et pilotprojekt støttet af VELUX FONDEN. Projektet forløb fra 2015 til 2017, og blev udtænkt og udviklet af SPUK i samarbejde med de unge samt de tilknyttede pædagoger og frivillige.

Rapporten handler om emner og perspektiver, som de unge synes er vigtige i deres liv. Det handler både om holdninger til det politiske system samt personlige erfaringer med eksempelvis at blive 'puttet i boks', racisme, sociale medier, pædagoger, opholdssteder, plejefamilier, politiet, boligmangel, hjemløshed, rusmidler, fællesskaber, nedskæringer og uddannelse. De unge kommer med løsningsforslag i forhold til de erfaringer, som de oplever som problematiske.

Rapporten er rettet mod fagprofessionelle, politikere og beslutningstagere samt andre, der er interesserede i at få et indblik i, hvad de unge har på hjerte. Målet er at skabe et talerør for de unge, så deres budskaber kan formidles direkte til dem, der i sidste ende kan foretage ændringer på de områder, som de unge italesætter som problematiske og kommer med konkrete løsningsforslag til.